

KOHORSZ '18 MAGYAR SZÜLETÉSI KOHORSZVIZSGÁLAT

HÁROMÉVES KUTATÁSI SZAKASZ
TECHNIKAI RIPOORT

Kopcsó Krisztina, Boros Julianna, Fábíán Ildikó,
Kapitány Balázs, Ökrös Fruzsina,
Szabó Laura, Veroszta Zsuzsanna

KUTATÁSI JELENTÉSEK 111.

KSH NÉPESSÉGTUDOMÁNYI
KUTATÓINTÉZET

KOHORSZ '18
magyar születési kohorszvizsgálat

A kiadványt, kérjük, a következőképpen hivatkozza:

Kopcsó Krisztina, Boros Julianna, Fábíán Ildikó, Kapitány Balázs, Ökrös Fruzsina, Szabó Laura, Veroszta Zsuzsanna (2025). Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Hároméves kutatási szakasz. Technikai riport. Kutatási Jelentések 111. KSH KKI Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest. DOI: 10.21543/Kut.2025.111

A Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat hároméves kori szakasza az EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-00001 azonosítószámú, „A szociális ágazat módszertani és információs rendszereinek megújítása” című európai uniós projekt keretében valósult meg.

Igazgató:

Dr. habil. Bozsonyi Károly

Sorozatszerkesztő:

Makay Zsuzsanna

Szerkesztő:

Kopcsó Krisztina

Szakmai lektor:

Murinkó Lívía

Olvasószerkesztő:

Füredi Andrea

Tördelés:

György Orsolya

KSH KKI Népeségtudományi Kutatóintézet

1024 Budapest, Buday László u. 1-3.

nki@demografia.hu

www.demografia.hu

Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat

info@kohorsz18.hu

www.kohorsz18.hu

ISSN 0236-736X

ISBN: 978-963-9597-73-0

KOHORSZ '18 MAGYAR SZÜLETÉSI KOHORSZVIZSGÁLAT

HÁROMÉVES KUTATÁSI SZAKASZ
TECHNIKAI RIPORT

KOPCSÓ KRISZTINA, BOROS JULIANNA, FÁBIÁN ILDIKÓ, KAPITÁNY
BALÁZS, ÖKRÖS FRUZZSINA, SZABÓ LAURA, VEROSZTA ZSUZSANNA

TARTALOM

Köszönetnyilvánítás	8
Bevezetés	9
1. Kérdőívek és adatfelvételi módszerek	12
1.1. A kérdőív előkészítése	12
1.2. Kérdőívelemek	13
1.3. Adatvédelem és kutatásetika	15
2. Terepmunka	17
2.1. A terepmunka megszervezése és lebonyolítása	17
2.1.1. Kérdőbiztosok képzése	17
2.1.2. Címlisták átadása és a sikeres címelérések	18
2.1.3. Az elköltözött gyermekek nyomon követése	19
2.1.4. Az egyedi azonosítók kezelése és ellenőrzése	20
2.2. Az adatfelvételi hullám időzítése és a kérdések kumulált alakulása	20
2.3. A terepmunka minőségellenőrzése	23
2.3.1. Kérdőbiztosok ellenőrzése	23
2.3.2. Az interjúk hossza	24
2.3.3. A gyermekek életkora a kérdés idején	26
2.3.4. A kérdőbiztosok kérdőív adatai	28
2.4. Az adatfelvétel kommunikációja és az ajándék	29
3. Minta és súlyozás	31
3.1. A kutatási szakasz mintavételi és súlyozási előzményei	31
3.2. Mintakopás a hároméves adatgyűjtésig	33
3.2.1. Alulreprezentált speciális csoportok	34
3.2.2. Nagy arányban lemorzsolódott társadalmi csoportok	36
3.3. A hároméves kori kutatási adatok súlyozása	38
3.3.1. A súlyozási eljárás	38
3.3.2. A súlyozás hatásossága	41
4. Adatbázisok	43
4.1. Címlista adatbázis	43
4.2. Főkérdőív adatbázisa	43
4.3. Önkitöltős kérdőív adatbázisa	44
4.4. A kutatási adatbázis	44

5. Adattisztítás	46
5.1. Az azonosító és technikai változók tisztítása	47
5.2. Az alapkérdőívhez tartozó változók tisztítása	48
5.3. A gyermekkérdőívhez tartozó változók tisztítása	48
5.4. Az önkitöltős kérdőívhez tartozó változók tisztítása	49
5.5. A kérdezőbiztosi kérdőívhez tartozó változók tisztítása	49
6. Adatminőség-ellenőrzés	50
6.1. Ellenőrző kérdések a gyermek és az anya születési dátumáról	50
6.2. Kérdésszintű válaszmegtagadás (item non-response rate)	52
6.3. Az interjúk kitöltöttségi állapota (unit non-response rate)	58
7. Pszichológiai skálák képzett változói	63
7.1. Anyai általános szorongás	64
7.2. Anyai depresszió	65
7.3. Anyai szülői bánásmód	66
7.4. Párkapcsolati interakciók	67
7.5. A gyermek társas-érzelmi és viselkedéses problémái	68
7.6. A gyermek általános fejlődése	70
Hivatkozások	74
Melléklet: A hároméves kérdőív változói	77
A Népszéktudományi Kutatóintézet Kutatási Jelentései	78

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

Ábrák

1. ábra:	A Kohorsz '18 kutatás szakaszai	9
2. ábra:	A hároméves kori lekérdezési szakasz terepmunkájának időzítése, a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó)	21
3. ábra:	A sikeres lekérdezések számának alakulása a hároméves kori kérdezés során, a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó)	22
4. ábra:	Az interjúk hossza a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó)	25
5. ábra:	A gyermek életkora a hároméves kori adatfelvétel idején a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó)	27
6. ábra:	A súlyváltozó hisztogramja, súlyozatlan állomány	40
7. ábra:	A súlyváltozó hisztogramja, súlyozott állomány	40
8. ábra:	A betöltött és a korrigált születési dátumok közötti kapcsolat, gyermek és anya	51
9. ábra:	A kérdésszintű nemválaszolás átlagos aránya kérdés-blokkonként	54
10. ábra:	A válaszadószintű nemválaszolás aránya (NT/NV/nincs adat válaszok), a gyermek azonosítójával jelölve	61
11. ábra:	Válaszadószintű nemválaszolás aránya kérdőív-blokkonként	62

Táblázatok

1. táblázat:	A Kohorsz '18 kutatás magyar nyelven megjelent szakmai beszámoló	10
2. táblázat:	A hároméves kutatási szakasz kérdőívelemei	14
3. táblázat:	A kutatási címlista válaszadási mutatói	18
4. táblázat:	Címváltozás és lekérdezési sikeresség	19
5. táblázat:	A hároméves kori lekérdezési szakasz terepmunkájának időtartama, a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy gondozó)	21
6. táblázat:	Az interjúk hossza demográfiai csoportonként, perc	26

7. táblázat:	A gyermek életkora a hároméves kori adatfelvétel idején a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó): az életkori változó eloszlása	28
8. táblázat:	Egyes társadalmilag hátrányos helyzettel összefüggő jelenségek előfordulása a Kohorsz '18 kutatás alapsokaságában, a kiinduló sokaságban és a hároméves korig megfigyelhető mintakopás aránya	37
9. táblázat:	Néhány attribútum eloszlása a teljes és a hároméves kori sokaságban súlyozatlanul és súlyozva	41
10. táblázat:	A kutatási részállományok elemszámai	45
11. táblázat:	A kérdésszintű nemválaszolás arányának átlaga és egyéb leíró statisztikai kérdőív-elemenként	52
12. táblázat:	Legalább tíz százalékos nemválaszolási arányt eredményező kérdések kérdőív-elemenként (csak azon kérdések esetében, amelyekre legalább 15 főnek válaszolnia kellett)	55
13. táblázat:	A válaszadószintű nemválaszolás arányának átlaga kérdőívtípusoként	59
14. táblázat:	A válaszadószintű nemválaszolás arányának megoszlása	60
15. táblázat:	Anyai általános szorongás mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámában	64
16. táblázat:	Anyai depresszió mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámában	65
17. táblázat:	Anyai szülői bánásmód mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámában	66
18. táblázat:	Párkapcsolati interakciók mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámában	67
19. táblázat:	A gyermekek társas-érzelmi és viselkedéses problémáinak mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámában	69
20. táblázat:	A gyermek általános fejlődésének mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámában	73

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

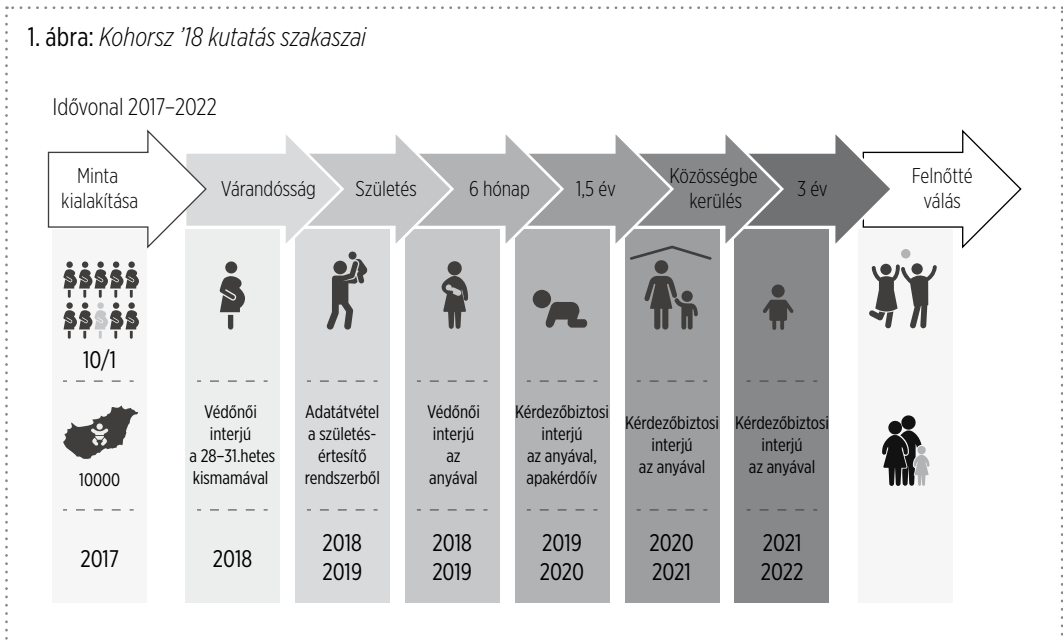
A Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálaton dolgozó munkatársak ezúton is köszönetüket fejezik ki a kutatásban részt vevő családoknak, különösen a válaszadó anyáknak és gondozóknak. Bizalmuknak és segítőkészségüknek köszönhetően átfogó képet kaphattunk a Magyarországon nevelkedő gyermekek életkörülményeiről és fejlődéséről az első három életévben.

Mindemellett szeretnénk köszönetet mondani a kutatás ötödik adatfelvételét lebonyolító kollégáknak, valamint a kutatási hullám megvalósulását támogató szakértőknek.

BEVEZETÉS

A Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat a KSH KKI Népeségtudományi Kutatóintézet (NKI) által folytatott kutatás, amely közel 9000, 2018–2019-ben született gyermek felnövekedésének longitudinális vizsgálatára vállalkozott. Az első finanszírozási ciklus keretein belül a várandós nőkkel lezajlott kiinduló személyes adatfelvételt a gyermekek fél-, másfél és hároméves korában követte ismételt személyes megkeresés; a gyermekek 27–30 hónapos kora között pedig egy telefonos adatfelvétel is lezajlott (1. ábra)¹.

1. ábra: Kohorsz '18 kutatás szakaszai

¹ A Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat ezen adatfelvételei az EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-00001 azonosítószámú, „A szociális ágazat módszertani és információs rendszereinek megújítása” című európai uniós projekt keretében valósultak meg.

A kutatás mintavétele és várandós- valamint féléves kori adatfelvétele a magyarországi védőnői hálózatra támaszkodott; a várandósok felkérését és az első két szakasz kérdőívnek lekérdezését a védőnők végezték. A hároméves kori adatokat, a másfél éves és 27–30 hónapos kor közötti szakaszokkal megegyezően, az Inspira Research Kft. speciális képzést kapott kérdezőbiztosai vették fel.

Jelen kiadvány a Kohorsz '18 kutatás ötödik, a kutatásban részt vevő gyermekek hároméves korában lezajlott adatfelvételi szakaszának módszertani beszámolója, egyben a Kohorsz '18 kutatáshoz köthető, magyar nyelven megjelent kötetek közül a tizenegyedik (1. táblázat).

1. táblázat: A Kohorsz '18 kutatás magyar nyelven megjelent szakmai beszámolóí

Előkészítő szakasz	1. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat módszertani leírás - A várandós kutatási szakasz előkészítése. Kutatási jelentések 99. (Veroszta, 2018a) 2. Kutatási koncepció. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási jelentések 100. (Veroszta, 2018b)
Várandós adatfelvétel	3. Várandós kutatási szakasz. Technikai riport. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási Jelentések 102. (Szabó et al., 2020) 4. Várandósság Magyarországon. Jelentés a Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 1. hullámáról. Kutatási Jelentések 104. (Veroszta et al., 2021)
Féléves adatfelvétel	5. Féléves kutatási szakasz. Technikai riport. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási Jelentések 105. (Veroszta, Boros, Fábián, et al., 2022) 6. Csecsemőkor Magyarországon. Jelentés a Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 2. hullámáról. Kutatási Jelentések 106. (Veroszta, Boros, Kapitány et al., 2022)
Dél-dunántúli Vizsgálat	7. Egyéves kori mérések. Jelentés a Dél-dunántúli Vizsgálatról. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási Jelentések 107. (Kopcsó, 2022)
Másfél éves adatfelvétel	8. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Másfél éves kutatási szakasz. Technikai riport. Kutatási Jelentések 109. (Szabó et al., 2023) 9. Kora gyermekkor Magyarországon. Jelentés a Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 3. hullámáról. Kutatási Jelentések 110. (Ökrös et al., 2024)
Anyai Munkavállalás Vizsgálat	10. Jelentés az Anyai Munkavállalás Vizsgálatról. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási Jelentések 108. (Ökrös et al., 2023)
Hároméves adatfelvétel	11. Hároméves kutatási szakasz. Technikai riport. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási Jelentések 111. (<i>jelen kötet</i>)

Megjegyzés: A táblázat a köteteket nem a megjelenés, hanem az adatfelvételek sorrendjében ismerteti. A kötetek szabadon letölthetők a <https://demografia.hu/hu/kohorsz18-eredmenyek> weboldalon.

Az előkészítő szakaszban jelent meg az előkészítés módszertanát (Veroszta, 2018a) és a kutatás elméleti koncepcióját (Veroszta, 2018b) ismertető két kötet. Mind a várandós, mind a fél- és másfél éves kori kutatási szakaszról két különböző típusú beszámoló jelent meg: az egyik az adott kutatási hullám technikai hátterét (Szabó et al., 2020, Veroszta, Boros, Fábián, et al., 2022, Szabó et al., 2023), a másik az átfogó kutatási eredményeket tartalmazza (Veroszta et al., 2021; Veroszta, Boros, Kapitány, et al., 2022; Ökrös et al., 2024). Ezeket a személyes megkeresésen alapuló kutatási szakaszokon felül két további adatfelvétel való-

sult meg a Kohorsz '18 kutatás részeként. A gyermekek egyéves korában egy regionális részmintán a Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézetével együttműködésben zajlott a gyermekek közvetlen megfigyelését is alkalmazó Dél-dunántúli Vizsgálat, amelynek technikai beszámolóját és kutatási eredményeit egy jelentés összegzi (Kopcsó, 2022). Ehhez hasonlóan, egy kötetben jelent meg a gyermekek 27-30 hónapos kora között telefonos kérdéssel megvalósult Anyai Munkavállalás Vizsgálat (Ökrös et al., 2023) módszertani hátterének és eredményeinek bemutatása. A hároméves kori adatfelvétel feldolgozását szintén két kötet fogja tartalmazni: egy módszertani beszámoló (a jelen kötet) és egy, az eredmények bemutatását tartalmazó kutatási jelentés.

Akárcsak a másfél éves kori szakasz megvalósítását, a Kohorsz '18 kutatás hároméves kori adatfelvételét is érintette a Covid-19 világjárvány. A terepmunka a járványhelyzet és a járványügyi intézkedések következtében késleltetve, 2021 március helyett 2021 májusban vette kezdetét (lásd a 2.2. fejezetet).

Jelentésünk a módszertani sajátosságok ismertetésekor a korábbi kötetekben is taglalt témákat járja körül. Bemutatja 1) a hároméves kutatási szakasz kérdőívét és annak kialakítási folyamatát, valamint a kutatás adatvédelmi alapelveit, 2) a terepmunka szervezését, lebonyolítását és minőségellenőrzését, az adatfelvétel kommunikációját, 3) a mintát, a mintakopást illető tapasztalatokat és a súlyozást, 4) az adatbázisokat, 5) az adattisztítást, 6) az adatok minőségét, és végül 7) a kutatási hullámban alkalmazott pszichológiai skálák tulajdonságait. A kötet online elérhető Mellékletében, hasonlóan az előzőekhez, táblázatos formában mutatjuk be az adatbázis változóit, a változókhöz tartozó kérdéseket és válaszlehetőségeket, illetve azt, hogy a változók közül melyeket kérdeztük az előző kutatási hullámokban is ².

² A kutatás dokumentációja és a kérdőívek a <https://demografia.hu/hu/kohorsz18-kutatoknak> oldalon érhető el.

1. KÉRDŐÍVEK ÉS ADATFELVÉTELI MÓDSZEREK

1.1. A KÉRDŐÍV ELŐKÉSZÍTÉSE

A kutatás hároméves kori szakaszában, az előző adatfelvételi hullámokhoz hasonlóan, szintén két különböző típusú kérdőívet válaszoltak meg a gondozók: a főkérdőívet, amelyet a személyes kérdezés során a kérdezőbiztosok töltöttek ki, illetve az önkitöltős kérdőívet, amely az érzékenyebb kérdéseket tartalmazta, és a válaszadók saját maguk töltötték ki. Mindkét kérdőív elektronikus formában készült, tehát a várandós, illetve féléves kori kérdéstől eltérően nem álltak rendelkezésre nyomtatott, papír alapú kérdőívek.

A kérdések összeállítására a kutatási koncepciót (Veroszta, 2018b), a korábbi kérdőíveket és a nemzetközi gyakorlatokat is figyelembe véve, tématerületenként az adott terület szakértő kutatója tett javaslatot, majd többlépcsős megvitatás során a kutatócsoport összeállította a kérdőív első munkaváltozatát.

A kutatási kérdőívek véglegesítésében az egyes érintett szakterületek külső szakértőinek véleményére is támaszkodtunk. A hároméves kori kutatási hullám során az alábbi szakértők véleményezték írásban a kérdőíveket:

- Csapóné Dr. Ferenczy Szilvia, fejlődépszichológus, főiskolai docens, Apor Vilmos Katolikus Főiskola
- Elekes Zsuzsanna, szociológus, egyetemi tanár, Corvinus Egyetem Kommunikáció és Szociológia Intézet
- Kamarás Ferenc, statisztikus, demográfus tanácsadó, Központi Statisztikai Hivatal
- Mester Dániel, szociológus, főosztályvezető, EMMI Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság
- Pethesné Dávid Beáta, szociológus, egyetemi tanár, igazgató, Mentálhigiéné Intézet, Semmelweis Egyetem
- Róbert Péter, szociológus, kutatóprofesszor, ELKH TK Politikai Viselkedés Osztály; vezető kutató, TÁRKI
- Scheuring Noémi, csecsemő-gyermekgyógyász, neonatológus, szülő-csecsemő/kisgyermek konzulens, Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet

- Tokaji Károlyné, statisztikus, demográfus, osztályvezető, Központi Statisztikai Hivatal Szakstatisztikai Igazgatóság Egészségügyi statisztikai osztály
- Tóth Judit Nikoletta, szociálpolitikus, osztályvezető, Belügyminisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Helyettes Államtitkárság Gyermekesély Főosztály
- Vaskovics László Árpád, szociológus, Bamberg Egyetem; a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja
- Dr. Velkey György, gyermekgyógyász, gyermek-aneszteziológiai és intenzívterápiás szakorvos, főigazgató, Bethesda Gyermekkórház

A szakértői véleményezés után kismértékben módosított változatot átadtuk a terepmunkát végző Inspira Research Kft.-nek, akik elkészítették az adatok rögzítésére szolgáló programot. Az esetleges hibák kiszűrése végett az elektronikus lekérdező programot mind a kérdező cég munkatársai, mind az NKI kutatói tesztelték az éles kérdezés megkezdése előtt.

A főkérdőív és az önkitöltős kérdőív érthetőségét, egyértelműségét, a kérdések, kérdés-csoportok kérdőívben belüli megfelelő elhelyezését pilot vizsgálatban is teszteltük. A pilot során a közvéleménykutató cég kérdezőbiztosai 25 személyes felkeresésen alapuló, illetve 25 telefonon keresztül lefolytatott kérdezést végeztek. Ez utóbbit azért, mert a Covid-19 járvány miatt elképzelhetőnek tűnt, hogy a másfél éves kori kérdezéshez hasonlóan meg kell szakítani a személyes felkereséssel járó terepmunkát, és szerettünk volna felkészülni az alternatív kérdezési módra is. A pilot során fontos szempont volt a kérdezett hozzáállása a kérdezéshez (érdeklődő vagy érdektelen), az egyes kérdések, illetve témakörök megítélése (zavarta-e a kérdezettet bármelyik), a kérdőív hosszúságának megítélése, valamint az esetleges érthetőségi problémák. A pilot tapasztalatai alapján a kérdőívben további kismértékű módosításokat eszközöltünk, így kialakítva a végleges változatot.

1.2. KÉRDŐÍVELEMELK

Az adatfelvétel menete a másfél éves kori kutatási szakaszhoz hasonlóan alakult, azaz az Inspira Research Kft. jelen kutatásra felkészített kérdezőbiztosai készítettek az interjúkat. Az előző adatfelvételekhez hasonlóan a kutatási kérdőíveken túl egyéb típusú kérdőíveket is a kérdezőbiztosok rendelkezésére bocsátottunk (2. táblázat).

A kérdezőbiztosok által kezdeményezett kapcsolatfelvételt követően került sor a személyes beszélgetésre a hároméves gyermeket nevelő anyával, vagy ha nem a vér szerinti anya nevelte a gyermeket, akkor az elsődleges gondozóval.

A személyes interjú a kérdezőbiztosok által rögzített *főkérdőív* lekérdezésével kezdődött. Ennek két változatát készítettük elő: a vér szerinti anya által megválaszolt kérdőívet (K1 kérdőív) és egy alternatív, rövidített változatot (K2 kérdőív) arra az esetre, ha nem a vér szerinti anya volt a gyermek elsődleges gondozója. A főkérdőív az azonosító és technikai változókon túl egy *alapkérdőív*ből és egy *gyermekkérdőív*ből állt. Az alapkérdőív az anyára (vagy más elsődleges gondozóra) vonatkozó kérdéseket tartalmazta. A gyermekkérdőív a kutatásban részt vevő gyermek(ek)re vonatkozó kérdéseket tartalmazta. Ezt ikergyermekesetén mindkét gyermekre vonatkozóan ki kellett tölteni³, míg az alapkérdőívet nem kellett

³ Bár az adatfelvételi szakaszban egy hármaskreket nevelő anya is részt vett, az adatfelvétel hibájából adódóan az ő esetében is csak az elsőként és a másodikként született ikergyermekesetén kerültek rögzítésre, míg a harmadikként született gyermekéről a kutatási adatbázis nem tartalmaz adatot.

ismételni. A gondozók az alapkérdőív után válaszolták meg a gyermekkérdőívet (ikergyermekek esetén az elsőként született gyermekre vonatkozóan), majd (vér szerinti anya válaszadó esetén) kitöltötték az *önkitöltős kérdőívet*. Ikergyermekek esetén az önkitöltős kérdőív után következett a gyermekkérdőív megismétlése az ikertestvérré vonatkozóan. Ezt követte a későbbi kapcsolatfelvételhez szükséges személyes adatok egyeztetése (a *címkártya* frissítése), majd végül a kérdezőbiztosok rögzítettek néhány, a kérdés körülményeire vonatkozó adatot, vagyis a *kérdezőbiztosai kérdőívet*.

2. táblázat: A hároméves kutatási szakasz kérdőívelemei

Adatfelvételi eszköz	Válaszadó	Mikor kérdezzük?	Az adatfelvétel módja	Adattípus
Hároméves főkérdőív (alapkérdőív és gyermekkérdőív) a vér szerinti anyától (K1)	Vér szerinti anya	A gyermeket a vér szerinti anya neveli	Kérdezőbiztos online rögzítés	kutatási adat
Hároméves főkérdőív (alapkérdőív és gyermekkérdőív) nem anyai elsődleges gondozótól (K2)	Gyermek elsődleges gondozója	A gyermeket nem a vér szerinti anya neveli	Kérdezőbiztos online rögzítés	kutatási adat
Hároméves önkitöltős kérdőív	Vér szerinti anya	A gyermeket a vér szerinti anya neveli	Anyai online rögzítés (a kérdezőbiztos jelenlétében)	kutatási adat
Kérdezőbiztosai kérdőív	Kérdezőbiztos	Minden esetben	Kérdezőbiztosai online rögzítés	kutatási adat
Beleegyező nyilatkozat*	Új résztvevőként csatlakozó nem anyai elsődleges gondozó	A gyermeket már nem a vér szerinti anya neveli	Papíralapú, utólag rögzítve az NKI által	személyes adat
Címkártya	Vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó	Minden esetben	Papíralapú szóbeli kérdés, majd online rögzítés, vagy közvetlenül online rögzítés	személyes adat

* Mivel a hároméves kérdésben elsősorban olyan anyák és elsődleges gondozók vettek részt, akiket vagy a várandós, vagy a féléves kérdés során már egyszer lekérdeztünk, ennél az adatfelvételnél új „belépők” tulajdonképpen nincsenek: így új anyai beleegyező nyilatkozatok kitöltésére nem volt szükség. Ritka kivételt jelent ez alól, ha az anya – akinek korábban gyámja egyezett bele az adatfelvételbe – időközben nagykorúvá vált. Ezenkívül abban az esetben kellett új beleegyező nyilatkozatot kérnünk, ha a gyermek elsődleges gondozója ebben az időszakban már nem a vér szerinti anya volt, és a gondozó személye más volt, mint a másfél éves szakaszban. Körülkben a beleegyező nyilatkozat kitöltése a válaszadás és a kutatási részvétel feltétele volt.

Az alapkérdőív az anyára vonatkozóan az alábbi témaköröket, téma-blokkokat foglalta magában: A) partnerkapcsolati helyzet, B) további gyermekek, gyermekvállalási tervek, C) a háztartás összetétele, D) családtámogatások, E) iskolai végzettség, F) lakás, G) életmód, H) munkavállalás (a partnerre vonatkozóan is), I) elégedettség, és J) egészség.

A gyermekkérdőív az alábbi témakörökre tért ki: K) a gyermek fejlődése, L) fejlődési mérőszámok, M) a gyermek családtagjai, N) a gyermek életmódja, és O) a gyermek egészsége. A gyermekkérdőív „gyermekfejlődés” kérdésblokkját előzetesen postáztuk az anyák részére

papír alapon a kérdezést megelőző hetekben, hogy a kérdezés idejére fel tudjanak készülni: meg tudják válaszolni a kérdéseket és ki tudjanak próbálni bizonyos tevékenységeket, amelyekre a kérdések irányulnak (lásd 7.6. fejezet). Az adatokat előzetes kitöltés esetén is a kérdező jelenlétében, a személyes felkereséskor rögzítették.

Az önkitöltős kérdőívet csak a vér szerinti anyák válaszolták meg, és a gyermekre vonatkozó kérdéseit ikergyermekek esetén is csak az egyik, az elsőként született gyermekre vonatkozóan. Ebben a kérdőívben az alábbi témák kaptak helyet: Q1–Q2) az anya érzelmi és hangulati állapota, Q3–Q4) az anya szülői viselkedése, Q5–Q9) a gyermek életmódja, életkörülményei (ideértve a médiahasználattal, vallással és az anyagi helyzettel kapcsolatos kérdéseket), Q10–Q12) a Covid-19 járvány, illetve Q13) az anya párkapcsolata.

A hároméves adatfelvételi szakaszban alkalmazott kérdőívek változókészletét a Melléklet ismerteti.

1.3. ADATVÉDELEM ÉS KUTATÁSETIKA

A Kohorsz '18 tudományetikai megfelelőségét egy háromtagú Etikai Bizottság támogatja. A Kohorsz '18 Etikai Bizottságának feladata a kutatás háttértámogatása a módszertani döntések és az adatfelhasználás kutatásetikai kérdéseinek véleményezése és validálása révén.

A Kohorsz '18 kutatás Etikai Bizottsága által kiadott etikai engedély száma 2022/1, az engedélyezés dátuma: 2022. november 15.

A Kohorsz '18 kutatás adatkezelésének szabályozási keretét adó előírás Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről. Irányelvei a tudományos kutatási és statisztikai célú személyes adatkezelések esetében a főszabályokhoz képest eltérő feltételeket állapítanak meg. Tekintettel arra, hogy a Kohorsz '18 személyes adatkezelése tudományos kutatási, valamint statisztikai célúnak minősül, a kutatás a fenti rendelet tudományos kutatási és statisztikai célú adatkezelésekre megállapított speciális szabályait alkalmazza.

A Kohorsz '18 kutatás adatkezelője a KSH KKI Népszámságtudományi Kutatóintézet, amely a személyes adatok kezelésének, tárolásának megfelelő szintű biztonságát a kutatás *Személyes adatgyűjtési és adatkezelési protokollja* alapján garantálja. A kutatás legfőbb adatvédelmi eleme az egyedi személyes azonosítókön keresztül megvalósuló álnevesítés, amely a longitudinális kutatás különböző fázisaiban felvett adatokat személyes adatok beemelése nélkül kapcsolja össze egyénsoros egységes kutatási adatbázisba. A személyes azonosításra alkalmas adatok – beleegyező nyilatkozatok és az ezek részét képező címkártyák – kezelése a kutatás folyamán mindvégig a kutatási adatoktól elkülönítetten zajlik. A kutatásba bekapcsolódó résztvevőket adataik kezeléséről és biztonságáról az *Adatvédelmi tájékoztató* dokumentum informálja, amely a válaszadók számára érthető módon ismerteti a kutatásban való részvétel jogi kereteit, különös tekintettel az adatvédelmi garanciákra. Az adatkezelés jogalapját a válaszadók által (többségében az első kutatási szakaszban) aláírt *beleegyező nyilatkozat* adja, amely lehetővé teszi a válaszadóra vonatkozó személyes adatok kutatási célú felhasználását és összekapcsolását a vizsgálat során (a hároméves kori szakasz

során csak az időközben nagykorúvá vált vér szerinti anyáknak, valamint azon elsődleges, nem vér szerinti anya gondozóknak kellett új beleegyező nyilatkozatot kitölteni, akik ebben az adatfelvételi hullámban csatlakoztak a kutatáshoz). A nyilatkozat részét képezi a *cím-kártya* is, amely az elérési adatok megadására és frissítésére szolgál. A még nem nagykorú válaszadók esetében a beleegyező nyilatkozat módosított verzióját a részvétel kezdetén a válaszadó gondviselője írta alá. Érvényes, aláírt beleegyező nyilatkozat nélkül az adatfelvétel érvénytelen, az így rögzített adatok nem kerültek be a kutatási adatbázisba. Mindezen dokumentumok elérhetőek a <https://demografia.hu/hu/kohorsz18-kutatoknak> honlapon.

2. TEREPMUNKA

2.1. A TEREPMUNKA MEGSZERVEZÉSE ÉS LEBONYOLÍTÁSA

2.1.1. KÉRDEZŐBIZTOSOK KÉPZÉSE

A hároméves kori kérdezés elindítása előtt az adatfelvételt koordináló instruktorok és kérdezőbiztosok (64 fő) képzésére és eligazítására került sor az Inspira Research Kft. és az NKI munkatársainak irányításával. Amennyiben az adatfelvétel előrehaladtával új kérdezőbiztos bekapcsolódására volt szükség, a kérdezőbiztos anyagok átadását követően az Inspira Research Kft. adatfelvételi koordinátora vagy az instruktor online képzést tartott számukra.

Az eligazításon a kutatás hátterének és előzményeinek bemutatását követően a terepmunka kereteit és az adatfelvétel pontos forgatókönyvét ismerték meg a kérdezőbiztosok, akik számára nyomtatott tájékoztató anyagokat állítottunk össze: kérdezőbiztos útmutató, mintakérdőív, válaszlapfüzet, megbízólevél és kérdezőbiztos igazolvány. Emellett megismerték az adatfelvételhez társuló segédanyagokat, amelyeket az adatfelvételkor adtak át a résztvevőknek. Ilyen például a válaszadók részére készített színes tájékoztató füzet, felkérőlevél, ajándék, és a beleegyező nyilatkozat új válaszadó számára. A képzésen részletesen ismertettük a címlisták tartalmát, a válaszadók jelölésének módját, a megváltozott elérési adatok rögzítésének módját, a lekérdezés időkeretét, valamint a lekérdezés megszervezését és menetét, továbbá a sikertelen megkeresések kezelését. A kérdőív gyakorlati felvételének bemutatása érintette a kérdőív egyes elemeit és blokkjait, külön kitérve az önkitöltős kérdőívre és a kutatási kérdőív után található kérdezőbiztos visszajelzések fontosságára. A kérdőív speciális jelzési utasításainak („vonat alatti” utasítások, nem tudja/nem válaszol kérdések kezelése, válaszlapfüzet), valamint az egyes kérdéstípusok kezelésének ismertetésére is sor került. A kérdezőbiztosok tájékoztatást kaptak az adatfelvétel ellenőrzésének menetéről is. A képzés utolsó szakaszában az NKI és az Inspira Research Kft. rögzítette azokat az elérhetőségeket, melyeken a terepmunka során kölcsönösen jelezhetik egymásnak az esetlegesen felmerülő problémákat.

2.1.2. CÍMLISTÁK ÁTADÁSA ÉS A SIKERES CÍMELÉRÉSEK

A hároméves kori szakasz kiindulási, teljes átadott címlistája 8027 válaszadó elérhetőségét tartalmazta a vizsgálat teljes érintett sokaságából (8717 cím: 8717 gondozó, 8844 gyermek). Az át nem adott 690 cím esetén a válaszadó már a hároméves kori kutatási szakaszt megelőzően egyértelműen jelezte, hogy nem kíván többet részt venni a vizsgálatban (végleges válaszmegtagadó), vagy a rendelkezésre álló információk alapján a címhez tartozó gyermek eddigre kikerült az alapsokaságból (külföldre költözött vagy elhunyt), vagy valójában soha nem is tartozott oda.

A Covid-19 járvány harmadik hulláma miatt a személyes adatfelvétel megkezdésére a tervezettnél kb. 2 hónappal később (2021. március helyett májusban) került sor, a kimaradt esetek pótlólagos lekérdezésével.

Az Inspira Research Kft.-nek átadott címlistából a kérdezőbiztosok összesen 5976 személyt kérdeztek le sikeresen (lásd 3. táblázat). A válaszadási ráta eszerint az átadott kutatási címlistán 74,4 százalék.

3. táblázat: A kutatási címlista válaszadási mutatói

A hároméves kori lekérdezési szakasz válaszadási mutatói		Esetszám (fő)
Teljes alapsokaság		8717
Hároméves kori lekérdezésre átadott címlista		8027
Ebből:	Sikeres lekérdezés	5976
	Sikertelen lekérdezés	2051
Ebből:	Válaszmegtagadó a hároméves kori szakaszban	1194
	Nem elért (non-kontakt)	474
	Végleges válaszmegtagadó - kieső	347
	Alapsokaságból kikerült (külföldre költözés miatt)	37

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Gondozószintű címadatbázis.

Sikertelennek minősült az interjú 2051 esetben. Ennek leggyakoribb oka a válaszmegtagadás az aktuális kérdezési hullámban (1194 eset), amikor is többszöri kapcsolatfelvétel ellenére sem sikerült időpontot egyeztetni, vagy az anya valamely okból (pl. Covid-19 járványra, betegsége, átmeneti külföldi tartózkodásra hivatkozva) nem vállalta a részvételt. A nem elért (non-kontakt) mintatag kategória (összesen 474 fő) azokat a címlistán szereplő válaszadókat takarja, akiket bármilyen okból (nem válaszol a megkeresésére, elérhetősége megváltozott és nem ismert) elérni sem sikerült. Ezek a válaszadók továbbra is a kutatási címlista részét képezik, a későbbi szakaszokban elérésüket ismételtlen meg lehet próbálni.

A végleges válaszmegtagadó – kieső mintatagok a hároméves megkeresés céljára átadott címlistán még szerepeltek, de a lekérdezési hullám során végleg kikerültek a mintából. Azok a gondozók (összesen 347 fő az átadott címlistából) tartoznak ide, akik a felkeresés során kinyilvánították a kutatásból való végleges kilépési szándékukat, illetve azok az esetek, amikor a gyermeket az anya halála vagy egyéb ok miatt már nem a vér szerinti anya neveli és/vagy a gyermek intézménybe került, ami által a követése ellehetetlenült.

A lekérdezés során folyamatosan frissítettük a rossz cím jelöléssel beérkezett eseteket, bizonyos elérési adatokat pedig a védőnői hálózatot bevonva igyekeztünk pontosítani és aktualizálni.

2.1.3. AZ ELKÖLTÖZÖTT GYERMEKEK NYOMON KÖVETÉSE

A lemorzsolódás minimalizálásának érdekében, mind az Inspira Research Kft. munkatársai, mind pedig az NKI terepmunkáért felelős munkatársai külön erőfeszítéseket tettek az elköltözött válaszadók nyomon követésére, valamint azok mintában tartására.

A Kohorsz '18 másfél éves kori hullámához képest 580 esetben történt címmódosítás a hároméves kori szakaszra. Ezek az esetek egyfelől magukba foglalják a teljesen új helyre költözéseket, sok esetben azonban csak valamilyen pontatlanság került javításra a kontakttadatok tartalmazó adatbázisban. A javított címek közül (az összesen 580 címmódosult esetből) 514 esetben történt sikeres lekérdezés a hároméves adatfelvételi szakaszban (lásd 4. táblázat).

4. táblázat: Címváltozás és lekérdezési sikeresség

Az előző adatfelvétel óta módosult címek lekérdezési mutatói		Esetszám (fő)
Címmódosítások száma		580
Ebből:	Sikeres lekérdezés	514
	Sikertelen lekérdezés	66
Ebből:	Nem elért (non-kontakt)	29
	Válaszmehtagadó a hároméves kori szakaszban	28
	Végleges válaszmehtagadó - kieső	8
	Alapsokaságból kikerült (külföldre költözés miatt)	1

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Gondozószintű címadatbázis.

A címmódosulások és a költözések egy részét maguk a válaszadók jelezték elektronikus vagy telefonos úton az NKI részére. Sok esetben azonban csak akkor derült fény arra, hogy a cím hibás, amikor a terepen dolgozó kérdezőbiztos időpontegyeztetés céljából felhívta a válaszadót, aki jelezte, hogy már nem az adatbázisban szereplő címen él. Ebben az esetben a kérdezőbiztos rögzítette az új elérhetőséget, majd jelezte a címváltozást az NKI felé.

A költözések követésében nagy szerepe van a születésnap i köszöntő képeslapoknak is. A kutatásban részt vevő gyermeknek minden évben, így hároméves korában is küldtünk születésnap i képeslapot, amelyen feltüntettük az esetleges címváltozás bejelentésének lehetséges módjait. Azokban az esetekben, amikor rossz címzés, vagy egyéb kézbesíthetlenségből fakadó hibák miatt a képeslap visszaérkezett az NKI-ba, a terepmunkáért felelős munkatársunk megpróbálta más csatornákon (telefon, e-mail) keresztül felvenni a kapcsolatot az érintett válaszadóval az új tartózkodási hely rögzítése céljából.

2.1.4. AZ EGYEDI AZONOSÍTÓK KEZELÉSE ÉS ELLENŐRZÉSE

A hároméves kori hullám során válaszolók a várandós szakaszban létrehozott egyedi azonosítóikkal – a továbbiakban token – folytatták a részvételt. (Kiosztási elvükről lásd Szabó et al., 2020). Az online adatrögzítési folyamat kialakítása során egy tokennel egy kérdőív rögzítésére és véglegesítésére volt lehetőség. A lekérdezések előtt az instruktorok meghatározták, hogy az egyes azonosítók melyik kérdezőbiztoshoz kerüljenek. Ezt követően a kérdezőbiztosok csak a részükre kiosztott azonosítókat és az ahhoz tartozó linkeket látták a lekérdezéshez használt tableten. Lekérdezéskor a kérdezőbiztos megnyitotta az adott azonosítóhoz tartozó linket, majd ezt követően még kétszer manuálisan is be kellett rögzítenie a kérdőív elejére a token. A háromszoros adatbevitt az adatkapcsolás biztosítására építettük be a rendszerbe, így az esetleges véletlen elgépelések kiszűrhetővé váltak. A folytonosságot és az adatbázisok kapcsolhatóságát érintő hibák emellett az anya születési dátumának, esetleg a gyermek becsült és tényleges születési idejének összevetése során is kiderülhettek. Ezek visszanyomozása (korábbi kérdőívekből, beleegyező nyilatkozatokból, címlistából) az adattisztítási folyamat részét képezte. A bonyolultabb helyzetek tisztázásához az Inspira Research Kft. és az előző kutatásokban részt vevő védőnők segítségét kértük. Az azonosítási problémákat úgy tisztáztuk, hogy a négy, eddigi vizsgálati szakasz összevethető adatait hasonlítottuk össze: elsősorban az anya születési dátumának egyezését, másodsorban a gyermek várt és valós születési időpontjának koherenciáját vizsgáltuk.

2.2. AZ ADATFELVÉTELI HULLÁM IDŐZÍTÉSE ÉS A KÉRDEZÉSEK KUMULÁLT ALAKULÁSA

A Kohorsz '18 ötödik hullámának adatfelvétele 2021. májusa és 2022. júniusa között zajlott, a gyermekek hároméves korában (2. ábra és 5. táblázat). A nem vér szerinti anyákkal mint gondozókkal 2021 júniusa és 2022 májusa között készítették el a 30 interjút a közvéleménykutató cég munkatársai⁴. Míg a vér szerinti anyákkal naponta 1-45 interjút, addig a nem vér szerinti anyák esetében, az összmintán belüli alacsony előfordulás miatt, naponta egy-két interjút készítettek (így az alacsony gyakoriság miatt az utóbbiak a 2. ábrán nehezen kivehetők).

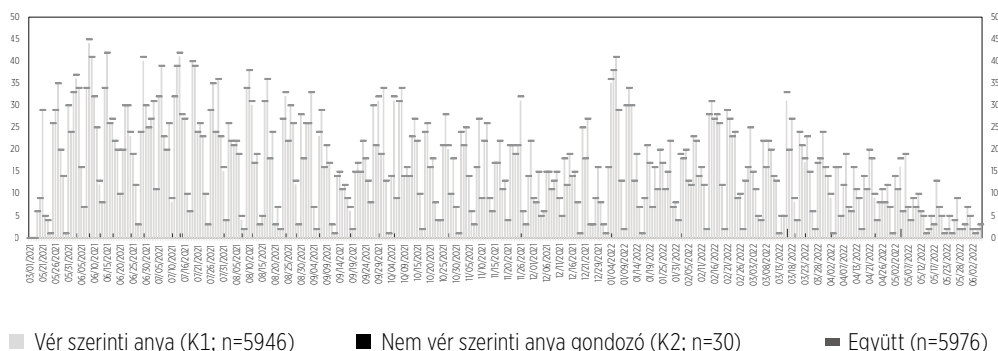
Az adatfelvétel terepmunkája az eredeti tervek szerint 2021 márciusában vette volna kezdetét, de a Covid-19 világjárvány harmadik hulláma késleltette azt. A kutatói stáb és az adatfelvételt végző cég döntése alapján az adatfelvétel végül 2021 májusában indult. Ugyanakkor az adatfelvételi hullám első hónapjaiban „kiesett” személyeket – ha nem is a megfelelő időablakban – de a későbbiekben lekérdeztük.

A helyzet mérlegelésekor fontos szempont volt, hogy 2021 februárjának közepén az eredeti vírusnál jóval fertőzőbb variáns megjelenése miatt újra emelkedésnek indult a fertőzésszám. Ebben a harmadik hullámban tetőzött a kórházban ápoltságok száma.

⁴ Ebből a 30 esetből végeredményben 28 esetet javasunk majd elemzésre (lásd 45. oldal, 10. táblázat), azonban a technikai riport elemzései még mind a 30 esetet tartalmazzák.

A magyar kormány 2021. április 7-én⁵ a hatályos védelmi intézkedések április 19-ig történő meghosszabbításáról döntött. Ez többek között kötelező maszkviselést és másfél méteres távolságtartási kötelezettséget jelentett közterületeken és nyilvános helyeken. Április 24-től aztán több lépcsőben lazítottak a védelmi intézkedéseken, és a május 21-én⁶ megjelent Magyar Közlönyben a kormány számos intézkedést feloldott. Az átoltottság mértékének növekedését és a lazító intézkedéseket figyelemmel kísérve a Kohorsz '18 terepmunkája 2021. május 19-én vette kezdetét.

2. ábra: A háromméves kori lekérdezési szakasz terepmunkájának időzítése, a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó)

Forrás: Kohorsz '18 háromméves adatfelvétel. Gondozószintű adat.

5. táblázat: A háromméves kori lekérdezési szakasz terepmunkájának időtartama, a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy gondozó)

Típus	Terepmunka ideje	Válaszadók száma
Vér szerinti anya interjúk (K1)	2021.05.19.–2022.06.08.	5946
Nem vér szerinti anya mint elsődleges gondozó interjúk (K2)	2021.06.03.–2022.05.04.	30
Együtt (K1 és K2)	2021.05.19.–2022.06.08.	5976

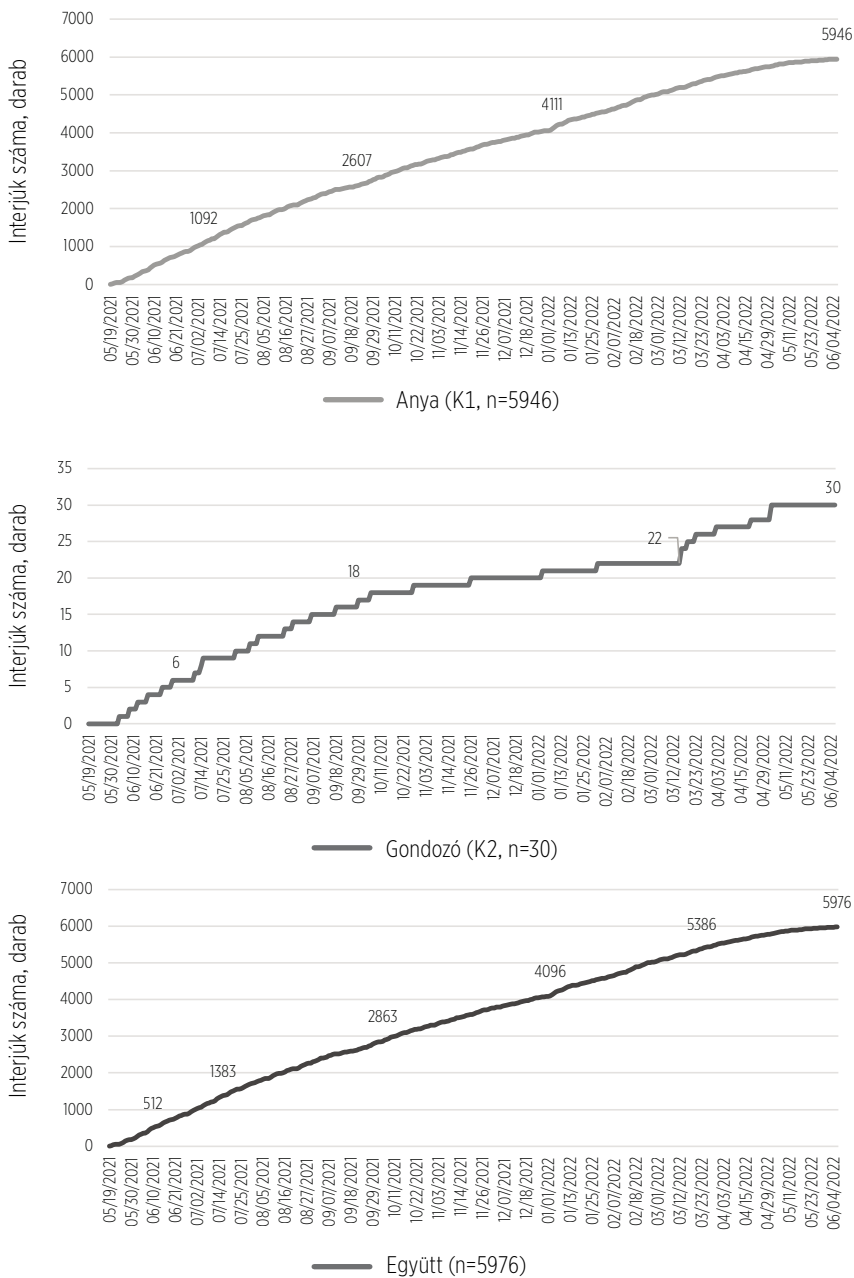
Forrás: Kohorsz '18 háromméves adatfelvétel. Gondozószintű adat.

Fentebb, a 2. ábrán a kérdések alakulását az abszolút gyakoriságokkal mutattuk be: azaz, hogy *adott naptári napon* hány interjú készült. A 3. ábrán a sikeres interjúk kumulált gyakoriságát ábrázoljuk, azaz azt, hogy *adott naptári napig* hány kérdőívet kérdeztek le a kérdezőbiztosok. Látható, ahogy 2021. májustól 2022. júniusig, a terepmunka lezárásáig a kérdések előrehaladtával fokozatosan növekedett a sikeres interjúk száma (3. ábra, alsó panel). A sikeres és elfogadott interjúk végső elemszáma ekkor a vér szerinti anyai kérdések esetében 5946, míg a más elsődleges gondozók esetében 30.

⁵ Magyar Közlöny 2021. évi 60. szám.

⁶ Magyar Közlöny 2021. évi 94. szám.

3. ábra: A sikeres lekérdezések számának alakulása a hároméves kori kérdezés során, a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó)

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Gondozószintű adat.

A nem vér szerinti anyai kérdés terepmunkájának a haladásáról az is látható (3. ábra, középső panel), hogy 2021. október és 2022. március között alig emelkedett a sikeres interjú száma. A vér szerinti anyai interjúk lekérdezése során nem volt ilyen „megakadás” (3. ábra, felső panel). A kérdőívek lekérdezésének időzítése, és így haladása értelemszerűen összefügg a kohorsz kutatásban résztvevő gyermekek születési dátumával.

2.3. A TEREPMUNKA MINŐSÉGELLENŐRZÉSE

2.3.1. KÉRDEZŐBIZTOSOK ELLENŐRZÉSE

Az adatfelvétel hároméves kori szakaszában, a másfél éves kori hullámhoz hasonlóan a kérdezőbiztosok által végzett terepmunkát mind az Inspira Research Kft. (840 esetben), mind az NKI terepmunkáért felelős munkatársai (830 esetben) folyamatosan ellenőrizték. A terepmunka ellenőrzése a lekérdezés tényére (megvalósult-e a felkeresés) és minőségére (interjú időzítése és hosszúsága az időmérési adatok alapján, „nem tudja”/ „nem válaszol” válaszok aránya) irányuló ellenőrzési tevékenységet jelentette mind az Inspira Research Kft., mind az NKI részéről. Ez a folyamat egyfelől az interjúk előzetes ellenőrzéséből (pl. időbélyeg szerint), másfelől a válaszadók telefonos megkereséséből állt.

Az Inspira Research Kft. átlagosan öthetente adta át az NKI számára az elkészült és a sikertelen eseteket, az átadások során pedig minden ellenőrzött interjút külön megjelölt. A cég alaposabban vizsgálta azokat az interjúkat, amelyek irreálisan rövid vagy hosszú időt vettek igénybe, nem szokványos időpontban készültek (például reggel 8 óra előtt vagy este 8 óra után), vagy ahol a két adatfelvétel közötti idő túl rövid volt.

Az NKI munkatársai az átvételt követően két hét alatt végezték el saját ellenőrzéseiket, amelyek során szakaszonként az interjúk több mint 10 százalékát vizsgálták. Az ellenőrizendő interjúk többségét véletlenszerűen választották ki, de bizonyos esetekben előzetes adatminőségi vizsgálatok is megelőzték a kiválasztást (irreálisan rövid interjúidő, túl sok elkészült kérdőív/nap, túl kevés sikeres ellenőrzés/kérdezőbiztos, a megrendelő által csalásgyanúsítást ítélt esetek, túl magas válaszmegtagadási arány/kérdezőbiztos, szokatlan időpontokban történő kérdés, adat-inkonzisztenciák, vagy túl sok „nem tudja”/„nem válaszol” válasz). Azokban az esetekben, ahol a „nem tudja”/„nem válaszol” válaszok aránya kiugróan magas volt, az adott kérdezőbiztos összes interjúját ellenőrizték, és a lekérdezés hitelességét telefonos visszakereséssel is vizsgálták az érintett válaszadóknál. Problémás esetekben az NKI értesítette az adatfelvételt végző céget is, amely további ellenőrzéseket hajtott végre, beleértve a kérdéses kérdezőbiztos által készített összes interjú felülvizsgálatát.

A telefonos ellenőrzések során a munkatársak rákérdeztek, hogy a kérdezőbiztos valóban felkereste-e a válaszadót, és hogy a válaszadó elégedett volt-e a kérdezőbiztos hozzáállásával és szakmai felkészültségével. Ellenőrizték továbbá, hogy betartották-e a kérdés szabályait, például személyes adatfelvétel esetén a kérdezőbiztos valóban megjelent-e, vagy az önkéntes kérdőívek esetén a tablet ténylegesen átadásra került-e. Végül megbizonyosodtak arról is, hogy a válaszadó megkapta a részvételért járó ajándékot (lásd 2.4. fejezet).

A válaszadók megkeresésén alapuló ellenőrzés mind az Inspira, mind az NKI részéről telefonon történt, egy előre kidolgozott eljárásrend alapján. Az ellenőrzés folyamata mindkét esetben tartalmazta az alábbiakat:

- **Tájékoztatás** (válaszadó tájékoztatása az ellenőrzésről, valamint felkérése az ellenőrzési folyamatban való részvételre)
- **A kérdezőbiztos és a kérdéses körülményeinek beazonosítása és ellenőrzése** (valóban a válaszadóval történt-e a lekérdezés, lekérdezés időpontja, hossza, módszere, a kérdezőbiztos igazolta-e magát, a válaszadó valóban a gyerek anyja/gondozója-e, megkapta-e a tájékoztató anyagokat és az ajándékot, megfelelő volt-e a kérdezőbiztos viselkedése az interjú ideje alatt, egyéb problémák vagy észrevételek)

Mindemellett az ellenőrzés részeként külön hangsúlyt fektettek a sikertelen lekérdezési esetekre (a kérdezőbiztos nem tudta elérni az anyát/ nem tudott időpontot egyeztetni) nyomon követésére is. Az ellenőrzés során ez esetben azt vizsgálták, hogy a kérdezőbiztos betartotta-e a felkeresés szabályait, például valóban különböző napokon próbálkozott-e kapcsolatfelvétellel. Magas sikertelenségi vagy válaszmegtagadási arány esetén a kérdezőbiztos összes adatfelvételét részletesen átvizsgálták.

Az ellenőrzések eredményeként néhány esetben sor került kérdezőbiztosok figyelmeztetésére, de kizárásra vagy interjúk érvénytelenítésére nem volt szükség. A visszajelzések célja elsősorban a munkavégzés minőségének javítása és az esetleges módszertani pontatlanságok korrigálása volt. Az ellenőrzési tapasztalatokat az NKI és az Inspira Research Kft. felhasználta visszacsatolásra is a kérdezőbiztosok felé, támogatva ezzel az adatfelvétel megbízhatóságát és a terepmunka folyamatos fejlesztését.

2.3.2. AZ INTERJÚK HOSSZA

A Kohorsz '18 kutatás másfél éves kori adatfelvételéhez hasonlóan, az interjúk lekérdezési idejének hosszát (beleértve a főkérdőív, azaz az alapkérdőív és gyermekkérdőív, és az önköltős kérdőív megválaszolási idejét is) a hároméves kori adatfelvétel terepmunkája során is programozott időbélyeg rögzítette. Mivel a vér szerinti anyától (K1 interjúk), illetve a nem vér szerinti anya gondozótól (K2 interjúk) lekérdezett interjúk tartalma, így a kérdőív hossza is eltérő, érdemes e két csoportot külön elemezni ebből a szempontból (is). Az interjú kezdete és vége között két esetben több nap is eltelt, ezeket az eseteket az időbélyegre vonatkozó alábbi elemzések nem tartalmazzák.

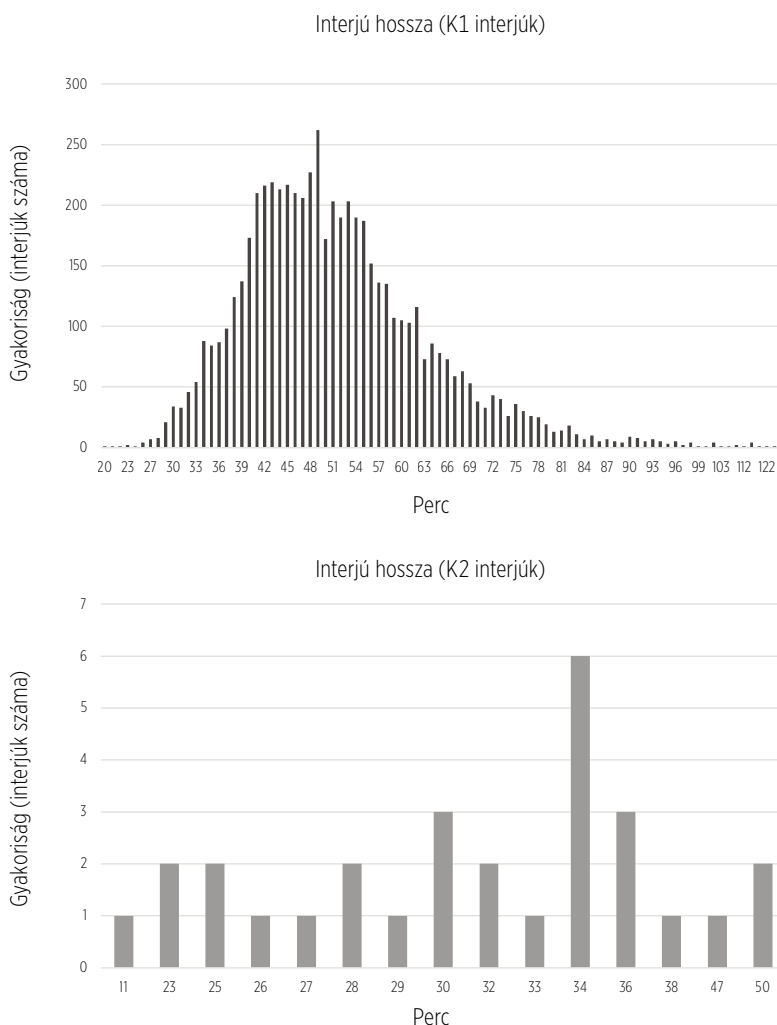
A K1 interjúk átlagos hossza 51,4 perc volt ($N=5945$, $SD=12,4$ perc) a medián érték pedig 50 perc. A legrövidebb idő alatt lekérdezett interjú hossza 20 perc, míg a leghosszabbé 162 perc (4. ábra; 6. táblázat). 1181 esetben (19,9%) haladta meg a kérdezési idő a 60 percet és 58 esetben (0,98%) a 90 percet.

A K2 interjúk átlagos hossza 32,0 perc volt ($N=29$, $SD=8,0$ perc), a medián érték 32 perc. A legrövidebb interjú 11, a leghosszabb 50 percet vett igénybe (4. ábra, 6. táblázat).

Demográfiai csoportonként vizsgálva az interjú hosszát, a teljes mintához képest szignifikánsan rövidebb idő alatt válaszoltak a kérdőívre azok, akiknek nem volt partnere (48,1 perc), az

a 7 fő nem vér szerinti anya, akinek nem volt saját gyermeke (34,3 perc), akik két fős háztartásban éltek (48,6 perc), és akik intézeti háztartásban éltek (48,1 perc), igaz, ezek az eltérések valójában csak pár perces eltéréseket jelentenek. Emellett jelentősen hosszabb idő alatt válaszolták meg a kérdőívet azok az anyák, akik esetében a kohorsz kutatásban részt vevő gyermeknek ikertestvére is volt, mint akinek nem (65,3 perc vs. 51,1 perc). A kérdés időpontjában nem dolgozó (anyasági ellátás mellett otthon levő, vagy munkaviszonnyal nem rendelkező) anyák esetében szintén rövidebb volt az interjú időtartama, mint azoknál, akik aktív munkavállalóként vettek részt a kutatásban (6. táblázat). (Az interjúk hossza értelemszerűen hosszabb volt azoknak a csoportoknak az esetében, akiknek több kérdést kellett feltenni.)

4. ábra: Az interjúk hossza a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó)

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozószintű adat.

6. táblázat: Az interjúk hossza demográfiai csoportonként, perc

	N	Átlag	SD	Min	Max	Anova, F sign.
Teljes minta	5974	51,3	12,5	11	162	
K1 interjúk	5945	51,4	12,4	20	162	
K2 interjúk	29	32,0	8,0	11	50	
<i>Valós párkapcsolati helyzet</i>						
házastársával él	4200	51,8	12,6	20	162	<0,001
élettársával él	1363	50,7	11,9	25	114	
partnere van, de nem élnek együtt	85	50,8	12,3	31	93	
nincs partnere	325	48,1	12,3	11	96	
<i>Életben lévő gyermekek száma</i>						
1	1820	51,8	13,0	11	162	<0,001
2	2575	51,0	11,9	21	114	
3+	1539	51,4	12,7	20	122	
<i>Ikertestvérek száma</i>						
0	5888	51,1	12,3	11	162	<0,001
1	170	62,5	15,9	29	114	
2	2	68,0	0,0	68	68	
<i>Háztartás típusa</i>						
egy háztartásos lakás	5722	51,2	12,4	11	162	<0,001
több háztartásos él a lakásban	248	54,8	12,8	33	101	
intézeti háztartás	4	48,1	7,6	38	55	
<i>Háztartás mérete</i>						
2 fő	148	48,6	13,1	11	96	<0,001
3 fő	1632	52,1	13,0	23	136	
4 fő	2511	50,7	11,8	21	107	
5+ fő	1671	51,7	12,8	20	162	
<i>Aktívan dolgozik-e a kérdés idején</i>						
igen	2738	52,1	12,6	11	162	<0,001
nem	3233	50,6	12,3	20	136	

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozószintű adat.

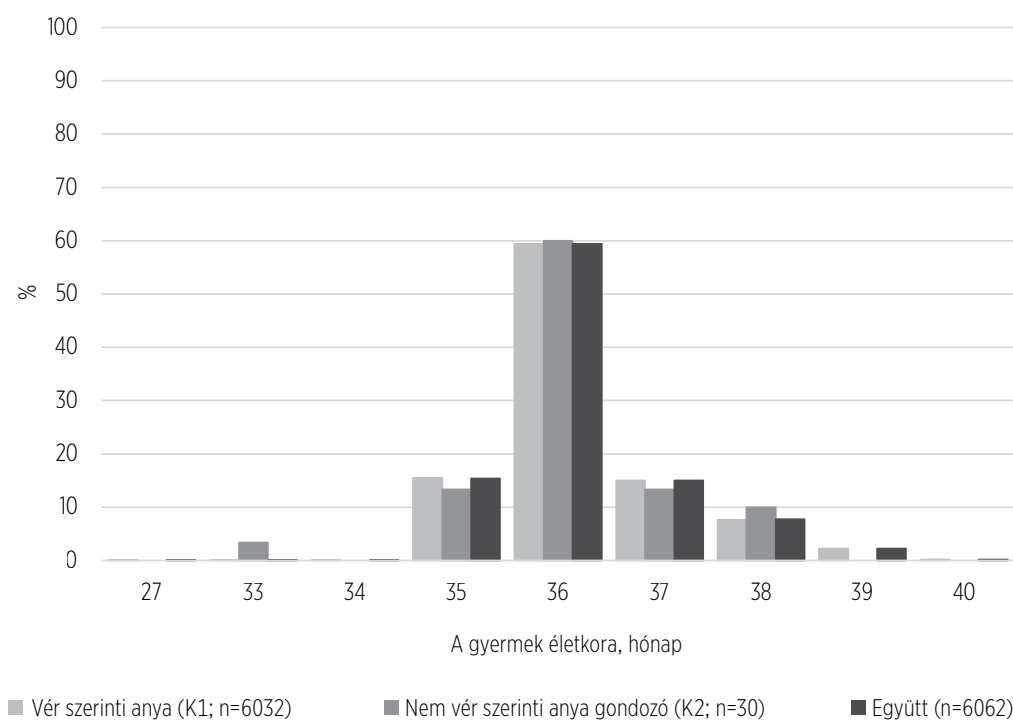
2.3.3. A GYERMEKEK ÉLETKORA A KÉRDEZÉS IDEJÉN

A Kohorsz '18 kutatás ötödik adatfelvételi hullámát a résztvevő gyermekek harmadik születésnapjához ütemeztük. A kérdezőbiztosok számára rendelkezésre álló időablak a születésnaptól számított -1/+3 hét volt; vagyis az interjúra a betöltött 36 hónapos életkor előtt legfeljebb 1 héttel, illetve azután maximum 3 héttel kerülhetett sor (5. ábra). A lekérdezési időszak a koraszülöttek esetében is a születés időpontjához igazodott. Ugyanakkor különféle okokból, elsősorban a terepmunka Covid-19 járvány miatti késleltetett indítása folytán, ettől az időablaktól eltérő időpontban is készültek interjúk.

A lekérdezések elején, az adategyeztetés során arra kértük az anyákat, hogy ellenőrizzék a betöltött – korábban általunk megadott – adatokból származó, a gyermek születési dátumára vonatkozó adatokat, és szükség esetén korrigálják azokat (lásd 6.1. fejezet). Az alábbiakban a gyermekek korát erre a korrigált születési dátumra vonatkoztatva ismertetjük.

A gyermekek átlagos életkora betöltött hónapokban az interjúk idején 36,2 hónap (SD=0,9) volt. Az interjúk 59,4 százaléka a gyermekek 36 hónapos korában készült, további, valamivel több mint 30 százalékuk pedig 35 hónapos (15,4%) vagy 37 hónapos korban (15%) (5. ábra). Mindössze az interjúk 0,2 százaléka zajlott a 35 hónapos kor betöltését megelőzően, illetve 10 százalékuk a gyermekek 38 hónapos vagy annál idősebb életkorában.

5. ábra: A gyermek életkora a hároméves kori adatfelvétel idején a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó)

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gyermekszintű adat.

A vér szerinti anyák és a más elsődleges (nem vér szerinti anya) gondozók gyermekeinek életkora, illetve az életkor változó eloszlása és annak statisztikai jellemzői nem tértek el egymástól (7. táblázat).

7. táblázat: A gyermek életkora a hároméves kori adatfelvétel idején a válaszadó státusza szerint (vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó): az életkori változó eloszlása

	N Valid	Átlag	Medián	Módusz	SD	Variancia	Min	Max
Vér szerinti anyai interjú (K1)	5946	36,2	36,0	36	0,9	0,8	27	40
Nem vér szerinti anya gondozói interjú (K2)	30	36,1	36,0	36	1,0	1,0	33	38
Együtt	5976	36,2	36,0	36	0,9	0,8	27	40

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozószintű adat.

2.3.4. A KÉRDEZŐBIZTOSI KÉRDŐÍV ADATAI

A kérdés végén az eddigi adatfelvételi hullámokkal megegyezően a kérdezőbiztosok egy olyan strukturált zárókérdőívet töltöttek ki, amely a kérdés körülményeire, illetve annak lefolytatását esetlegesen hátráltató vagy befolyásoló tényezőkre vonatkozott. A kérdőív kitért arra, hogy a kérdés alatt jelen volt-e egyéb személy, hol történt a lekérdezés, milyen esetleges nehezítő tényezők merültek fel a lekérdezés közben, amelyek korlátozhatták a gondozót a válaszadásban, igényelt-e segítséget az önkitöltős kérdőív kitöltésében, illetve, hogy szükség volt-e a kérdés megszakítására.

A vér szerinti anyákkal készült interjúk (N=5946) 61,8 százalékában legalább egy 6 éven aluli gyermek is jelen volt a kérdéséskor (3675 fő), aránylag gyakori volt továbbá a partnerek jelenléte (17,6%, 1048 fő), valamint a 6 évesnél idősebb gyermek ott tartózkodása is (6,8%, 405 fő). 890 esetben (15%) jelen volt az anya partnere és gyermek is. A lekérdezések több mint egyharmadában azonban az anya egyedül volt az adatfelvételkor (38,2%, 2271 fő). Néhány esetben jelen volt egyéb rokon (5,4%, 324 fő), vagy más felnőtt (3,1%, 182 fő) is.

Az interjúk döntő hányadára az anyák otthonában került sor (92,5%, 5502 fő), előfordult azonban, hogy az anyák inkább egy másik helyszínt választottak a válaszadáshoz (7,6%, 454 fő). A külsős helyszín sok esetben egy vendéglátóipari egységet jelentett (143 fő), de gyakori helyszín volt az anyák munkahelye is (104 fő), valamint néhány esetben a nagyszülők házában került sor a lekérdezésre (31 fő). Az egyéb helyszínek közé tartoztak még többek között plázák, boltok (22 fő), játszótérek (16 fő), parkok (15 fő), de néhány extrém esetben autóban (1 fő), vagy a kérdezőbiztos lakásán (10 fő) valósult meg a válaszadás.

Bár az interjúk döntő többsége (98,6%, 5860 fő) a kérdezőbiztosok visszajelzése szerint zavartalanul zajlott, néhány esetben az alábbi korlátokat említették: 11 fő esetében jelezték, hogy az anya rossz látása, egy fő esetében pedig, hogy az anya rossz hallása korlátozta a válaszadást. Nyelvi nehézségek két fő esetében merültek fel, ezekben a helyzetekben az anya férje segítette a kitöltést. 21 esetben a kérdések nehezen érthetősége okozott prob-

lémát, 53 esetben pedig egyéb korlátozó tényezőket említettek. Ezek között a legtöbben a partner jelenlétét, és/vagy az interjú során jelenlévő gyermek(ek) viselkedését emelték ki (50 fő). Egy személy esetében jelezte a kérdezőbiztos, hogy az anya valamilyen szellemi vagy fizikai sérültsége okozott nehézséget a lekérdezés során.

A visszajelzések szerint a válaszadók többsége (88,6%, 5266 fő) az önkitöltős kérdőívet is segítség nélkül töltötte ki, a kérdések 8,7 százalékában (519 fő) azonban az önkitöltős kérdőívet is a kérdezőbiztos kérdezte le és jelölte benne a válaszokat. Erre csak abban az esetben volt lehetőség, ha az anyának külön ez volt a kérése. Az interjúk 2,2 százalékában (129 fő) a válaszadó segítséget kért bizonyos kérdéseknél, 31 esetben (0,5%) pedig a válaszokat ugyan az interjú alanya jelölte be, de az önkitöltős kérdőív kérdéseit a kérdezőbiztos olvasta fel.

Arra a kérdésre, hogy miért kérte az anya a kérdezőbiztos segítségét (N=519 fő) az önkitöltős kérdőív kitöltésében, azon túl, hogy ez volt az anya kifejezett kérése (252 fő), a legtöbben azt jelezték, hogy a kérdéskor jelenlévő gyermek miatt alakult így (108 fő). 40 esetben az anyák a Covid-19 járványra (vagy egyéb vírusra) hivatkozva nem szerették volna átvenni a tablettet. A fennmaradó indokok között szerepeltek még többek között az anya olvasással (10 fő) vagy látással (8 fő) kapcsolatos nehézségei, valamint az, hogy egyszerűen így látták könnyebbnek, gyorsabbnak az anyák a kérdések megválaszolását. (19 fő).

Kijelenthető, hogy az interjúk döntő többségét (93,7%, 5574 fő) egyben tudták lekérdezni a kérdezőbiztosok. Az esetek 6 százalékában (355 fő) rövidebb időre bár megszakadt a kérdés (pl. egy telefonhívás miatt), azt viszonylag hamar folytatni tudták. 16 esetben (0,3%) azonban a megszakítást követően csak több órával, vagy napokkal később fejezték be a kérdést.

A *nem vér szerinti anya elsődleges gondozók* körében vizsgálva a kérdést (N=30), hasonló mintázatok követhetők nyomon. 8 esetben (26,7%) a gondozó egyedül volt a lekérdezéskor, 22-en (73,3%) jelezték, hogy gyermek(ek) is jelen volt(ak) az interjú készítése alatt, 7-en (23,3%) pedig, hogy a partner (is) jelen volt. 28 gondozóval (93,3%) zajlott a lekérdezés a válaszadó otthonában (2 esetben nem áll rendelkezésre erre vonatkozó információ), az adatfelvételt megnehezítő vagy korlátozó körülményeket pedig egyik interjú során sem rögzítettek.

2.4. AZ ADATFELVÉTEL KOMMUNIKÁCIÓJA ÉS AZ AJÁNDÉK

Mivel a másfél éves kori kutatási szakasz során, a Covid-19 járvány miatti lezárások idején, az érvényben lévő szabályozások miatt szüneteltetni kellett a személyes felkereséseket, ezért a válaszadók egy részét abban az adatfelvételi hullámban sajnos nem tudtuk felkeresni. Éppen ezért a hároméves kori hullámban különösen fontos volt, hogy ne vesszenek el a longitudinális kérdezési folyamatból azok, akik az előző szakaszban nem tudtak részt venni. Emellett fő célunk volt továbbra is a résztvevők válaszadási hajlandóságának fenntartása, valamint a kutatáshoz való személyes kapcsolódás elmélyítése. Ehhez fontos segítséget jelentett, hogy a válaszadók számára az előző adatfelvételi hullámok alatt kialakított kommunikációs csatornák, így például a kutatás weboldala és Facebook oldala folyamatosan rendelkezésre álltak.

A személyes kapcsolódás elmélyítéséhez a kutatás kezdete óta minden évben születésnap képeslapot küldünk a kutatásban részt vevő gyermekeknek, amely egyfajta rövid tájékoztató füzetként is szolgál. A harmadik születésnapra készített rajzos képeslap sün motívumra épült, és Fekete Richárd költő külön erre az alkalomra írt köszöntő versét is tartalmazta. Ajándékként melléeltünk egy sünt formázó ujjbábót is. A kinyitható képeslap hátoldala a szülőknek szól: itt, valamint a képeslaphoz tartozó kísérőlevélben felhívtuk a figyelmet a hároméves kori kérdezési szakaszra, és a KSH NKI és a Kohorsz '18 kutatás elérhetőségeit is megadtuk rajta, amelyeken keresztül a résztvevők közvetlenül is felkereshették munkatársainkat. A születésnap képeslaphoz ezúttal melléeltünk egy rövid kérdőívet is, amely a gyermekfejlődésre vonatkozott, kérve a szülőket, hogy olvassák át, és lehetőség szerint töltsék ki a kérdezőbiztos érkezése előtt, megkönnyítve ezzel a kérdezési folyamatot.

A hároméves kori hullám lekérdezési anyagának részeként, a kutatáshoz való kötődés fenntartása és megerősítése érdekében összeállítottunk egy színes tájékoztató füzetet az anyák számára, amelyet a kérdezőbiztosnak kellett átadnia. A füzet célja a kutatás hároméves kori szakaszának ismertetése, az azzal kapcsolatban felmerülő kérdések tisztázása a további részvétel támogatása érdekében. A füzetet minden válaszadónak át kellett adni a lekérdezés kezdetekor, illetve, ha az interjú megszervezése esetleg személyes találkozás keretében történt, akkor akár már az egyeztetés során.

A válaszadási hajlandóság fenntartása érdekében a kérdezés során is apró ajándékkal kedveskedtek a kérdezőbiztosok: gyerekeknek való süteménykiszűrőt és hozzá tartozó receptet kaptak a válaszadók.

Mindemellett a hároméves kori szakasz lezárását követően az NKI az összes válaszadó számára kiküldött egy a részvételt megköszönő „záróajándékot”. Ez a csomag egy-egy egyedi tervezésű, Kohorsz '18 logóval ellátott foglalkoztató füzetet, állatfigurás memória-kártya-játékot és Fekete Péter kártyapaklit foglalt magában, valamint egy prospektust, ami a köszönetnyilvánítást, a kutatás elérhetőségeit tartalmazta, és a kutatásból nyert érdekes adatokat ismertetett.

A kérdezőbiztosok által átadott tájékoztató füzetek mellett továbbra is működtettük a Kohorsz '18 hivatalos Facebook oldalát és weben keresztül elérhető honlapját (www.kohorsz18.hu), amelyeken folyamatosan tájékoztattuk a résztvevőket az aktuális kutatással kapcsolatos hírekről, a megjelent publikációkról és a kapcsolódó eseményekről, rendezvényekről. A kutatás hivatalos honlapja mellett az NKI internetes felületén (www.demografia.hu) feltüntettünk minden, a kutatás eredményeként megjelent publikációt, illetve a legfontosabb kutatással kapcsolatos információkat. Emellett továbbra is működtettük a hírlevél rendszerünket, amelyben a feliratkozók számára adtunk pár havonta tájékoztatást az adott időszak főbb híreiről, eseményeiről.

3. MINTA ÉS SÚLYOZÁS

3.1. A KUTATÁSI SZAKASZ MINTAVÉTELI ÉS SÚLYOZÁSI ELŐZMÉNYEI

A Kohorsz '18 alapsokaságát azok a Magyarországon született gyermekek alkotják, akiknek a várható születési dátuma 2018 április 1. és 2019 április 30. közé esett. (Eredetileg 12 hónap hosszú adatgyűjtési szakaszt terveztünk, mintegy 10 000 válaszadóval, de a remélnél alacsonyabb válaszadási hajlandóság miatt a terepmunkát egy hónappal meghosszabbítottuk.) A mintavétel célja egy reprezentatív minta kiválasztása volt, vagyis arra törekedtünk, hogy a kiválasztott és kutatásba ténylegesen be is kerülő gyermekek minden szempontból a teljes mintavételi alapsokaság, vagyis a fenti időszakban Magyarországon született gyermekek jellemzőit tükrözzék.

A mintakiválasztás két lépcsős volt: előbb védőnői körzeteket választottunk ki, aztán a kiválasztott körzeteken belül gyűjtöttünk adatokat a körzethez tartozó várandósok körében, összesen 628 védőnői körzetben. (A mintakiválasztásról lásd bővebben Kapitány, 2018; Szabó et al., 2020.)

A mintavételi terv szerint kiválasztott védőnői körzetekben teljeskörű összeírás történt, vagyis az összes olyan gyermeket megpróbáltuk bevonni a kutatásba, akik esetén a születésnek a várandósgondozási könyvben szereplő várható időpontja a fenti időszámba esett. Természetesen a kiválasztott védőnői körzetekbe tartozó gyermekek esetén messze nem mindenkinél történt sikeres adatgyűjtés, már a kutatás kezdetén sem, hiszen a részvétel önkéntes volt.

Az első adatgyűjtésre jellemzően még a magzati korban került sor. Azonban bizonyos esetekben (pl. koraszülés, betegség stb.) arra is nyílt lehetőség, hogy az alapsokaságba tartozó, de a szülés előtti adatgyűjtésből kimaradt mintatagok a féléves kori adatgyűjtéskor csatlakozzanak be a kutatásba. Így a teljes minta csak a második, féléves kori adatgyűjtésre alakult ki. Az adatgyűjtéseket ez első két alkalommal a területi védőnők végezték.

A terepmunka helyszínét biztosító védőnői körzetekben az első adatfelvétel 13 hónapos időszakában mintegy 15450 gyermek születhetett, közülük 8844 gyermek kutatásba való sikeres bevonása történt meg. (Ezt a csoportot nevezzük „teljes érintett sokaságnak”, amely

pontos meghatározását lásd: Szabó et al., 2020). Ez hozzávetőleg 57 százalékos részvételi hajlandóságot jelentett. Bár az országspecifikus mintavételi sajátosságok miatt a nemzetközi összehasonlítások nem egyszerűek, ez a részvételi hajlandóság nemzetközi összehasonlításban megfelelőnek tűnik. A Kohorsz '18 kutatáshoz módszertanában meglehetősen hasonló francia kohorszvizsgálatban (ELFE) például 51 százalékos részvételi hajlandóságról számoltak be (Charles et al., 2020), míg az ír Growing Up in Ireland vizsgálatban 64 százalékosról (Murray et al., 2013).

Ez a 8844 gyermek az, akiknek az életútját tervei szerint a Kohorsz '18 vizsgálat végig követi, egészen addig, amíg a vizsgálati sokaságba tartoznak. A kutatás alapelve az, hogy ezen gyermekek gondozóihoz minden adatgyűjtési hullám esetén, az előző hullám sikerességétől függetlenül, próbálunk visszatérni, kivéve ha a követett személy kilépett a kutatás alapsokaságából (külföldre költözött, vagy elhunyt), vagy ha az adatszolgáltató anyja, vagy más gondozó egyértelműen és véglegesen jelezte azt a szándékát, hogy a jövőben már többet nem kíván részt venni a kutatásban.

A terepmunka szervezés és a válaszadási hajlandóság eltérései miatt ennek a 8844 főnek a tulajdonságai már a kiinduláskor sem egyeztek meg pontosan az alapsokaság – vagyis az összes, az adott időszakban Magyarországon született gyermek – tulajdonságaival. A legfontosabb eltérés az anyai iskolai végzettség szerint mutatkozott: a legfeljebb 8 osztályt végzett anyák elérése átlag alatti volt, míg a diplomás családokba született gyermekek átlag feletti arányban kapcsolódtak be a vizsgálatba. A kiinduló minta nagy mérete és a teljes sokaságra vonatkozó pontos adatok ismerete azonban lehetővé tette, hogy súlyozás segítségével ezeket a már a kutatás kezdetén is meglévő pontatlanságokat jórészt orvosoljuk. Azt a kiinduló súlyt, amely a kiinduló mintát (a Kohorsz '18 kutatás teljes érintett sokaságát, N=8844) az alapsokasághoz (összes az adott időszakban született gyermekhez, N=15 450) illeszti a legfontosabb jellemzők szerint, *longitudinális alapsúly*nak neveztük.

Fontos azonban látnunk, hogy ez a longitudinális alapsúly csak a súlyozásban részt vevő jellemzők (lakhely fejlettsége, anya iskolai végzettsége, anya életkora, anya hivatalos családi állapota, anya gyermekeinek száma) szerint korrigálta a kiinduló mintát. Természetesen ez reményeink szerint javította az eloszlást minden olyan tényező szerint, amely a fentiekkel összefügg. Ugyanakkor maradtak olyan speciális, külön-külön kisebb létszámú, de összességében fontos társadalmi jelentőséggel bíró, valamilyen értelemben marginalizáltnak tekinthető gyermekcsoportok, amelyek már a kiinduláskor is tényleges társadalmi arányuk alatt képviseltették magukat a kutatásban. Ilyenek például a magyarul nem beszélő családokba született gyermekek, a kiskorú anyák gyermekei (ahol a gyám hozzájárulása volt szükséges az adatgyűjtéshez), a szülés környékén örökbe adott gyermekek, az intézményi háztartásokban (börtön, anyaoththon, kollégium stb.) élő, vagy súlyosan beteg anyák gyermekei stb.. Ehhez hasonló csoportot alkotnak nagy valószínűséggel még a magánkórházakban szülő és a védőnői hálózat segítségét nem igénylő anyák gyermekei is.

Ezen speciális csoportok alulreprezentáltságán a kiinduló súly érdemben nem tud segíteni. Ennek oka, hogy nincs információnk arról, hogy e gyermekcsoportok mégis a kiinduló mintába került néhány képviselője valóban jól reprezentálja-e a teljes, hasonló helyzetben lévő csoportot, így a súlyozás szempontjából nem tudjuk őket kiemelni. Az általános tényezők szerinti súlyozás pedig önmagában nem korrigálja ezen csoportok részvételét a kutatásban.

Emiatt tehát már a kiinduló minta, még súlyozva is, társadalmi értelemben valamennyire „középre húz”, sztenderdizál, a tényleges társadalmi sokszínűséget nem képes teljes egészében bemutatni. A kutatásnak ezen gyengesége nem csak a mi vizsgálatunk sajátossága, hanem általában is jellemzője a kérdőíves, mintavételes kutatásoknak. Az ilyen vizsgálatokból jelentős arányban kimaradó, speciális csoportok esetén a célzott, kvalitatív jellegű vizsgálatok nyújthatnak információkat.

3.2. MINTAKOPÁS A HÁROMÉVES ADATGYŰJTÉSIG

A hároméves adatgyűjtés folyamán a teljes érintett sokaság 68,5 százalékát sikerült lekérdezni, vagyis 6062 gyermekről tudunk adatot gyűjteni (amelyből végeredményben 6060 esetet javasolunk elemzésre, lásd 45. oldal, 10. táblázat). Az ezen felül „elveszett” 2782 főből 170 főről (szűk 2 százalék) tudjuk csak biztosan, hogy vagy kikerült a kutatás alapsokaságából (haláleset, vagy külföldre költözés miatt), vagy valójában soha nem is tartozott oda (már a várandósság idején is életvitelszerűen külföldön élt az anya). Ez nyilván a valós értéknél alacsonyabb, hiszen a nem kontaktálható válaszadók közül jónéhányan valószínűleg szintén kiléptek a sokaságból. (A címelérések kapcsán lásd bővebben a 2.1.2. fejezetet).

Természetesen ezek a mintakopás által érintett egykori mintatagok nem mind a hároméves kori adatgyűjtéskor morzsolódtak le, sokakkal már korábban megszakadt a kapcsolat. Az elemszámvesztés jelentős része a féléves kori adatgyűjtést követően következett be. A féléves kori adatgyűjtéskor, amelyet a kiinduló adatgyűjtéssel megegyezően még a védőnők végeztek, még a sokaság 95,7 százalékáról rendelkezünk adatokkal. A válaszadók nagyarányú elvesztése sok esetben összefügghetett az adatgyűjtő személyének megváltozásával: sokan, akik a védőnőknek még szolgáltatott adatokat, a kérdezőbiztostól már idegenkedhettek. A másfél éves kori adatgyűjtés eredményei a Covid-19 járvány miatti megszakítás, illetve a járványhelyzet miatti félelmek miatt még nem voltak egyértelműen értelmezhetőek ebből a szempontból.

Akárhogya is, ez az összességében 31,5 százalékos mintakopás semmiképpen nem tekinthető elhanyagolhatónak. Bár a módszertani eltérések miatt az összehasonlíthatóság itt is valamennyire korlátozott, érdemes ezt a mintakopási arányt nemzetközi összehasonlításban is megvizsgálni. Az Egyesült Királyságban zajló Millennium Cohort Study esetén a 9 hónapos kori első adatgyűjtés és a hároméves kori második adatgyűjtés között mintegy 16 százalékos volt a lemorzsolódás: 18 551 gyermekből 15 559-ről szolgáltatott adatot (Mostafa & Ploubidis, 2017). Az írországi Growing Up in Ireland kohorszvizsgálat újszülött almintájában 9 hónapos korban felvett első adatgyűjtéstől a hároméves kori második adatgyűjtésig mintegy 12 százalékos volt a mintakopás: 11 134 családból 9793 szolgáltatott adatot (Murray et al., 2013). Ugyanakkor a francia ELFE kohorszban a kutatás kiinduló tagjainak már csak 67 százalékát sikerült bevonni a 3 és fél éves kori adatgyűjtésbe (Charles et al., 2020), amely a kutatás első, szüléskor lezajlott személyes adatfelvételét követő második személyes megkeresést is alkalmazó adatfelvétele volt (ezek közé több telefonos/e-mailes megkeresés ékelődött). A nagyon nagy esetszámú, nem személyes adatgyűjtést használó norvég MoBA panelben pedig csak a várandósként válaszoló 59 százalékát sikerült három évvel később adatszolgáltatásra bírni (Magnus et al., 2016). Ezek alapján mondhatjuk, hogy a Kohorsz '18 esetén a hároméves korig bekövetkezett mintacsökkenés nemzetközi összehasonlításban magasnak számít, de nem példa nélküli mértékben.

Sajnos általános jelenség az a folyamat, miszerint egy követéses vizsgálatban a társadalmi, demográfiai értelemben vett szélső, vagy valamilyen szempontból különleges helyzetben lévő csoportok nagyobb arányban morzsolódnak le, ami szinte minden vizsgálatra igaz. A kérdés mindig ennek a torzulásnak a mértéke. A mintavesztés kapcsán ezért sohasem az a legfontosabb kérdés, hogy végül hány válaszadó marad, arányában mekkora a veszteség, hanem az, hogy ez a folyamat mennyire torzítja a megmaradt mintát, és a megmaradt adatszolgáltatók válasza – súlyozás után – mennyire képes pótolni a kutatásból kimaradtak adatait.

A Kohorsz '18 vizsgálat kapcsán a mintavesztés, mintakopás miatt két egymással összefüggő, de mégis elkülöníthető jelenség között érdemes különbséget tenni. Egyfelől bizonyos kisebb, speciális csoportok szinte teljesen elvesztek a kutatás számára. Másfelől viszont, egyes csoportok esetén, bár jelentősebb lemorzsolódás figyelhető meg körükben, ez a lemorzsolódás a hároméves kori adatfelvétel esetén még részben korrigálható.

3.2.1. ALULREPREZENTÁLT SPECIÁLIS CSOPORTOK

A hároméves kori adatbázisból igen nagy arányban hiányoznak a korábban is említett speciális, kis létszámú csoportok képviselői. Ezek közül többet már a panel rekrutálása során is igen alacsony arányban sikerült elérni. Teljeskörű népmozgalmi vagy egyéb statisztikai adatokból néhány esetben tudunk erre elég pontos becslést adni, más jellemzők kapcsán csak sejtéseink lehetnek. A következőkben négy ilyen példát (halálozás, nyelvismeret hiánya, családból kikerülés/örökbefogadás, látogató párkapcsolatba születés) hozunk, majd ezek alapján próbálunk egy általános következtetést levonni e mintából elveszett csoportokra, és ennek hatására a kutatás általános érvényességére.

Halálozás. A 2018-as és 2019-es népmozgalmi statisztikai adatok alapján elég pontosan meg tudjuk becsülni, hogy 8844, héthónapos magzati kortól követett magzat esetén 39 késő magzati halálozás, 33 csecsemőhalálozás, és 4 két-három éves korban bekövetkező gyermekhalálozás lett volna várható hároméves korig. A 76 statisztikai értelemben várható esettel szemben hároméves korig 32 ilyen esetet dokumentáltunk a kutatásban. Ez nyilván nem elsősorban önmagában érdekes, hiszen az elemszám még egy pontos minta esetén sem tett volna lehetővé szofisztikált, erre a csoportra vonatkozó elemzést. Nem tudjuk, hogy ez a csoport már alapvetően kisebb arányban vett részt a kutatásban, vagy az „eltűnt”, lemorzsolódott tagok között található. De ez az eredmény feltehetőleg arra is utal, hogy a súlyosan veszélyeztetett várandósságok, súlyosan beteg csecsemők arányos reprezentációja sem biztos, hogy reális mértékű a kutatásban.

Nyelvismeret hiánya. A 2022. évi népszámlálás – valószínűleg a valóságosnál szintén alacsonyabb – adatai szerint a 20-29 éves lakosság 2,8, a 30-39 éves lakosság 2,1 százaléka nem beszél magyarul. Feltehetően nagyságrendileg hasonló arányban képviselt ez a csoport az anyák között. Ezzel szemben (az idegen nyelven is rendelkezésre álló várandós kérdőívek ellenére is) a kutatásunkba 15 ilyen személy kapcsolódott be, és közülük öten maradtak bent a hároméves kori adatfelvételig. Ez az adat arra utal, hogy a - feltehetően - frissen bevándorolt, nem magyar származású, jellemzően távol-keleti csoportok szinte teljesen kimaradtak a kutatásból.

Családból kikerülés és intézményi háztartások. Az örökbefogadások száma Magyarországon magas, 2018-ban például 1000 örökbefogadásra került sor, ezek közül 220-ban volt érintett egy év alatti gyermek (Központi Statisztikai Hivatal, 2018, 2019). Az örökbefogadások hazánkban jellemzően összefonódnak a gyermekek családból való kiemelésével, az örökbe adott gyermekek bő kétharmada korábban állami nevelésbe vett gyermek. Ugyanakkor nem minden szülői háztartásból kiemelt gyermek került örökbefogadásba. Sok kisgyermek hivatalosan (gyámügyi eljárás keretében) rokon háztartásokhoz kerül, más esetekben ez hivatalosan nem, csak a gyakorlatban történik meg. Más gyermekek a vér szerint anyjukkal maradnak, de intézményi háztartásba (pl. anyaatthonba) születnek, vagy később oda kerülnek. Ez egy olyan komplex összefonódó, ok-okozati viszonyokat tekintve nehezen szétszalazható jelenség-halmaz, amely a három év alatti gyermekek legalább egy-két százalékát valamilyen mértékben érinti, viszont a mi kutatásunkból szinte teljes egészében kimaradt. A Kohorsz '18 vizsgálat kiinduló sokaságában is alig két tucat olyan válaszadó volt (0,3%), akik nem magánháztartásban éltek. Közülük csupán öten (!) maradtak válaszadók hároméves korban, vagyis a lemorzsolódás 80 százalék körül volt. Ez a lemorzsolódási arány mutathatja, hogy a hároméves korban mért intézményi háztartási gyakoriság adat sem lehet reális. Hiszen ahogy a felvétel elvesztette azokat a gyermekeket, akik nem magánháztartásba születtek, ugyanúgy elveszthette azokat is, akik a születésüket követően kerültek valamilyen formában intézményi háztartásba. Hasonló jelenséget figyelhetünk meg olyan esetekben, mint a nem vér szerinti anya által nevelt gyermekek: hároméves korban összesen 30 nem vér szerinti anya által nevelt gyermekre vonatkozó adat érkezett, ami fél százalék alatti arány.

Az eddig említett három társadalmi jelenség képviselői olyan alacsony esetszámmal szerepelnek a hároméves adatgyűjtésben, hogy már az elemszámkorlátok miatt sem merül fel, hogy ezeket a jelenségeket az adatbázis segítségével érdemben elemezni lehetne. A lemorzsolódás mértéke azonban néhány olyan csoportban is elemzési kockázatot jelent, ahol elvileg már megfelelő lenne az elemszám. A következőben erre hozunk egy példát.

Látogató párkapcsolatok. A látogató párkapcsolatok („lat”) alatt azt a jelenséget értjük, ahol az anyának bár van egy stabil partnerkapcsolata, a felek külön háztartást tartanak fent. Ez a kapcsolattípus egy több szempontól is érdekes, Magyarországon is kutatott társadalmi, demográfiai jelenség. A kiinduló mintában 203 ilyen látogató párkapcsolatba születő gyermek volt, elterjedtsége tehát 2,3 százalék körüli volt. A hároméves kori szakaszban azonban már csak 85 ilyen válaszadó volt, az arányuk 1,4 százalékra csökkent. Ez alapján arra lehetne következtetni, hogy a jelenség visszaszorul, a látogató párkapcsolatok vagy felbomlanak vagy hagyományos kapcsolattá alakulnak, és ezt a „vesztéséget” nem tudják ellensúlyozni az újonnan alakuló ilyen kapcsolatok. A valóságban azonban ezt nem tudjuk ilyen biztosan állítani, mivel a látogató kapcsolatokba születő gyermekek az átlagnál nagyobb arányban koptak ki a kutatásból. A 203-ból csupán 115-en maradtak a mintában (vagyis 56,7%), ráadásul – ami még fontosabb – a csoporton belüli mintakopás nem volt véletlenszerű: míg az anyák közt a mintából lemorzsolódott látogató párkapcsolatban élők többsége maximum 8 osztállyal rendelkezett, a bent maradtak többsége érettségizett, vagy annál magasabb iskolai végzettségű stb. Ez alapján nem tudjuk kizárni azt a feltételezést sem, hogy a gyermekek növekedésével az anyák körében nem is szorul vissza a látogató párkapcsolatban élés jelentősége, illetve ez rámutat arra, hogy a látogató párkapcsolatban növekedő gyermekekre vonatkozó adataink általában is pontatlanok lehetnek. Lehetséges, hogy inkább arról van szó, hogy a látogató párkapcsolatban élés, az abba való bekerülés, vagy az onnan

való kikerülés bizonyos társadalmi csoportok esetén nagyobb eséllyel jár együtt a kutatásból való kimaradással. Erre vonatkozólag pontos ismeretek azonban nem állnak rendelkezésre, így csak feltételezéseket fogalmazhatunk meg. A látogató párkapcsolatok esete csupán egy példa, azt mutatja, hogy az ilyen különleges, kisebb alcsoportok esetén, még ha látszólag lenne is megfelelő esetszám (100-250 válaszadó) az adatok értelmezésére, mindenképpen érdemes óvatosnak lenni.

Általában azt lehet javasolni, hogy ha egy jelenség hároméves mintán belüli mért aránya 2-4 százalék, akkor az adott csoport specifikus elemzését megelőzően mindenképpen érdemes megvizsgálni, megbecsülni a csoportot érintő lemorzsolódást, annak mértékét és szelektivitását. Emellett általában is fontos logikusan végiggondolni a más típusú csoportokra vonatkozó kutatási kérdéseket is abból a szempontból, hogy ezen kis, speciális csoportok hiánya, elvesztése, „sok kicsi sokra megy” alapon nem befolyásolhatja-e az adott kutatási kérdés kapcsán az eredményt.

3.2.2. NAGY ARÁNYBAN LEMORZSOLÓDOTT TÁRSADALMI CSOPORTOK

A kis, speciális csoportok véglegesnek tekinthető elvesztése mellett a kutatás első három évében folytatódott a minta általános „felfelé csúszása”, „középosztályosodása” is. Ez alatt azt kell érteni, hogy az alacsony végzettségű, rosszabb anyagi körülmények közé, instabil családi környezetbe született gyermekeket valamivel nagyobb arányban veszítettük el a hároméves adatgyűjtésig. Például a szülést megelőzően soha nem dolgozó anyák gyermekeinek 41 százaléka lemorzsolódott. Míg a három évvel korábban házasságban gyermeket vállaló anyák 72 százaléka válaszolt, az (egykori) hajadonok körében ez az arány „csak” 64 százalék. A diplomás anyák 77 százaléka válaszolt, a legfeljebb befejezett 8 osztállyal rendelkezőknek 58 százaléka. A várandósság első trimeszterében folsavat szedők 71, a nem szedők 62 százaléka válaszolt. Ezek nagy valószínűséggel nem véletlenszerű eltérések. A 8. táblázatban bemutatunk néhány ilyen csoportot.

Ugyanakkor a kiinduló mintanagyság és az a megnyugtató tény, hogy a válaszadás azért az összes lényeges jellemző által meghatározott jelentős csoportban meghaladta az 50 százalékot, bizakodásra ad okot. Például a teljes körű népmozgalmi adatokból tudjuk, hogy a hároméves korban megkérdezett 6062 gyermek közül 1218 esetében kellett volna az anyának alacsony iskolai végzettségűnek (max. 8 osztályt végzett) lennie. Ezzel szemben a tényleges válaszadók között csak 837⁷ ilyen gyermek található. Ez alapján a továbbra is megfelelően nagy esetszám és nem irreálisan magas lemorzsolódási arány alapján azonban joggal remélhetjük, hogy ez a 837 ténylegesen válaszadó személy „kicsiben” még elég pontosan leképezi az ideális 1218 gyermeket. Az ilyen esetekben a súlyozás megfelelő és hatékony megoldás lehet. A javasolt ökölszabály az, hogy 5 százalékarány (azaz jelen esetben 300 fő) feletti sokaságok esetén bízhatunk a súlyozott adatbázis (természetesen mintavételi hibákkal terhelt) becslésében, nem kizárva, sőt, valószínűsítve egy enyhe, társadalmi értelemben felső-közép irányba történő torzítást.

⁷ Ezek a számok nem egyeznek a hároméves keresztmetszeti állomány számaival, hiszen az anya befejezett iskolai végzettsége növekedhetett az elmúlt bő három évben.

8. táblázat: Egyes társadalmilag hátrányos helyzettel összefüggő jelenségek előfordulása a Kohorsz '18 kutatás alapsokaságában, a kiinduló sokaságban és a hároméves korig megfigyelhető mintakopás aránya

Szüléskori jellemző	Tényleges gyakoriság az alapsokaságban	Gyakoriság a kutatás kiinduló sokaságában	Gyakoriság a hároméves kori adatgyűjtésben	Mintakopás mértéke hároméves korig
Intézményi háztartásba születik		0,30%	0,10%	78,30%
Látogató párkapcsolatba születik		2,30%	1,50%	43,30%
Nagyon fiatal anya (2000-)	4,70%	2,80%	2,30%	43,20%
Koraszülött (31. het előtt)	1,30%	0,70%	0,60%	42,60%
Az anya végzettsége max. 8 osztály	19,60%	16,50%	13,80%	42,30%
Az anya a szülést megelőzően soha nem dolgozott		8,00%	6,90%	41,00%
Roma anya		5,90%	5,30%	38,90%
Az anya 5. vagy többedik gyermeke	3,00%	2,40%	2,20%	38,20%
Hajadon családi állapotú anya	35,90%	42,10%	39,20%	36,00%
Teljes sokaság	100%	100%	100%	31,50%

Forrás: A teljes körű, alapsokaságra vonatkozó adatok forrása a KSH népmozgalmi adatbázisa (amennyiben az adat rendelkezésre áll), a többi adat forrása a Kohorsz '18 nyers, súlyozatlan adatbázisai.

3.3. A HÁROMÉVES KORI KUTATÁSI ADATOK SÚLYOZÁSA

3.3.1. A SÚLYOZÁSI ELJÁRÁS

A súlyozási eljárás célja a mintában található kisebb torzítások kiküszöbölése. Követéses felvételek esetén elfogadott eljárás az egyes válaszadókhoz tartozó súly két lépésben való előállítás. Jelen esetben is így jártunk el. Kiindulópontként a longitudinális alapsúlyt használtuk, amelyet aztán korrigáltunk, lényegében az adott személyre modellezett lemorzsolódási valószínűség reciprokával. Vagyis egy-egy válaszadó annak függvényében kapott minél nagyobb korrekciós súlyt, minél nagyobb eséllyel kellett volna lemorzsolódnia a kutatásból. A végleges súly a két súly együtteséből került kiszámításra. A következőben valamivel részletesebben, lépésről lépésre bemutatjuk az eljárást.

1. Kiindulási alapsokaság (N): az a 8844 gyermek, aki a vizsgálatban részt vevők teljes számát jelenti, ők az úgynevezett „kohorszkutatás teljes érintett sokasága”. Hozzájuk viszonyítva határozzuk meg a válaszadók jelenlegi helyzetét.

2. A kiinduló súly (N_{SA}) a longitudinális alapsúly, amely a teljes érintett sokaság peremeloszlásait illeszti a KSH népmozgalmi adatbázisához az anya életkora, családi állapota, életben lévő gyermekeinek száma, iskolai végzettsége és lakhelye szerint (képzésének módjáról lásd Szabó et al., 2020).

3. A kiinduló alapsokaságot (N) ezt követően három alsokaságra osztottuk:

- (A) a hároméves kori adatfelvétel idejére a gyermek kilépett a kutatási alapsokaságból
 - (A1) a gyermek meghalt (n=32)
 - (A2) biztosan és tartósan külföldre költözött (n=101)
 - (A3) adatjavítás miatt (korábban) töröltük az alapsokaságból (pl. kiderült, hogy sohasem élt Magyarországon, csak papíron, stb.) (n=37)
- (K) sikeres interjú készült hároméves korban
 - (K1) vér szerinti anya válaszadóval (n=6032)
 - (K2) nem vér szerinti anya válaszadóval (n=30)
- (H) nem sikerült interjút készíteni hároméves korban (bármilyen okból)
 - (H1) kiderült, hogy nem az anya az elsődleges gondozó (örökbe fogadás, anya halála, stb.) (n=72)
 - (H2) anyával él vagy nem lehet tudni, hogy anyával él-e (n=2452)

4. Korrekciós súlytényező

A súlyozás logikája a súlyozandó sokaság eloszlásainak a $(K1+H2)_{SA}$ sokaság eloszlásaihoz való közelítése. A szelektív részvétel miatti torzítás csökkentésére a longitudinális alapsúlyhoz egy lemorzsolódást kompenzáló korrekciós tényezőt készítettünk. Ezt a korrekciós súlytényezőt egy binominális logisztikus modell segítségével állítottuk elő. A modellezés alapsokaságát a $K1+H2$ sokaság alkotta (n=8482). A magyarázott változó a sikeres hároméves adatgyűjtés, vagyis a modell azt próbálja megbecsülni, hogy kinek mekkora esélye van, hogy ne azon 2452 mintatag közé tartozzon, akivel nem sikerült a hároméves kori adatfelvétel.

A magyarázó modell egy egyszerű, – bár igen méretes – a magyarázó-erő maximalizálására törekvő binominális logisztikus regressziós modell. Ez azt jelenti, hogy a modell építé-

sekor a bevont magyarázó változók logikai sorrendjével, vagy egyéb attribútumaival nem törődünk. A modellbe egyszerűen minél több olyan változót bevontunk, amely a várandós (vagy az azt pótló féléves) adatbázisban rendelkezésre állt és kétváltozós együttjárás alapján prediktív erővel bírt. Az elemszámcsökkenés megakadályozása miatt a magyarázó változók esetleges adathiányait a leggyakoribb értékkel pótoltuk. Így végül a legnagyobb magyarázó erővel bíró modellbe (Nagelkerke $R^2=0,52$) 25 változó került bevonásra. Az olyan „logikus” változók mellett, mint az iskolai végzettség vagy a gazdasági aktivitás, sok egyéb, elsősre talán szokatlannak tűnő változó is a modellbe került (pl. a válaszadó testsúlya vagy a kerékpározás gyakorisága).

Ezzel a modellel személyi szinten megbecsültettük, hogy kinek-kinek – társadalmi, demográfiai jellemzői alapján – milyen esélye volt arra, hogy készüljön vele interjú (predicted probability). Nyilván vannak személyek, akiket jellemzőik arra determináltak, hogy inkább bent maradjanak a kutatásban (a lemorzsolódás személyi szinten előre jelzett valószínűsége esetükben alacsony), ugyanakkor mégsem sikerült velük interjút készíteni. Másoknak a modell előrejelzése szerint le kellett volna morzsolódnuk, de mégis válaszoltak. Ez utóbbi személyek válaszai a kutatás logikája szempontjából „értékesebbek”, hiszen hasonlítanak azokhoz, akiket akarata ellenére elvesztett a kutatás: emiatt az ő válaszaik nagyobb súlyt kaptak azért, hogy képviseljék a lemorzsolódottakat is. Az előrejelzett, mintában-maradási valószínűségek 0,12 és 0,99 között szóródtak, de 95 százalékuk 0,51 és 0,84 közé esett. A szélsőséges súlyok arányának csökkentése miatt a korrekciós súlytényező eloszlását ezen a két értéken korlátoztuk.

5. A kiinduló és a korrekciós súly kombinálása

Ennek a figyelembevétele a gyakorlatban oly módon valósult meg, hogy az egyes a mintában bent maradt személyek kiinduló súlyát a modell által becsült bentmaradási valószínűség reciprokával módosítottuk. (A mintából lemorzsolódott személyek értelemszerűen kaptak egy súlyértéket, de inentől az elemzésben nem vesznek részt.) Az így megkapott nyers súlyértéket ezt követően úgy korrigáltuk, hogy a súlyozott és súlyozatlan esetszám megegyezzen (6032 fő). A kapott súlyok 0,31 és 3,21 között szóródtak, de 95 százalékuk 0,57 és 1,74 közötti. A súlyváltozó hisztogramját lásd a 6. (súlyozatlan állomány) és 7. (súlyozott állomány) ábrákon (40. oldal).

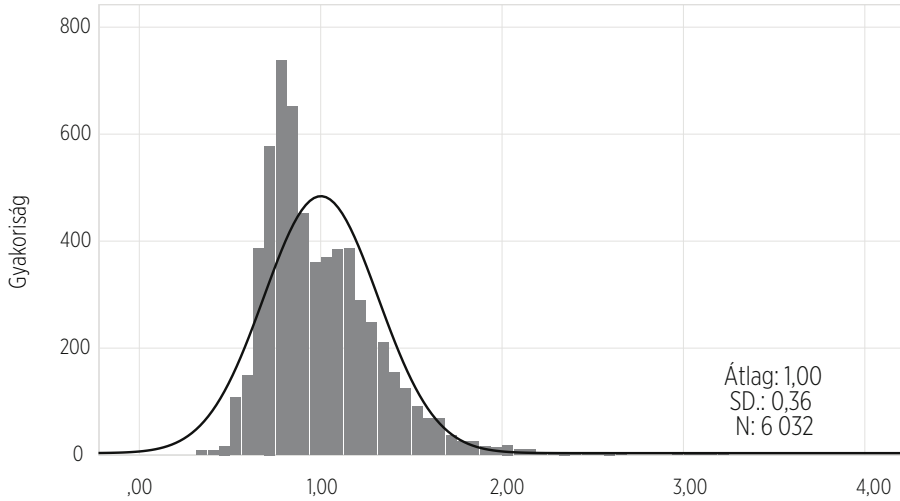
A súlyozott állományon a súlyváltozó átlagértéke 1,10, ami meglehetősen kedvező értéknek tekinthető, ez alapján nem beszélhetünk túlsúlyozott adatállományról.

6. A vér szerinti anyától külön élő gyermekek (K2 kérdőívek)

Az anyától elkerült gyermekek (H1+K2) sokasága esetén az elméleti cél az kellene hogy legyen, hogy a súlyozási eljárás következtében a mintában maradt gyermekek (K2) reprezentálják ezt a kicsi, de nagyon fontos sokaságot. A lemorzsolódás mértéke azonban ebben a csoportban minimum 70 százalékos volt⁸, továbbá a lemorzsolódottak és a követettek jellemzői oly mértékben tértek el egymástól, hogy nem volt lehetséges a reprezentativitás biztosítása. Ezért a súlyozási eljárásból ezeket az eseteket kizártuk, és az elemzési sokaságba ez a 30 fő egy 1-es súlyértéket kapott.

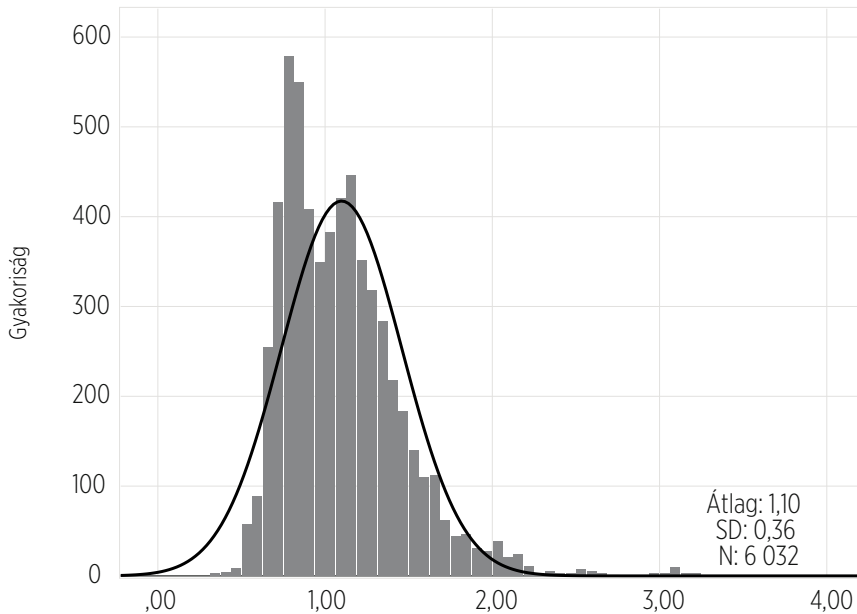
⁸ Feltehetően a nyomtalanul „eltűnt” mintatagok között is lehetnek olyanok, akik esetén változott az elsődleges gondozó személye.

6. ábra: A súlyváltozó hisztogramja, súlyozatlan állomány

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gyermekszintű, csak vér szerinti anya által gondozott gyermekek (K1)

7. ábra: A súlyváltozó hisztogramja, súlyozott állomány.

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozott adatbázis. Gyermekszintű, csak vér szerinti anya által gondozott gyermekek (K1)

Az előző adatfelvételi hullámokhoz hasonlóan természetesen anyai súlyt is előállítottunk, ez nem más, mint az ikergyermekek nélküli gyermekszűlés, korrigálva a tényleges esetszámra. (Azon gyermekek, akiket nem a vér szerinti anya nevel, értelemszerűen nem kaptak ilyen súlyt.)

3.3.2. A SÚLYOZÁS HATÁSSÁGA

A kapott súly jó irányú működését, ugyanakkor már korlátozott hatékonyságát igazolják az eloszlások változásai. Ezt érdemes bemutatni néhány példán. A 9. táblázatban néhány, az anyára vonatkozó várandós kori jellemzőt tüntettük fel, ezek értékeit mutatjuk be különféle sokaságokon és súlyok alkalmazásával. Ideális esetben a hároméves kori besúlyozott állomány és a várandós kori besúlyozott állomány értékei egymáshoz közeliek, mivel a hároméves kori súlynak helyre kellene állítani a kiindulási – várandós kori – értékeket. (Nem kellene teljes megegyezésnek fennállnia, mivel az alapsokaság nem egyezik meg teljesen. Ezek a sokasági eltérések azonban legfeljebb néhány tizedszázalékos eltérést indokolhatnának.)

Látható, hogy a súlyozási eljárás jó irányba hat, jelentős mértékben közelíti az értékeket az elvárthoz. Azonban az is tény, hogy a hároméves kori besúlyozott állomány már nem tekinthető teljesen reprezentatívnak: a maximum nyolc általánossal rendelkező anyák aránya 20,1 százalék kellene hogy legyen, a nyers súlyozatlan érték 13,6 százalék, ezt a súly 18,7 százalékra javítja. Hasonló figyelhető meg a házasság előtti gyermekvállalásnál: a „célérték” 41,5 százalék, a nyers érték 38,9, a súlyozott 40,6 százalék. Ez arra utal, hogy a torzulásokat a súlyozási eljárás nem tudja teljesen kompenzálni, az elemzéshez használt súlyozott állomány emiatt enyhén, de társadalmi háttér szempontból felfelé torzítottan feltételezhető.

9. táblázat: *Néhány attribútum eloszlása a teljes és a hároméves kori sokaságban súlyozatlanul és súlyozva*

Születés kori jellemző		Teljes érintett sokaság		Hároméves kori adat	
		Súlyozatlan	Longitud. alapsúllyal	Súlyozatlan	Hároméves gyermekszűléssel
Anya hivatalos családi állapota születésekor	hajadon	42,1%	41,6%	39,2%	40,8%
	házas	55,0%	55,4%	57,9%	56,2%
	elvált/özvegy	2,9%	3,0%	2,9%	2,9%
Anya valós partnerkapcsolati helyzete születésekor	házastárssal él	54,1%	54,5%	57,2%	55,4%
	élettárssal él	41,9%	41,3%	39,5%	40,9%
	lat partnere van	2,3%	2,3%	1,8%	2,0%
	nincs partnere	1,7%	1,8%	1,5%	1,7%
Anyja hányadik gyermekeként született	első	48,3%	46,5%	48,5%	46,7%
	második	32,5%	32,9%	32,6%	33,3%
	harmadik	13,1%	13,7%	13,4%	13,7%
	negyedik	3,7%	4,0%	3,3%	3,6%
	ötödik vagy többedik	2,4%	2,9%	2,2%	2,6%

3. MINTA ÉS SÚLYOZÁS

Születés kori jellemző		Teljes érintett sokaság		Hároméves kori adat	
		Súlyozatlan	Longitud. alapsúlyal	Súlyozatlan	Hároméves gyermek súllyal
Anya iskola végzettsége	max. 8 osztály	16,5%	20,1%	13,8%	18,9%
	szakmunkásképző	13,1%	11,5%	12,7%	11,9%
	középiskola (érettségi)	35,4%	38,6%	35,3%	38,5%
	felsőfok	34,8%	29,8%	38,2%	30,7%
Anya születési kohorsza	2000-től	2,8%	3,2%	2,3%	3,0%
	1995-1999	11,4%	12,7%	10,0%	12,3%
	1990-1994	23,8%	23,6%	23,8%	24,2%
	1985-1989	31,4%	30,5%	32,1%	30,4%
	1980-1984	22,2%	21,7%	23,0%	21,7%
	1979-ig	8,4%	8,3%	8,7%	8,4%
Anya foglalkoztatotti helyzete a szülés előtt	aktívan dolgozik	21,0%	19,7%	22,1%	20,0%
	rendelkezik állással, de jelenleg már nem dolgozik	53,8%	52,4%	55,8%	53,6%
	korábban már dolgozott, de jelenleg nincs munkája	17,2%	18,5%	15,2%	17,4%
	még nem volt fizetett munkája	8,0%	9,4%	6,9%	9,0%
Lakáskörülmények születéskor	egycsaládos háztartás	87,3%	86,8%	87,8%	86,9%
	többcsaládos háztartás	12,4%	12,9%	12,1%	13,0%
	nem magánháztartás	0,3%	0,3%	0,1%	0,1%
Koraszülött-e	nem koraszülött (37+ hét)	92,4%	92,4%	92,8%	92,7%
	enyhe koraszülött (32-36. hét)	6,8%	6,9%	6,6%	6,7%
	koraszülött (< 31. hét)	0,7%	0,7%	0,6%	0,6%
Anya nemzetisége	(csak) magyar	83,0%	81,9%	86,9%	85,5%
	roma	5,9%	6,8%	5,3%	6,6%
	egyéb, nincs válasz	11,1%	11,3%	7,9%	7,9%
Anya nyelvismerete	csak anyanyelv	35,5%	38,5%	33,9%	38,7%
	beszél egy idegen nyelvet	41,3%	40,4%	41,7%	40,2%
	több idegen nyelvet beszél	23,2%	21,1%	24,4%	21,1%
	Esetszám	8844	8844	6062	6062

Forrás: Kohorsz '18 teljes adatbázis, illetve hároméves kori adatfelvétel adatbázisa. Gyermekszintű adat.

4. ADATBÁZISOK

4.1. CÍMLISTA ADATBÁZIS

A kérdezést végző cégnek átadott címlistában a kutatás korábbi adatfelvételi hullámai során gyűjtött elérési adatok szerepeltek. Az egy-egy válaszadóhoz tartozó adatok a válaszadók utolsó lekérdezés idején rögzített, vagy azóta aktualizált adatait és státuszát tartalmazták, úgy mint:

- Azonosító (token)
- Válaszadó (anya/gondozó) neve
- Válaszadó státusza (vér szerinti anya, egyéb elsődleges gondozó)
- Válaszadó lakcíme (utolsó rögzített)
- Válaszadó telefonszáma
- Válaszadó e-mail címe
- Ikerstátusz
- Gyermekek születési dátuma
- A lekérdezés időkerete a gyermek korának figyelembevételével
- Az adott címhez tartozó egyedi kérdőíves link

Ez a címlista adatbázis már az NKI részéről előre betöltve tartalmazta a felkereséshez és azonosításhoz szükséges alapvető válaszadói adatokat a legteljesebb elérhető mintán. A válaszadóhoz kapcsolt egyedi azonosító (token) alapján ez a személyes adatokat tartalmazó címlista adatbázis összekapcsolható, de mindvégig elkülönítetten kezelhető az interjú során felvett válaszokat tartalmazó kutatási adatbázisoktól.

4.2. FŐKÉRDŐÍV ADATBÁZISA

A hároméves kori főkérdőívet (vagyis az alapkérdőívet és a gyermekkérdőívet) a kérdezőbiztosok CAPI (Computer-assisted personal interviewing) technikával vették fel, a gondozó szóbeli válaszait közvetlenül online adatbeviteli felületen megnyitott egyedi linken rögzítették.

Amennyiben a gyermeket a megkereséskor a vér szerinti anyja gondozta, akkor ő adott választ a teljes kérdőívre (n=5946 anya, n=6032 gyermek). Azonban, ha a gyermeket a

megkereséskor nem a vér szerinti anyja gondozta (pl. apa, nagyszülő, gyám), akkor ez az elsődleges gondozó (n = 30 nem vér szerinti anya gondozó, n=30 gyermek) egy erre az élethelyzetre előkészített K2 kérdőívet töltött ki, amely a kismértékben rövidített gyermek-kérdőívet és egy jelentősen rövidített és átalakított alapkérdőívet tartalmazott.

A vér szerinti anyával felvett főkérdőívre adott válaszokat 640 változóba rögzítettük (a gyermekszintű adatbázisban, amelybe értelemszerűen nem számít bele az ikerkérdőív változószettje, hiszen az ikergyermek ugyanarra a kérdésre vonatkozó adatai egy változóban szerepelnek; és nem számoljuk a kérdezőbiztosi blokk, valamint személyes adatok blokk kérdéseit / változóit sem). Ezek többsége zárt kérdés, vagy pedig szám, illetve dátum formátumú volt. A kérdőívben alkalmazott nyitott kérdések (14 változó) többnyire az „egyéb” kategóriák kifejtésére szolgáltak. A szülők foglalkozásának megadására szövegmezőben volt lehetőség, emellett 3 teljesen nyitott, szöveges választ igénylő kérdés szerepelt a kérdőívben (az intézet típusa, ahol az anya él, ha nem magánháztartásban; és a gyermek mondatainak-válaszának idézése).

Ikergyermek esetén a gondozó a főkérdőív gyermekkérdőív részét az ikertestvére vonatkozóan is megválaszolta, kivéve a családtagokra (külön élő apa, nagyszülők), a gyermekfelügyeletre és a gyermekgondozásra irányuló kérdéseket. A gyermekszintű adatbázisban az ikertestvérek egyazon változóhoz tartozó adatai ugyanazon változóban, de külön sorokon szerepelnek. (Értelemszerűen a token azonosító változó ugyanaz ikertestvérek esetében, csak a gyermekazonosítók - child_ID - különböznek egymástól).

A főkérdőív kérdéseit és változóit a Melléklet ismerteti.

4.3. ÖNKITÖLTŐS KÉRDŐÍV ADATBÁZISA

Bizonyos kérdéseket, mint például az anya érzelmi állapotára, a párkapcsolatára, a jövedelemre, vagy a médiafogyasztásra vonatkozókat az online formában kitölthető önkitöltős kérdőív tartalmazta. Az ennek kitöltéséhez szükséges tablett a főkérdőív lekérdezését követően a kérdezőbiztos átadta az anyának; így a válaszaik közvetlenül az adatbázisba kerültek, a válaszadó egyéni kódjához csatoltan. Az önkitöltős kérdőívet – amelynek kitöltésére csak a vér szerinti anyákat kértük fel – 5946 fő tölthette ki.

Az önkitöltős kérdőív adatbázisa ebben az adatfelvételi szakaszban is a főkérdőívvel közös adatbázis részét képezi. Az önkitöltős kérdőív kérdéseit összesen 57 változóban rögzítettük. Ezek szinte mindegyike zárt kérdésre adott válasz. Emellett négy számformátumú, illetve egy szabadszavas „egyéb” válaszlehetőség szerepel a kérdőívben.

Az önkitöltős kérdőív kérdéseit és változóit a Melléklet ismerteti.

4.4. A KUTATÁSI ADATBÁZIS

A hároméves kori szakasz kutatási célú, „gyermekszintű” keresztmetszeti adatbázisa a főkérdőív (alapkérdőív és gyermekkérdőív - iker esetén ikerkérdőív -, a vér szerinti anya vagy más elsődleges gondozó válaszaival), és az önkitöltős kérdőív (a vér szerinti anya válasza-

ival) adatait foglalja magába (lásd bővebben az 5. fejezetben). Ennek a korábbi hullámokból származó adatbázisokkal történő összekapcsolása mentén jön létre a longitudinális adatbázis. Az egyes kutatási adatbázisok egymáshoz kapcsolása az egyedi gyermek-azonosító (child_ID) alapján javasolt (tekintettel arra, hogy a token az ikertestvérek esetén megegyezik).

A kutatási részadatbázisok és azok egyes elemeinek mintaelemszámait a 10. táblázatban összegeztük.

10. táblázat: *A kutatási részállományok elemszámai*

Az eszköz neve	Részállomány	Elemszám
Hároméves főkérdőív	Vér szerinti anya főkérdőívének adatai	5946
	Ikerkérdőív adatai	86
	Nem vér szerinti anya elsődleges gondozó főkérdőívének adatai	30 ^a
Önkitöltős kérdőív	Vér szerinti anya önkitöltős kérdőívének adatai	5946 (potenciális válaszadó)
Teljes gyermekszintű esetszám, összes lekérdezett kérdőív		6062
Elemzésre javasolt gyermekszintű esetszám		6060 ^a

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. ^aAz adatminőségi ellenőrzések eredményeként – lásd 6. fejezet – két olyan esetet, amikor is egy-egy nem vér szerinti anya gondozó hibásan a vér szerinti anyáknak előkészített kérdőívváltozatot választotta meg, nem javasoltunk további elemzésekre. Így a végleges kutatási adatbázis 6060 gyermek (28 nem vér szerinti anya gondozó) adatait tartalmazza.

A képzett „gyermekszintű” adatbázisban rendelkezésre álló súlyok mentén a mintát tekintve legalább három elemzési megközelítésre nyílik lehetőség. Elemezhetjük a vér szerinti anyák adatait az anya-súly (s3ev_anya változó) bekapcsolásával (súlyozatlan elemzés esetén a q5source01=0 szűréssel). Ebben az esetben az elemzés tárgya 5946 vér szerinti anya és ugyanennyi hároméves (ikerterhesség esetén az elsőként született) gyermek adata. Elemezhetjük az összes, 6060 gyermek, közte 86 ikerpár (vagyis 172 ikerterhességből született gyermek) adatát a gyermek-súly (s3ev_gyerek változó) bekapcsolásával (súlyozatlan elemzés esetén szűrés alkalmazása nélkül). Végül, amennyiben nem kívánjuk az ikertestvérek adatait együttesen elemezni (vagyis az egyes terhességből született gyermekek mellett csak az elsőként született ikergyermek adatait elemeznénk, az ő adataikat viszont abban az esetben is, ha nem a vér szerinti anyával nevelkednek), ezt a legegyszerűbben oly módon tehetjük meg, ha az elemzésből kizárjuk a q5source01=1 értékkel rendelkező gyermekeket, a gyermek-súly (s3ev_gyerek változó) egyidejű alkalmazása mellett (vagy anélkül).

Az ikrek beazonosítása a q5twin>1 (amely jelzi, hogy a gyermeknek van egy vagy két ikertestvére), a q5source01=1 (amely jelzi a másodikként született ikergyermeket), illetve a token (amely az ikerpárok esetén azonos) segítségével történhet.

5. ADATTISZTÍTÁS

Az adatok tisztítását két előkészítő lépés előzte meg: a kutatási azonosítók (tokenek) ellenőrzése (lásd 2.1.4. fejezet) és szükség szerinti korrigálása, valamint a lekérdezést és rögzítést végző közvéleménykutató cég által a szükségesnél több változóba kódolt kérdések (pontosabban az adatbázisban már változók) átalakítása. A cég által átadott adatbázisban ugyanis külön-külön változókból szerepeltek az adott változóhoz tartozó tényleges válasz-értékek, a „nem tudom” (NT), a „nem kívánok válaszolni” / „nincs válasz” (NV) és a „nincs adat” válaszok. Ezeket a jellemzően 4-5 változóba kódolt válaszokat össze kellett tehát vonni egyetlen változóba, mind a vér szerinti anya (K1), mind az egyéb elsődleges gondozói (K2), mind az önkéntes adatbázisok esetében.

Az adattisztítás első lépése ezután a változók logikai tisztítása volt keresztmetszeti szinten. A tisztítás fő szempontja az egyes kérdéseknél az volt, hogy ahol a megelőző szűrések alapján nem szerepelhetne válasz, de mégis van, ott a megadott értékeket adathiányra kódoljuk; illetve ahol kellene, hogy szerepeljen érték, de még sincs, ott a hiányzó értékek helyébe „nincs válasz” értéket rögzítettünk. Minden változó esetén áttekintettük emellett a gyakorisági megoszlásokat, és a kérdőív alapján nem lehetséges értékeket „nincs válasz”-ként kódoltuk.

Az „egyéb válasz” típusú nyitott kérdéseknél minimális tisztítást hajtottunk végre, legtöbbször a szöveges válaszokat kódoltuk vissza a kérdés előre megadott válaszkategóriáiba (amennyiben oda tartoztak), vagy a szöveges válaszokat egységesítettük. Illetve az említi / nem említi típusú kérdéseknél figyeltünk arra, hogy az üres cella-értékek mikor jelentenek „nem említi”, illetve mikor jelentenek „nem kívánok válaszolni” / „nincs válasz” értéket.

A vér szerinti anya (K1) interjúk változóit a korábbi gyakorlatot követve átneveztük, hogy a változónév alapján (variable name) is be lehessen azonosítani a korábbi hullámokkal megegyező kérdéseket (változókat). A változó címkéjében (variable label) azonban benne hagytuk a kérdőívben szereplő kérdésszámokat is, így ez alapján a kérdőívből is könnyen beazonosíthatók a változók.

Ezután a megtisztított gondozói szintű (vér szerinti anyai és egyéb elsődleges gondozói) adatbázisokból egy összevont, gyermekszintű adatbázist állítottunk elő úgy, hogy az

ikrekre vonatkozó adatok nem egy soron (a gondozói token alatt, külön változóban), hanem külön-külön soron (eltérő child_ID alatt), de ugyanazokban a változóban szerepeljenek. Azon információkat, amelyeket csak egyszer, az alapkérdőív részeként kérdeztünk, de mindkét gyermekre vonatkoztak (például anyai, háztartási szintű stb. információk), azokat értelemszerűen ismételtük az ikrek esetében. Egyetlen hármás iker szerepelt a lekérdezésben, közülük az első kettő gyermek adatait tartalmazza az adatbázis, mert a harmadik ikertestvér adatai nem kerültek rögzítésre.

A nem vér szerinti anyáknak összeállított rövidebb kérdőívváltozatot (K2 kérdőív) összesen 28 fő válaszolta meg. Két fő pedig hibásan a vér szerinti anyának összeállított hosszabb kérdőívet (K1 kérdőív) válaszolta meg annak ellenére, hogy nem vér szerinti anyák voltak. Egyikük esetén nagyon magas a válaszadói-nemválaszolási ráta: 60,5 százalék (mert értelemszerűen sok olyan kérdésre nem tudott válaszolni, amelyek a vér szerinti anya számára voltak relevánsak; a „nem tudom” válaszok aránya 45,1%). A másik hibás kitöltésnél 11,1 százalék volt a válaszadói-nemválaszolási arány. Ezekről az esetekről a technikai riportban értelemszerűen beszámolunk, hiszen hozzátartozik a lekérdezéshez és az adatminőség leírásához, ugyanakkor az elemzésekhez (és a kutatási jelentéshez) használt adatbázisokban ez a két eset nem szerepel (így a végleges javasolt elemszám $n=6060$ gyermek lesz, lásd 10. táblázat).

Természetesen nemcsak az ikrek, hanem a vér szerinti anya (K1), illetve a nem vér szerinti anya elsődleges gondozói (K2) adatbázisokban szereplő, azonos tartalmú változókat is összefésültük.

Utolsó lépésben az adatbázisból töröltük a technikai jellegű és az üres változókat.

5.1. AZ AZONOSÍTÓ ÉS TECHNIKAI VÁLTOZÓK TISZTÍTÁSA

Az egyik fontos ellenőrzési szempont a gyermek és az anya születési dátumának ellenőrzése volt az előre betöltött (az előző hullámban megadott) válaszok alapján. A közvéleménykutató cég több esetben is jelzett javítást: a gyermek születési dátumát illetően 38 esetben rögzítettek a betöltött dátumtól eltérő korrigált születési dátumot, míg az anyák születési dátumát (vagy a hónapot, vagy az évet, vagy mindkettő változót) 14 esetben korrigálták. A javított születési dátumokat az összes rendelkezésre álló eddigi hullám, illetve a beleegyező nyilatkozatokon szereplő dátumok segítségével ellenőriztük. Ezzel egyidőben a gyermek nemét is összevetettük az előző hullámok adataival, és ahol eltérést tapasztaltunk, ott a gyermek neve alapján ellenőriztük a hároméves kori adat helyességét; amennyiben hibásnak bizonyult, az elírást tisztítottuk (25 esetben).

Az interjú hossza változót automatikusan rögzítette a rendszer a kérdezéskor, akárcsak az interjú kezdetét és végét. Az interjú kezdete és vége változókból azonban nem egyértelműen kiszámolható az interjú hossza, ha az interjú lekérdezése valamiért félbeszakadt, és későbbi időpontban folytatódott. Ezért nem a kalkulált, hanem a program által időbélyegként rögzített interjú hossza változót használjuk az ellenőrzéseknél. Ezen változó két értéke volt értelmezhetetlen, amikor is több nap telt el az interjú kezdete és befejezése között. Ezt a két értéket hiányzó adatra kódoltuk át.

5.2. AZ ALAPKÉRDŐÍVHEZ TARTOZÓ VÁLTOZÓK TISZTÍTÁSA

A partnerkapcsolati blokk változói nem tartalmaztak hibát keresztmetszeti szinten. Egy ellentmondást találtunk ennek kapcsán, de az eredeti válaszokat ennél a blokknál nem javítottuk (a hivatalos családi állapota: házas, a valós partnerkapcsolati helyzete: nincs partnere; emiatt nem töltött partnerkapcsolati táblát sem; szerepeltek ugyanakkor válaszaik az önköltős kérdőív partnerkapcsolati kérdésein, ahol nem kellett volna, hogy szerepeljenek).

A háztartási adatok blokk változóinál minimális javítást kellett végeznünk: 26 esetben kellett tisztítani különböző értékeket, amelyek a háztartás típusa, a lakásban lakók száma, a háztartásban lakók száma és a lakásban, de nem a háztartásban élő személyek demográfiai adataihoz kapcsolódott. A különélő testvér blokknál három értéket kellett javítani: olyan értékek szerepeltek, amelyek nem szerepelhetek volna a válaszkategóriákban, ezeket „nincs válasz” értékre kódoltuk. Négy esetben pedig arra kellett figyelni, hogy ha az intézményi háztartásban élők megválaszolták a háztartás blokk változóit, akkor azokat töröljük.

A munkavállalási blokk kérdéseinél programozási hiba miatt szerepel válasziány: a munkahely családbarát jellegének, illetve az anyák visszatérését segítő jellegének megítélésénél nem kérdezték mindenkitől, akitől kellett volna (14 esetben).

Az anyai testmagasság változót 5 esetben kellett javítani, mert csak a cm volt megadva, így elé tettünk egy 1-est, jelölve az 1 métert, a változó első részét.

A nem vér szerinti anya gondozói kérdőívénél (K2) figyeltünk arra, hogy ha többválaszos kérdés volt, akkor a nem választott itemekhez 0 – nem választotta érték kerüljön (például az A02_1. Mi az oka, mik az okai annak, hogy nem a vér szerinti anya a gyermek elsődleges gondozója? kérdésnél).

Az előző évek hasonló változóinak megoszlása alapján, illetve a hároméves keresztmetszeti, kétváltozós elemzések ellenőrzése alapján arra a következtetésre jutottunk továbbá, hogy három elégedettségi kérdést (I1-I3; az étellel, az anyagi helyzettel és a munkával való elégedettség), illetve az arra vonatkozó kérdést, hogy az anya munkahelye mennyire családbarát (H26), amelyekre egy 0-tól 10-ig terjedő skála segítségével kellett válaszolniuk a megkérdezetteknek, hibásan rögzítették a kérdezőbiztosok. Elképzelhető, hogy itt programozási hiba történt. A válaszokat javítottuk úgy, hogy a rögzített 0-ás értéket 10-re, a 10-es értéket 9-re, a 9-es értéket 8-ra, a 8-as értéket 7-re, a 7-es értéket 6-ra, a 6-os értéket 5-re, az 5-ös értéket 4-re, a 4-es értéket 3-ra, a 3-as értéket 2-re és a 2-es értéket 1-re kódoltuk. Azaz minden egyes kategóriát egy értékkel lejjebb csúsztattunk; és így a kérdőívvel ellentétben nincs 0-ás (teljes mértékben elégedetlen, egyáltalán nem családbarát) válaszunk.

5.3. A GYERMEKKÉRDŐÍVHEZ TARTOZÓ VÁLTOZÓK TISZTÍTÁSA

A gyermekfejlődés (K blokk), illetve a fejlődési mérföldkövek (L blokk) kérdéseiben minimális, összesen 4 adathibát kellett javítani. A különélő apára és a nagyszülőkre vonatkozó M blokknál 2 („nincs válasz” kódolása az üres cellába), valamint 1 (volt beírva válasz, de nem kellett volna, hogy legyen) adathibát javítottunk.

A gyermekéletmód (N blokk) kérdéseinél 24 esetben javítottunk adathibát. Ezek is olyan típusú javítások voltak, mint az előzőek: üres volt a válasz, miközben válaszolni kellett volna; vagy éppen volt válasz beírva, miközben a kérdést nem kellett volna feltenni.

Hasonlóan, a gyermek egészségére (O blokk) vonatkozó kérdéseknél is 5 esetben javítottunk olyan típusú adathibákat, mint az előzőekben (volt érték, de nem kellett volna; hiányzó érték, miközben szükséges lett volna a válasz). Emellett a „Gyermekeénél megállapította-e orvos vagy más szakember a felsoroltak közül valamelyik betegséget vagy állapotot születése óta?” kérdések közül a „herék nem ereszkedtek le a herezacskóba” (O10_11) kérdést csak fiúgyermek esetében és akkor kellett kérdezni, ha nem volt másfél éves adatfelvétel; így, ha volt érték máshol is, azt töröltük (14 esetben), és ahol kellett volna, de nem volt, oda „nincs válasz” írtunk (6 esetben). Ugyanitt a „korának megfelelőtől eltérő fejkörfogat” (O10_8) kérdést csak azoktól kellett megkérdezni, akikkel nem készült másfél éves kérdőív, itt is töröltük a válaszokat, ha azokat nem kellett volna feltenni.

Javítottuk emellett az „O13. Havonta átlagosan mennyi pénzt költenek gyermeke fejlesztésére, szakellátására?” kérdésknél az ezekben megadott értékeket (pld. 4000-ról 4-re, illetve 5000-ról 5-re). Erre a kérdésre emellett 6 esetben értelmezhetetlen válasz érkezett, ezeket „nincs válasz” értékbe kódoltuk.

5.4. AZ ÖNKITÖLTŐS KÉRDŐÍVHEZ TARTOZÓ VÁLTOZÓK TISZTÍTÁSA

Az önkitöltős kérdőívmodulban csupán néhány szűrés szerepelt, amely logikai tisztítást tett szükségessé. Egy-egy esetben volt szükség a médiahasználattal (Q6_3) és az imádkozással (Q7_3) kapcsolatos válasz törlésére (mert a megelőző kérdés alapján a válasz nem volt érvényes). Egy esetben pedig a teljes párkapcsolat blokk (Q13, Q14) törlésére került sor, mert a válaszadónak az alapkérdőív alapján nem volt partnerkapcsolata. Ezenkívül a médiahasználat időtartamára vonatkozó kérdéseket (Q6_1, Q6_2) úgy tisztítottuk, hogy amennyiben a válaszadó csak az órára, vagy csak a percre adott választ, a másik változót 0-val töltöttük fel (pl. „missing” óra 30 perc helyett 0 óra 30 perc).

5.5. A KÉRDEZŐBIZTOSI KÉRDŐÍVHEZ TARTOZÓ VÁLTOZÓK TISZTÍTÁSA

A kérdezőbiztosai kérdőív változóinál 5 esetben kellett minimális adathibát javítani, elsősorban annál a kérdésknél, hogy korlátozta-e valami a válaszadót a válaszadásban. Ha a felsorolt lehetséges korlátozások közül egyiket sem említette a válaszadó, akkor a „nem korlátozta semmi” válasszal felülírtuk az üres értéket.

A kérdőív végén a kérdezőbiztosoknak lehetőségük volt nyitott kérdésben megjegyzést írni az egyes adatfelvételekhez. Az itt megjelölt megjegyzések közül a címekre és elérhetőségekre vonatkozó adatokat az adataink pontosítására használtuk fel.

6. ADATMINŐSÉG-ELLENŐRZÉS

6.1. ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK A GYERMEK ÉS AZ ANYA SZÜLETÉSI DÁTUMÁRÓL

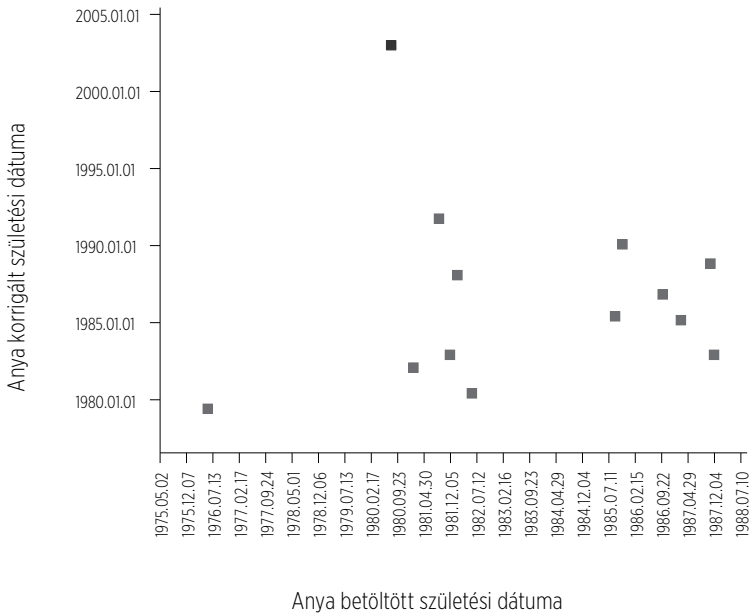
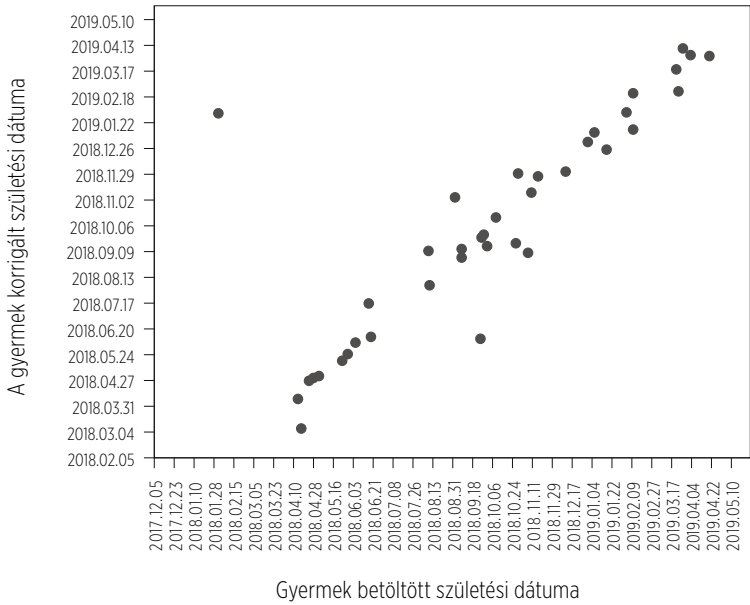
Az adatfelvétel indításakor ellenőriztük a két legfontosabb azonosítót: a kutatásban részt vevő gyermek, illetve az anya születési dátumát. A beleegyező nyilatkozat, illetve az előző adatfelvételi hullámok alapján, a programozás során minden gyermek esetében előre betöltöttük ezeket az adatokat, majd a kérdezőbiztosok a válaszdónak feltett kérdéssel ellenőrizték ezeket.

Először a Kohorsz '18 kutatásban részt vevő gyermekek születési dátumát ellenőriztük. A kérdezőbiztosok a gyermekek 0,7 százaléka (41 fő) esetében rögzítettek korrigált születési dátumot (8. ábra, felső panel). Ugyanakkor ebből 3 esetben, jóllehet korrigált dátumot rögzítettek, de az ugyanaz volt, mint a betöltött születési dátum, azaz tulajdonképpen nem volt szükség korrekcióra. A kérdezőbiztosok tehát összesen 38 esetben, a gyermekek 0,6 százalékánál korrigálták a gyermekek betöltött születési dátumát. A születési év két esetben tért el, a hónap 13 esetben, és a nap 32 esetben. Az, hogy a születési dátum minden komponensében eltérjen, 1 esetben volt jellemző, míg az, hogy két komponensében, 7 esetben. Ezekben az esetekben további ellenőrzéseket követően a korrigált születési dátumokat fogadtuk el helyesnek.

Az anyák 3,3 százalékának esetében (197 fő) rögzítettek a kérdezőbiztosok korrigált születési évet vagy hónapot (8. ábra, alsó panel). Ugyanakkor ez 183 esetben megegyezett a betöltött dátummal, vagyis tényleges korrekció összesen 14 esetben, az anyák 0,2 százalékánál történt. Az év 11 esetben tért el, a hónap 5 esetben, mindkét paraméter pedig 3 esetben. Egy esetben az eltérés oka az volt, hogy korábban a gyám, a hároméves kori adatfelvételben pedig már a (korábban kiskorú) anya válaszolt.

Összesen egy esetben fordult elő, hogy a kérdezőbiztos mind a gyermek, mind az anya születési dátumát korrigálta; a korrigált születési dátumok ennél az esetnél is több longitudinális adattal összhangban kerültek javításra.

8. ábra: A betöltött és a korrigált születési dátumok közötti kapcsolat, gyermek és anya

Forrás: Kohorsz '18 háromméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gyermekszintű adat (felső panel) és anyaszintű adat (alsó panel).

6.2. KÉRDÉSSZINTŰ VÁLASZMEGTAGADÁS (ITEM NON-RESPONSE RATE)

Az alábbiakban áttekintjük, hogy mekkora a válaszmegttagadás (a főkérdőívben: kérdező-biztos által jelölt, úgynevezett 'vonal alatti' „nem tudom”/„nem kívánok válaszolni” (NT/NV) válaszok, az önkitöltős kérdőívben: „nincs adat”) aránya kérdésenként (változónként). Ez az úgynevezett kérdésszintű nemválaszolási arány (item non-response rate) mutató, amelyet a gyermekszintű adatbázisból számoltunk. A kérdésszintű-nemválaszolási arányt minden egyes kérdés esetében kiszámítottuk, és átlagoltuk ezeket a százalékokat kérdőívtípusonként (vér szerinti anyai – K1 – kérdőív; nem vér szerinti anya gondozói – K2 – kérdőív); kérdőívtípusokon belül pedig kérdőív-elemenként (alapkérdőív, gyermekkérdőív, önkitöltős kérdőív); illetve kérdőív-blokkonként (összesen 17 kérdés-blokk szerint csoportosítottuk a kérdőív kérdéseit a lekérdezett témák függvényében, lásd a 9. ábra alatti magyarázatot).

A kérdőív összesen 675 változót tartalmaz. Ezek esetében kiszámoltuk a „nem tudom”/„nem kívánok válaszolni” (NT/NV) (vagy az önkitöltős kérdőívben: „nincs adat”) válaszok arányát azon gondozók/gyermekek körében, akikre vonatkozóan az adott kérdést fel kellett tenni (azaz a valid százalékos arányokat). A kérdésenkénti nemválaszolási arány 0 és 50 százalék között mozgott a teljes kérdőívet tekintve; a nemválaszolás átlagos aránya pedig 2,4 százalék volt ($n=675$, $SD=7,4\%$, 11. táblázat).

11. táblázat: A kérdésszintű nemválaszolás arányának átlaga és egyéb leíró statisztikái kérdőív-elemenként

Kérdőív-elemek	Válaszadók (gyermekek) száma, N	Numerikus változók száma, N	Válaszhiány átlagos arányának (%) átlaga (M)	Válaszhiány átlagos arányának (%) szórása (SD)	Válaszhiány átlagos arányának (%) min. és max. értéke
Teljes kérdőív	6062	675	2,4	7,4	0,0–50,0
<i>K1 kérdőív</i>	6032	650	1,9	5,6	0,0–50,0
Alapkérdőív	6032	306	1,1	2,6	0,0–28,6
Gyermekkérdőív	6032	288	2,6	6,9	0,0–50,0
Önkitöltős kérdőív	6032	56	3,3	8,7	0,1–42,6
<i>K2 kérdőív</i>	30	269	4,3	11,6	0,0–100,0
Alapkérdőív	30	119	4,6	11,7	0,0–100,0
Gyermekkérdőív	30	150	4,1	11,5	0,0–100,0

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gyermekszintű adat.

Megjegyzés: Csak a numerikus kérdésekkel számoltunk. A nyitott kérdések száma összesen 20 darab. A nem vér szerinti anya gondozónál (K2 kérdőív) három kérdésre csak NT/NV választ adtak a válaszadók (ezért 100% az NT/NV válaszok arányának maximuma), de ezeket a kérdéseket alig 1-3 főnek kellett (volna) megválaszolni.

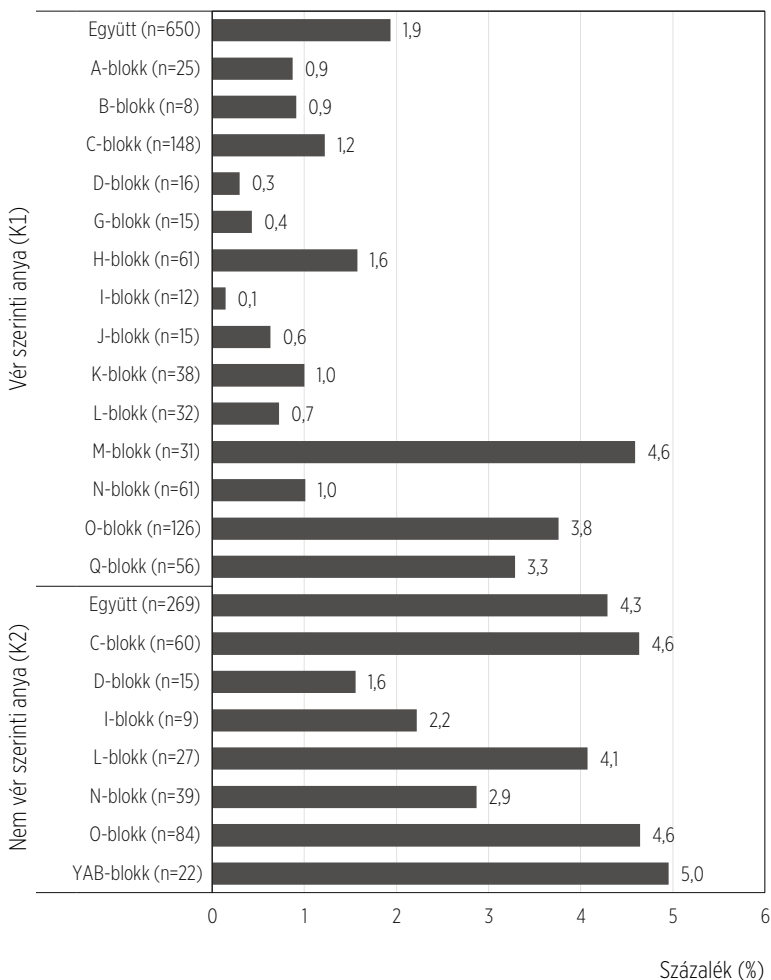
Mivel a vér szerinti anyáktól és a nem vér szerinti anya gondozóktól nagyon eltérő kérdésszámú kérdőívet kérdeztünk le, mindenképpen érdemes e két kérdőívtípust külön vizsgálni ebből a szempontból (is). A vér szerinti anyáknak összeállított kérdőív esetében 650 kérdésből 194-et, míg a nem vér szerinti anya gondozók számára előkészített kérdőív esetében 269 kérdésből 150-et kellett minden egyes válaszadónak megválaszolnia. A többi kérdést a szűrések miatt kevesebb válaszadónak kellett feltenni. A nem vér szerinti anya gondozóktól lekérdezett interjúk esetében a nemválaszolás átlagos aránya magasabb ($M=4,3\%$, $SD=11,6\%$, $N=269$), mint a vér szerinti anyáktól lekérdezett interjúknál ($M=1,9\%$, $SD=5,6\%$, $N=650$) (11. táblázat). A vér szerinti anyáktól lekérdezett kérdőívtípusok közül az önkitöltős kérdőív kérdéseinél volt a legmagasabb az átlagos nemválaszolási arány ($M=3,3\%$, $SD=8,7\%$, $N=56$) – az önkitöltős kérdőív esetében értelemszerűen nem volt „kötelező” a válaszadás, a válaszadók akkor is tovább tudtak lépni az oldalakon, ha üresen hagytak egyes kérdéseket.

A kérdőívek (K1, K2) kérdései tematikus kérdésblokkokba csoportosíthatóak, nemcsak aszerint, hogy a gondozókra vagy a gyermekekre vonatkoznak-e, hanem aszerint is, hogy milyen témákat írnak körül. Ha a különböző blokkok kérdéseire adott NT/NV/NA válaszok arányainak átlagát hasonlítjuk össze kérdőív-blokkonként, akkor áttekinthetjük, hogy melyek azok a kérdés-csoportok, amelyek kérdéseinél átlagosan magasabbak az nemválaszolási arányok (9. ábra).

A következőkben kérdőív-elemenként tekintjük át, hogy melyek azok a kérdések, amelyek esetében a gyermekek legalább 10 százalékaról nincs adatunk, mert a gondozó nem tudott vagy nem akart válaszolni (lásd a 12. táblázatot).

A vér szerinti anyák az *alapkérdőív* kérdéseit általában meg tudták válaszolni: ennél a kérdőív-elemnél csak a háztartási blokk három kérdésénél fordult elő magasabb válaszhiány, amikor a kohorsz kutatásban részt vevő gyermek különélő testvéreinek születési dátumát nem akarták/tudták megadni (a második különélő testvér születési dátuma esetében a válaszhiány 12,5 százalék, az ötödik testvér esetében 11,8 százalék, míg a harmadik testvér esetében 10,8 százalék). Mivel ez már a negyedik olyan táblázat volt, amelyben a háztartás különböző típusú személyeit kellett felsorolni és róluk adatot megadni, elképzelhető, hogy itt már megjelent a kifáradási- vagy unalom effektus az ilyen típusú kérdések megválaszolásában (12. táblázat). A vér szerinti anya által megválaszolt *gyermekkérdőív* kérdései között volt viszonylag a legnagyobb számban olyan, amelyekre legalább az (adott kérdésben érintett) anyák 10 százaléka nem tudott vagy nem akart válaszolni. Ezek a kérdések elsősorban a gyermek egészségére vonatkoztak (a kérdőívben felsoroltakon kívül milyen egyéb allergiája van a gyermeknek, illetve, hogy milyen fokú a gyermek hallásproblémája, és kapnak-e rá kezelést), arra, hogy a különélő apa a kérdőívben felsorolt okok miatt nem találkozik-e a gyermekkel; mennyit költenek havonta átlagosan a gyermek fejlesztésére, és ha igénybe vesznek bébiszittert, és fizetnek érte, akkor havonta átlagosan mennyit (12. táblázat). Az *önkitöltős kérdőívben* az anyák legnagyobb arányban a jövedelemre vonatkozó kérdésekre nem tudtak vagy akartak válaszolni (sem a saját, sem a háztartás jövedelmére vonatkozó kérdésre), illetve arra, hogy milyen gyakran imádkoznak a gyermekkel (12. táblázat). Ezek mind szenzitív kérdések, és úgy tűnik, annak ellenére, hogy önkitöltős formában tettük fel őket, többen nem szívesen válaszoltak rájuk.

9. ábra: A kérdésszintű nemválaszolás átlagos aránya kérdés-blokkonként

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gyermekszintű adat.

Megjegyzés: Csak a numerikus változókkal számoltunk. A-blokk: Partnerkapcsolati helyzet; B-blokk: További gyermekek, gyermekvállalási tervek; C-blokk: A háztartás összetétele; D-blokk: Családtámogatások; G-blokk: Életmód, H-blokk: Munkavállalás; I-blokk: Elégedettség; J-blokk: Anyai egészség; K-blokk: Gyermekfejlődés kérdőív; L-blokk: Fejlődési mérföldkövek; M-blokk: A gyermek családtagjai; N-blokk: Gyermekéletmód; O-blokk: A gyermek egészsége; Q-blokk: Anyai önkitaltós kérdőív; YAB-blokk: Nem vér szerinti anya gondozóra vonatkozó kérdések. A vér szerinti anya kérdőív-blokkok közül az E-blokk (n=4) és F-blokk (n=2), míg a nem vér szerinti anya kérdőív-blokkok közül az A-B blokk (n=6), az F-blokk (n=2) és a H-blokk (n=2) adatait nem ábrázoljuk az alacsony esetszámok miatt.

A nem vér szerinti anya gondozóktól lekérdezett *alapkérdőívben* 10 olyan kérdés volt, ahol a nemválaszolási arány legalább 10 százalék volt. Ez a következő változók esetében fordult elő: háztartási jövedelem (a nem vér szerinti anyákat erről szóban kérdezték), hány vér szerinti

és hány gondozott gyermeke van a (nevelő)szülőnek, mióta neveli a gondozó a gyermeket, ez előreláthatóan mennyi ideig fog tartani, mióta nem él az anyja a gyermekkel, mi a legmagasabb iskolai végzettsége vagy foglalkozása a gondozónak (12. táblázat). Elképzelhető, hogy a nem vér szerinti anya gondozók nem tudták a kérdéseket minden esetben a saját élethelyzetükre vonatkoztatni, így inkább nem válaszoltak. Emellett a *gyermekkérdőívben* három esetben is viszonylag magasabb volt a nemválaszolási arány a nem vér szerinti anya gondozók körében: ezek a gyermek szobatisztaságára, domináns kézhasználatára (jobb- vagy balkezességére), valamint jelenlegi testsúlyára vonatkoztak. Mindazonáltal esetükben ez azt jelenti, hogy ezekre a kérdésekre összesen 3-4 gondozó nem tudott/kívánt választ adni, köztük az a nevelőszülő, aki hibásan a K1 kérdőívet válaszolta meg a K2 kérdőív helyett, és sok más kérdés mellett e három kérdés egyikére sem érkezett tőle válasz.

12. táblázat: *Legalább tíz százalékos nemválaszolási arányt eredményező kérdések kérdőív-elemenként (csak azon kérdések esetében, amelyekre legalább 15 főnek válaszolnia kellett)*

Kérdések	Megkérdezettek száma	Nemválaszolási aránya (%), átlag
<i>Vér szerinti anya kérdőív, alapkérdőív (K1)</i>		
C11_2_03. Mikor, melyik évben született ez a testvér? (3. testvér)	104	12,5
C11_2_05. Mikor, melyik évben született ez a testvér? (5. testvér)	17	11,8
C11_2_02. Mikor, melyik évben született ez a testvér? (2. testvér)	277	10,8
<i>Vér szerinti anya kérdőív, gyermekkérdőív (K1)</i>		
O11_10. Milyen ételre/ételekre allergiás {NÉV} gyermeke? Kérjük, csak az orvosiilag igazolt ételallergiákat említse! egyéb	225	36,9
M12_2. Milyen okai vannak, hogy a vér szerint apa nem találkozik gyakrabban a gyermekkel: Az apának új partnere vagy családja van	151	21,9
O12_1_2. Kapott-e valamilyen kezelést vagy segédeszközt {NÉV} gyermeke a hallásproblémájára?	25	20,0
M12_4. Milyen okai vannak, hogy a vér szerint apa nem találkozik gyakrabban a gyermekkel: Az apának nincs ideje találkozni a gyerekekkel	151	18,5
M12_11. Milyen okai vannak, hogy a vér szerint apa nem találkozik gyakrabban a gyermekkel: Egyéb ok	151	17,2

6. ADATMINŐSÉG-ELLENŐRZÉS

Kérdések	Megkérdezettek száma	Nemválaszolás aránya (%), átlag
O12_1_1. Ön az imént azt mondta, hogy az orvos vagy más szakember {NÉV} gyermekénél megállapította a hallásproblémát. Kérem, ennek kapcsán válaszoljon a következő kérdésekre. Milyen fokú jelenleg {NÉV} gyermeke hallásproblémája?	25	16,0
O13. Havonta átlagosan mennyi pénzt költenek gyermeke fejlesztésére, szakellátására?	291	15,5
M12_6. Milyen okai vannak, hogy a vér szerint apa nem találkozik gyakrabban a gyermekkel: Az utazás túl drága	151	13,3
M12_7. Milyen okai vannak, hogy a vér szerint apa nem találkozik gyakrabban a gyermekkel: Az apa életvitele nem megfelelő: drog, alkoholproblémák, erőszakosság	151	11,9
M12_5. Milyen okai vannak, hogy a vér szerint apa nem találkozik gyakrabban a gyermekkel: Az apa túl messze lakik	151	10,6
N13_5_c. Ha fizet érte [a gyermekre vigyázásért a bébiszitternek], havonta átlagosan mennyit?	90	10,0
<i>Vér szerinti anya kérdőív, önköltőtős kérdőív</i>		
Q9_1. Mindent összevetve, mennyi az Ön háztartásának havi bevétele?	6032	42,6
Q8_1. Mennyi az Ön havi nettó keresete?	2756	32,1
Q8_2. Ha nem tudja, vagy nem szeretné keresetét pontosan megadni, kérjük, hogy kategóriák szerint adja meg múlt havi nettó (levonások után kapott) jövedelmét!	2756	31,0
Q9_2. Ha nem tudja, vagy nem szeretné háztartásának bevételeit pontosan megadni, kérjük, hogy kategóriák szerint jelölje be a múlt havi nettó (levonások után kapott) háztartási bevételek összegét!	6032	26,2
Q7_3. Milyen gyakran imádkozik Önnel vagy bárki mással a gyermek, szentmisén, istentiszteleten vagy bármilyen vallási szertartáson kívül?	3530	11,3

Kérdések	Megkérdezettek száma	Nemválaszolás aránya (%), átlag
<i>Nem vér szerinti anya, gondozói alapkérdőív (K2)</i>		
Q9_1. Mindent összevetve, mennyi az Ön háztartásának havi bevétele?	30	33,3
C5. Kérem folytassuk {NÉV} gyermekekén túl a háztartásban élő gyermekekkel! Hány ilyen gyermek van a háztartásban?	30	13,3
C6. Térjünk rá a háztartás egyéb tagjaira! Az eddig felsorolt személyeken kívül (Ön, az Ön {férje/partnere), és a háztartásban élő összes gyermek) hány további személy él az Ön háztartásában?	30	10,0
Y13. Az a helyzet, hogy Ön {NÉV} a gyermek elsődleges gondozója, előreláthatóan mennyi ideig fog tartani	30	10,0
Y14a. Mióta Ön a {NÉV} gyermek elsődleges gondozója? Melyik évtől?	30	10,0
A01. A következő kérdések a gyermek vér szerinti anyjára vonatkoznak. A {NÉV} gyermek hány hónapos kora óta nem él együtt a vér szerinti anyával?	30	10,0
B01. Kérem, most adjon meg magáról néhány adatot! Mi az Ön legmagasabb befejezett iskolai végzettsége?	30	10,0
B03. Ön jelenleg dolgozik-e, végez-e valamilyen kereső tevékenységet?	30	10,0
B10. Van-e Önnek életben lévő, vér szerinti gyermeke? Ha igen, hány ilyen gyermeke van?	30	10,0
B11. Van-e Önnek hivatalosan örökbe fogadott gyermeke? Ha igen, hány ilyen gyermeke van?	30	10,0
<i>Nem vér szerinti anya, gyermekkérdőív (K2)</i>		
L6. Szobatiszta a {NÉV} gyermek éjszaka?	30	13,3
O2_1. Mekkora {NÉV}gyermekének jelenlegi súlya? kg	30	13,3
N9. Melyik kezét szokta általában használni {NÉV} gyermeke pl. étkezés, fésülködés, rajzolás alkalmával?	30	10,0
<i>Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gyermekszintű adat.</i>		

6.3. AZ INTERJÚK KITÖLTÖTTSEGI ÁLLAPOTA (UNIT NON-RESPONSE RATE)

A következőkben áttekintjük, hogy mekkora a nemválaszolás (a főkérdőívben: kérdezőbiztos által jelölt, ún. 'vonal alatti' „nem tudom”/”nem kívánok válaszolni” (NT/NV) válaszok, az önköltős kérdőívben: „nincs adat”) aránya válaszadónként. Ez az úgynevezett válaszadási szintű-nemválaszolási arány (unit non-response rate) mutató, amelyeket a gondozói szintű adatbázisból számoltunk. A válaszadási szintű-nemválaszolási arányt minden egyes válaszadó esetében kiszámítottuk (azt figyelembe véve, hogy az adott gondozónak a szűréseket követően hány kérdésre kellett volna válaszolnia), és ezeket a százalékos értékeket átlagoltuk; ez lesz a teljes válaszadási szintű-nemválaszolási ráta. Illetve, a válaszadókat kérdőívtípus (K1 és K2 kérdőív) szerint bontva is vizsgáltuk, átlagolva körükben a nemválaszolás arányát, ezek lesznek a válaszadói típus szerinti válaszadási szintű-nemválaszolási ráták.

A vér szerinti anyáktól átlagosan 348 kérdést kellett megkérdezni (N=5946 válaszadó, min. 265, max. 417 kérdés), míg a nem vér szerinti anya gondozóktól átlagosan 176 kérdést (N=30 válaszadó, min. 160, max. 221 kérdés, 13. táblázat). Az átlagos válaszadási szintű-nemválaszolási arány pedig a vér szerinti anyák körében 0,9 százalék volt (N=5946, SD=1,0%, min. 0%, max. 35,9%), a nem vér szerinti anya gondozók körében pedig 3,6 százalék (N=30, SD=11,0%, min. 0%, max. 60,5%, 13. táblázat).

Ha az összes válaszadóra vonatkozó, azaz a teljes válaszadási szintű-nemválaszolási rátának a megoszlását nézzük, akkor arra kapunk választ, hogy a válaszadók hány százaléka válaszolta meg az összes kérdést (azaz hány gondozó esetében 0 százalék az NT/NV/NA válaszok aránya), hány százaléka válaszolt meg néhány kérdést (azaz hány gondozó esetében szóródik 1 és 99 között az NT/NV/NA válaszok aránya), és hány gondozó nem válaszolt meg egyetlen kérdést sem (ilyen nem volt). Ha az interjúk kitöltöttsége 50 százalék alatti, azaz a válaszadási szintű-nemválaszolási ráta 50 százalék fölötti, az adatminőségi problémát jelent, és az egyes elemzéseknél megfontolandó ezen esetek kizárása.

A kohorsz kutatásban részt vevő gyermek hároméves korában összesen 5976 gondozót kérdeztünk, ebből 5946 vér szerinti anyát és 30 nem vér szerinti anya gondozót. A válaszadók 12,6 százaléka minden neki feltett kérdésre válaszolt: vagyis 754 gondozónál a nemválaszolás aránya 0 százalék (14. táblázat). Összegezve, a 3412 gondozó esetében a nemválaszolás aránya legfeljebb 1 százalék, 1669 gondozó esetében 1,01–3 százalék közötti, 77 gondozó esetében 3,01–4 százalék közötti, és 59 gondozó esetében 4,01–10 százalék közötti. Azaz a válaszadók 98,9 százalékánál a nemválaszolás aránya 4 százalék vagy az alatt volt. 10 százalékos vagy afeletti válaszhiányt összesen 5 gondozó esetében találtunk, míg 50 százalék feletti válaszhiányt egy válaszadó esetében (60,5%). Az 50 százalék feletti eseti válaszhiány egy nem vér szerinti anyai kérdőívből származik, amikor is egy nevelőszülő hibás kitöltés folytán a vér szerinti anyáknak előkészített kérdőívet töltötte, így értelemszerűen több olyan kérdés is volt, amelyet nem tudott megválaszolni (hiszen a K2 kérdőívet kellett volna kitöltenie). A további négy fő, akiknél 11–36 százalék közötti volt a válaszhiány, olyan anyák voltak, akik ikreket neveltek (vagyis a gyermekkérdőívet kétszeresen is meg kellett válaszolniuk) (14. táblázat).

13. táblázat: A válaszadósintű nemválaszolás arányának átlaga kérdőívtípusoként

Kérdőív típus, Nemválaszolás típusa	Válaszadók száma	Nemválaszolás arányának (%) leíró adatai			
		átlag (M)	szórás (SD)	min.	max.
<i>Összes válaszadó (K1 és K2 együtt)</i>					
<i>Megválaszolandó kérdések száma</i>	5976	347	19	160	417
NT válaszok aránya (%)	5976	0,2	0,6	0,0	22,1
NV/nincs adat válaszok aránya (%)	5976	0,7	0,9	0,0	45,1
Nemválaszolás aránya összesen	5976	0,9	1,3	0,0	60,5
<i>Vér szerinti anya válaszadók (K1 kérdőív)</i>					
<i>Megválaszolandó kérdések száma</i>	5946	348	15	265	417
NT válaszok aránya (%)	5946	0,2	0,6	0,0	22,1
NV/nincs adat válaszok aránya (%)	5946	0,7	0,7	0,0	16,6
Nemválaszolás aránya összesen	5946	0,9	1,0	0,0	35,9
<i>Nem vér szerinti anya válaszadók (K2 kérdőív)</i>					
<i>Megválaszolandó kérdések száma</i>	30	176	14	160	221
NT válaszok aránya (%)	30	1,6	3,4	0,0	15,4
NV/nincs adat válaszok aránya (%)	30	2,0	8,2	0,0	45,1
Nemválaszolás aránya összesen	30	3,6	11,0	0,0	60,5

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozósintű adat.

Megjegyzés: Csak a numerikus változókkal számolunk. A kérdőív típusa szerint vizsgálva, a vér szerinti anyák 12,6 százaléka, míg a nem vér szerinti anya gondozók 13,3 százaléka válaszolt minden megválaszolandó kérdésre; és a vér szerinti anyák 99, míg a nem vér szerinti anya gondozók 90 százalékánál volt 4 százalék vagy az alatti a nemválaszolás aránya (14. táblázat).

A kérdőív típusa szerint vizsgálva, a vér szerinti anyák 12,6 százaléka, míg a nem vér szerinti anya gondozók 13,3 százaléka válaszolt minden megválaszolandó kérdésre; és a vér szerinti

anyák 99, míg a nem vér szerinti anya gondozók 90 százalékánál volt 4 százalék vagy az alatti a nemválaszolás aránya (14. táblázat).

14. táblázat: A válaszadószintű nemválaszolás arányának megoszlása

Válaszadószintű- nemválaszolás aránya	Összes gondozó (K1 és K2 együtt)		Vér szerinti anyák (K1)		Nem vér szerinti anya gondozók (K2)	
	n	%	n	%	n	%
0%	754	12,6	750	12,6	4	13,3
0,01-1%	3412	57,1	3400	57,2	12	40,0
1,01-3%	1669	27,9	1658	27,9	11	36,7
3,01-4%	77	1,3	77	1,3	0	0,0
4,01-10%	59	1,0	58	1,0	1	3,3
11,1%	1	0,0	0	0,0	1	3,3
11,6%	1	0,0	1	0,0	0	0,0
25,6%	1	0,0	1	0,0	0	0,0
35,9%	1	0,0	1	0,0	0	0,0
60,5%	1	0,0	0	0,0	1	3,3
Összes válaszadó	5976	100,0	5946	100,0	30	100,0

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozószintű adat.

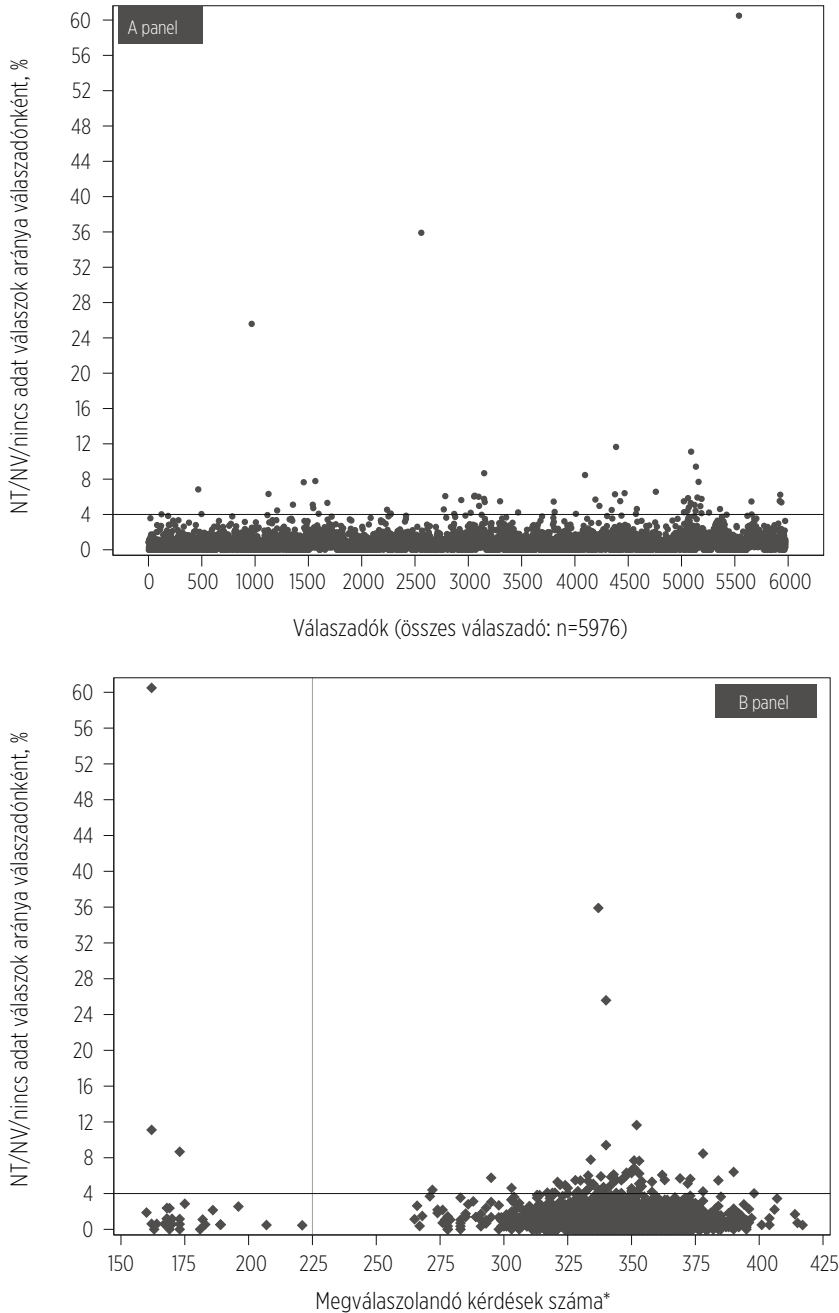
Megjegyzés: Csak a numerikus változókkal számoltunk.

A 10. ábrán bemutatjuk a válaszadószintű-nemválaszolás arányát, mind az 5976 válaszadó esetében (A-panel), valamint a nemválaszolás arányát a feltett kérdések számának függvényében (B-panel). Míg az A-panel adatai jelzik, hogy öt válaszadó kivételével a válaszadószintű-nemválaszolás aránya 10 százalék alatti, a döntő többség esetében pedig 4 százalék alatti, addig a B-panel adatai azt mutatják be, hogy a nemválaszolás magasabb aránya nem függ össze a megválaszolandó kérdések magasabb számával (azaz nem igaz, hogy minél több kérdésre kellett egy válaszadónak válaszolnia, annál magasabb nála a válaszhiány).

A megválaszolandó kérdések száma értelemszerűen alacsonyabb a nem vér szerinti anya gondozók esetében (160–221 közötti), míg magasabb a vér szerinti anyák esetében (265–417 közötti). Ez a két csoport egyértelműen elkülönül a 10. ábra B-paneljén, így az is látható, hogy a vér szerinti anyák közül hárman, míg a nem vér szerinti anya gondozók közül ketten jellemezhetők magas vagy viszonylag magas nemválaszolási aránnyal (és nem azok körében, akiknek viszonylag sok kérdést kellett megválaszolnia, 10. ábra, B-panel).

Természetesen nemcsak arra voltunk kíváncsiak, hogy a válaszadók körében mennyien vannak, akik a teljes kérdőívre magas arányban nem tudtak vagy nem akartak válaszolni, hanem arra is, hogy mennyien vannak, akik a kérdőívek egyik vagy másik blokkjára magas arányban nem tudtak vagy nem akartak válaszolni. Ezeket az értékeket nem bontottuk fel válaszadói csoportok szerint, de értelemszerűen vannak olyan blokkok, amelyeket csak az egyik, vagy csak a másik csoporttól kérdeztünk: például a G, H, M vagy N blokkok kérdéseit csak a vér szerinti anyáktól kérdeztük, míg az Y-blokk kérdéseit csak a nem vér szerinti anyáktól (11. ábra).

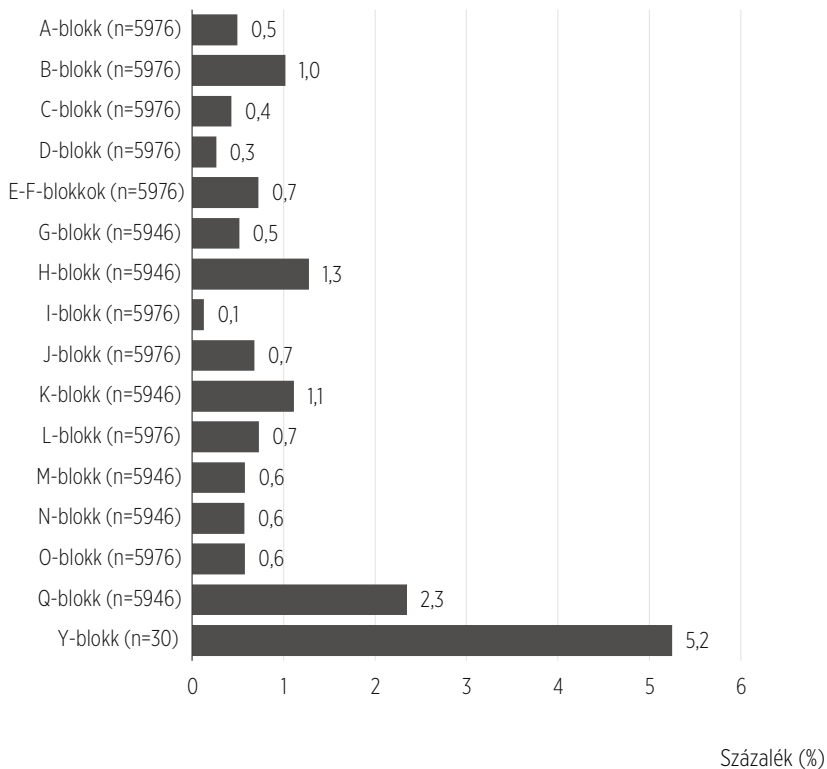
10. ábra: A válaszadószintű nemválaszolás aránya (NT/NV/nincs adat válaszok), a gyermek azonosítójával jelölve

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozószintű adat.

Megjegyzés: Csak a numerikus változókkal számolunk. *Az A panel az NT/NV válaszok arányát mutatja válaszadónként, míg a B panel a válaszadók megoszlását ismerteti aszerint, hogy hány kérdésre kellett válaszolniuk.

11. ábra: Válaszadószintű nemválaszolás aránya kérdőív-blokkonként

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozószintű adat.

Megjegyzés: Csak a numerikus változókkal számolunk. A-blokk: Partnerkapcsolati helyzet; B-blokk: További gyermekek, gyermekvállalási tervek; C-blokk: A háztartás összetétele; D-blokk: Családtámogatások; E-blokk: Iskolai végzettség; F-blokk: Lakás; G-blokk: Életmód, H-blokk: Munkavállalás; I-blokk: Elégedettség; J-blokk: Anyai egészség; K-blokk: Gyermekfejlődés kérdőív; L-blokk: Fejlődési mérföldkövek; M-blokk: A gyermek családtagjai; N-blokk: Gyermekéletmód; O-blokk: A gyermek egészsége; Q-blokk: Anyai önkitaltós kérdőív; Y-blokk: Nem vér szerinti anya gondozóra vonatkozó kérdések.

Legnagyobb arányban az Y-blokk kérdéseire nem tudtak válaszolni a gondozók, az átlagos válaszadószintű-nemválaszolási ráta ennél a kérdéscsoportnál 5,2 százalék volt - ezek a kérdések elsősorban arra vonatkoztak, hogy milyen kapcsolat fűzi a nem vér szerinti anya gondozót a kohorsz kutatásban részt vevő gyermekhez, mi történt a gyermek vér szerinti anyjával, és milyen társadalmi, gazdasági, demográfiai jellemzői vannak a nevelőnek és családjának (11. ábra). A másik kérdés-blokk, amelynek kérdéseire viszonylag magas arányban nem válaszoltak a gondozók a Q-blokk, vagyis az önkitaltós kérdőív kérdései: ennek esetében 2,3 százalék volt az átlagos nemválaszolási arány. Ide tartoztak azok a szenzitív kérdések, mint a válaszadó jövedelme, a háztartás jövedelme vagy a gyermek vallásossága.

7. PSZICHOLÓGIAI SKÁLÁK KÉPZETT VÁLTOZÓI

A kutatás során bizonyos pszichológiai változókat – anya általános szorongásos és depressziós tünetei, anya szülői bánásmódja, anya párkapcsolati interakciói, gyermek társas-érzelmi és általános fejlődése – több kérdést vagy állítást magukba foglaló sztenderd skálákkal mértünk fel. A többszörös mérőeszközök használatával olyan elvont jelenségekről kaphatunk képet, amelyek közvetlenül, csupán egy-egy kérdéssel nem vizsgálhatók. Az alkalmazott skálák többsége megegyezik a várandós kori (lásd Szabó et al., 2020, 5.2.2.4. alfejezet), a féléves kori (lásd Veroszta et al., 2022, 7.2. alfejezet), a dél-dunántúli almintán végzett egyéves kori (lásd Lábadi, 2022, 1.4.2. alfejezet), valamint a másfél éves kori (lásd Szabó et al., 2023, 7. fejezet) kutatási szakaszokban alkalmazott mérőeszközökkel.

A továbbiakban részletesen áttekintjük a Kohorsz '18 kutatás hároméves kori hullámában alkalmazott többszörös pszichológiai skálákat. Ennek során bemutatjuk az egyes eszközök célját, forrását, alapvető tulajdonságait és kiértékelésének módját; valamint a kutatási szakaszban gyűjtött adatokra támaszkodva azok leíró adatait, belső konzisztenciáját⁹, kitöltöttségének mértékét és a létrehozott képzett változókat.

Az anya érzelmi és hangulati állapotának, szülői bánásmódjának és párkapcsolatának felmérésére szolgáló skálák az önkitöltős kérdőívmodulban kaptak helyet, amelynek megválaszolására csak a vér szerinti anyákat kértük (n = 5946). A gyermek fejlődésére vonatkozó kérdőívek ezzel szemben a szóban lekérdézett főkérdőív részét képezték, ikertestvérek esetén mindkét gyermekre vonatkozóan. Emellett a társas-érzelmi és viselkedéses problémákra irányuló mérőeszköz a nem vér szerinti anya elsődleges gondozók (n = 30) számára előkészített kérdőívnek is a részét képezte.

⁹ A belső konzisztencia a megbízhatóság (reliabilitás) indikátora, vagyis, hogy az adott skála tételei ugyanazon jelenséget ragadják-e meg. Ennek egyik mutatója a Cronbach-féle alfa érték, amelynek értelmezéséhez több iránymutató szakirodalmi adat létezik. Jelen esetben egyfelől George és Mallery (2003, 231. o.) interpretációjára támaszkodtunk, amely szerint a teszt megbízhatósága 0,5 érték alatt elfogadhatatlan, 0,5-0,6 érték között gyenge, 0,6-0,7 érték között kérdéses, 0,7-0,8 érték között elfogadható, 0,8-0,9 érték között jó, 0,9 érték felett kiváló. Másfelől figyelembe vettük az egyes kérdőívek tételszámát és a válaszként megadható értékek számát, azt az elvárást fogalmazva meg, hogy az itemek közötti átlagos korreláció legalább 0,3 erősségű legyen. Ennek megállapításában Kárász és mtsai. (2022) szimulációs eredményeire támaszkodtunk.

7.1. ANYAI ÁLTALÁNOS SZORONGÁS

A generalizált szorongásos tünetek felmérésére a korábbi kutatási szakaszokkal megegyezően a *Generalized Anxiety Disorder-2* skála (GAD-2; Kroenke et al., 2007) magyarra fordított változata (letölthető a <https://www.phqscreeners.com/> oldalon) szolgált. Ez a skála a szorongásos zavarok szűrésére alkalmas: bizonyos határérték felett (az instrukciós füzet szerint ≥ 3 pont esetén) szorongásos zavar fennállása valószínűsíthető. Folytonos változóként alkalmazva a skála magasabb összpontszáma a generalizált szorongásos tünetek gyakoribb előfordulására utal.

A válaszadók négyfokú Likert-skálán jelölték, hogy az elmúlt két hétben milyen gyakran tapasztaltak bizonyos érzéseket, viselkedésmódokat (1 = egyszer sem, 4 = majdnem minden nap). A két tétel egyike sem fordított. A kérdőív eredetileg 0-3 skálán válaszolandó meg, a Kohorsz '18 kérdőívében az egységes szerkezet és könnyebb válaszadás érdekében azonban 1-4 érték található. Ebből adódóan ezeket az értékeket az adatbázis előkészítésekor a további elemzések céljára átkódoltuk, és a jelen módszertani kötetben is a szakirodalmi adatokkal összhangban álló 0-3 értékre átkódolt leíró statisztikákat mutatjuk be. (A nyilvános adatbázis is ezeket az átkódolt értékeket tartalmazza.) A skála tételeiből kiértékeléskor összpontszám számolandó, amelynek értéke 0 és 6 között változhat.

A kérdőívet az anyák 98,6 százaléka töltötte ki hiánytalanul, adatpótlást nem alkalmaztunk. Összpontszámának belső konzisztenciája, amelyet kéttételes volta miatt Spearman-Brown koefficienssel is ellenőriztünk, a tételek számát és értékeit figyelembe véve elfogadható volt. A skála mutatóit és leíró adatait a 15. táblázat szemlélteti.

15. táblázat: Anyai általános szorongás mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámában

Felmért jelenség	Általános szorongás
Minta	n = 5946 vér szerinti anya
Skála	Generalized Anxiety Disorder-2
Alkalmazott tételek száma	2
Cronbach alfa	0,622
Spearman-Brown formula	0,628
Átlag \pm szórás	1,07 \pm 1,20
Medián	1
Átkódolás	1 \rightarrow 0, 2 \rightarrow 1, 3 \rightarrow 2, 4 \rightarrow 3
Teljes válaszadási arány	98,6%
Adatpótlás	Nem alkalmaztunk.
Képzett változó	s5mgads
Felhasznált változók	s5mgad1, s5mgad2

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozószintű adat.

7.2. ANYAI DEPRESSZIÓ

A depressziós tünetek felmérése a korábbi kutatási szakaszokkal megegyezően a *Center for Epidemiologic Studies – Depression* kérdőív (Radloff, 1977) 8 tételű változatával (CES-D-8; Bracke, Levecque and Van de Velde, 2008) történt, Szeifert (2010) magyar fordítása alapján.

A válaszadó négyfokú Likert-skálán jelölte, hogy az elmúlt egy héten milyen gyakran tapasztalt bizonyos érzéseket vagy viselkedéseket (1 = ritkán vagy soha [1 napnál rövidebb ideig], 4 = legtöbbször vagy állandóan [5-7 napig]). A kérdőív 4. és 6. tétele fordított állítás volt. A kérdőív eredetileg 0-3 skálán válaszolandó meg, ezért a Kohorsz '18 kérdőívében található 1-4 értékeket az adatbázis előkészítésekor átkódoltuk, és a jelen módszertani kötetben is a 0-3 értékre átkódolt leíró statisztikákat mutatjuk be. (A nyilvános adatbázis is ezeket az átkódolt értékeket tartalmazza.) A skála tételeiből kiértékeléskor összpontszám számolandó, amelynek értéke 0 és 24 között változhat. A kérdőív magasabb összpontszáma a depressziós tünetek gyakoribb előfordulására utal.

A kérdőívet a válaszadók 97,1 százaléka töltötte ki hiánytalanul. Tekintve, hogy sok résztvevő csupán egy-egy tétel megválaszolását mulasztotta el, a kérdőív adatait legalább 6 megválaszolt tétel esetén a válaszadó saját kitöltött válaszainak átlagaival helyettesítettük (az így elért válaszadási arány 99,7%), amely módszer megfelelő megoldás lehet a tétel-szintű hiányzó adatok pótlására (Bono et al., 2007; Downey and King, 1998). Az adatbázis az ilyen módon létrehozott összesített, képzett változó mellett természetesen az eredeti, tétel-szintű, nem imputált adatokat is tartalmazza. A skála belső konzisztenciája elfogadhatónak bizonyult. A skála mutatóit és leíró adatait a 16. táblázat szemlélteti.

16. táblázat: Anyai depresszió mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámában

Felmért jelenség	Depresszió
Minta	n = 5946 vér szerinti anya
Skála	Center for Epidemiologic Studies – Depression
Alkalmazott tételek száma	8
Cronbach alfa (nyers)	0,771
Átlag ± szórás (nyers; adatpótlást követő)	3,96 ± 3,46; 3,98 ± 3,46
Medián (nyers; adatpótlást követő)	3; 3
Átkódolás	1→0, 2→1, 3→2, 4→3
Teljes válaszadási arány	97,1%
Adatpótlás	Min. 6 megválaszolt tétel esetén.
Válaszadási arány az adatpótlást követően	99,7%
Képzett változó	s5mdeprs
Felhasznált változók	s5mdepr1 – s5mdepr8

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozás szintű adat.

7.3. ANYAI SZÜLŐI BÁNÁSMÓD

A szülői bánásmód két dimenzióját – az anyai melegség és hosztilitás mértékét –, a másfél éves kori kutatási szakasszal megegyezően a *Growing Up in Australia: The Longitudinal Study of Australian Children (LSAC)* kutatásban alkalmazott (Zubrick et al., 2014) két skála révén mértük. A mérőeszközök magyar adaptációit a korábbiakban másfél éves gyermekek szülei körében teszteltük (Szabó et al., 2023).

Az anyák a *Melegség* dimenzió kapcsán ötfokú (1 = soha/szinte soha, 5 = mindig/szinte mindig), a *Hosztilitás* dimenzió kapcsán pedig tízfokú (1 = egyáltalán nem, 10 = mindig) Likert-skálán jelezték, hogy bizonyos állítások milyen gyakran, vagy milyen mértékben jellemezték a hároméves gyermekükhöz való viszonyulásukat. (Ez a kérdéssor az önkitöltős kérdőív része volt, és ikergyermekek esetén az elsőként született gyermekekre vonatkozott.) Egyik skála sem tartalmaz fordított tételket. Kiértékeléskor a tételre adott válaszok pontszámait összeadjuk, ezáltal az összesített értékük 6 és 30, valamint 5 és 50 között változhat. A Melegség magasabb pontszáma a szeretetteljes és válaszkész szülői bánásmód, míg a Hosztilitásé a negatív, rugalmatlan, túlkontrolláló szülői bánásmód indikátora.

A *Melegség* skálát a válaszadók 97,1, a *Hosztilitás* skálát pedig 99,3 százaléka töltötte ki hiánytalanul. A hiányos kitöltések döntő többségénél csak egy tétel megválaszolását mulasztották el, amely hiányzó válaszokat a képzett változók létrehozásakor a személyek saját kitöltött válaszainak átlagaival helyettesítettük. Ezáltal az anyák 99,8-99,9 százaléka vonatkoztatva rendelkezünk szülői bánásmód adatokkal. A skálák belső konzisztenciája jónak bizonyult. A skálák mutatóit és leíró adatait a 17. táblázat szemlélteti.

17. táblázat: Anyai szülői bánásmód mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámában

Felmért jelenség	Melegség	Hosztilitás
Minta	n = 5946 anya	n = 5946 anya
Forrás	LSAC	LSAC
Alkalmazott tételek száma	6	5
Cronbach alfa (nyers)	0,892	0,852
Átlag ± szórás (nyers)	27,52 ± 3,15	14,03 ± 7,23
Átlag ± szórás (adatpótlást követő)	27,51 ± 3,16	14,03 ± 7,22
Medián (nyers; adatpótlást követő)	28; 28	12; 12
Átkódolás	Nem alkalmaztunk.	Nem alkalmaztunk.
Teljes válaszadási arány	97,1%	99,3%
Adatpótlás	5 megválaszolt tétel esetén.	4 megválaszolt tétel esetén.
Válaszási arány az adatpótlást követően	99,8%	99,9%
Képzett változó	s5mwarms	s5mhosts
Felhasznált változók	s5mwarm1 – s5mwarm6	s5mhost1 – s5mhost5

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozószintű adat.

7.4. PÁRKAPCSOLATI INTERAKCIÓK

A szülők párkapcsolatának minősége kapcsán a közöttük előforduló pozitív és negatív interakciók gyakoriságát mértük fel, a várandós és a fél éves szakaszban is alkalmazott, 11 tételes *Gilford-Bengtson Marital Satisfaction Scale* (Gilford & Bengtson, 1979, Silverstein & Bengtson, 2008) magyar változata (Kopcsó, 2018) révén.

Ezt a mérőeszközt előre programozott szűrés alapján csak azon anyák választották meg, akiknek a főkérdőív A2/q5mparstat kérdésére adott válaszuk alapján házastársi, élettársi, vagy látogató kapcsolatban élnek. Az anyák ötfokú Likert-skálán jelezték, hogy milyen gyakran vélik a megadott párkapcsolati interakciók előfordulását (1 = szinte soha, 5 = mindig). A tételek egyike sem fordított. Kiértékelésekor alskálánként szükséges összpontszámot számítani, amelynek értéke a pozitív interakciók esetén 1 és 25, a negatív interakciók, konfliktusok esetén 1 és 30 között változhat. A magasabb pontszám az adott típusú interakciók gyakoribb előfordulására utal.

18. táblázat: *Párkapcsolati interakciók mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámában*

Felmért jelenség	Párkapcsolati konfliktusok	Pozitív párkapcsolati interakciók
Minta	n = 5624 vér szerinti anya, párkapcsolatban	n = 5624 vér szerinti anya, párkapcsolatban
Skála	Gilford-Bengtson Marital Satisfaction Scale	Gilford-Bengtson Marital Satisfaction Scale
Alkalmazott tételek száma	6	5
Cronbach alfa (nyers)	0,762	0,882
Átlag ± szórás (nyers)	9,87 ± 3,23	19,62 ± 4,10
Átlag ± szórás (adatpótlást követő)	9,89 ± 3,25	19,63 ± 4,10
Medián (nyers; adatpótlást követő)	9; 9	20; 20
Átkódolás	Nem alkalmaztunk.	Nem alkalmaztunk.
Teljes válaszadási arány	97,9%	98,0%
Adatpótlás	Min. 5 megválaszolt tétel esetén.	Min. 4 megválaszolt tétel esetén.
Válaszási arány az adatpótlást követően	99,8%	99,9%
Képzett változó	s5mrnegs	s5mrpozs
Felhasznált változók	s5mrneg1 – s5mrneg6	s5mrpoz1-s5mrpoz5

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvétel. Súlyozatlan adatbázis. Gondozószintű adat.

A negatív interakció alskálát a partnerkapcsolatban lévő anyák 97,9 százaléka töltötte ki hiánytalanul, a kérdések 80 százalékára (legalább 5 tételre) pedig a részt vevők 99,8 százaléka válaszolt. A pozitív interakció alskálát 98 százalékuk töltötte ki hiánytalanul, 80 százalékára (legalább 4 tételre) pedig 99,9 százalékuk válaszolt. A képzett változók létrehozásakor legalább 80 százalékos kitöltöttség esetén ez esetben is a válaszadó saját válaszainak átlagaival helyettesítettük a hiányzó értékeit. A párkapcsolati konfliktusok alskála megbízhatósága elfogadhatónak, míg a pozitív interakciókra vonatkozó alskála megbízhatósága jónak bizonyult. Az alskálák mutatóit és leíró adatait a 18. táblázat szemlélteti.

7.5. A GYERMEK TÁRSAS-ÉRZELMI ÉS VISELKEDÉSES PROBLÉMÁI

A gyermekek társas-érzelmi jóllétének, viselkedéses problémáinak mérése a *Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)*; R. Goodman, 1997) magyar változatával (*Képességek és Nehézségek Kérdőív*; Birkás et al., 2008; fordítás: Gervai és Székely) történt, amely a www.sdqinfo.org weboldáról szabadon letölthető. Az *SDQ* kérdőív a gyermek viselkedésére vonatkozó 25 állítást tartalmazó rövid szűrőkérdőív, amely 2-17 éves gyermekek felmérésére alkalmas, a szülő, a tanár vagy a gyermek saját kitöltése által. A Kohorsz '18 hároméves kori szakaszában a kérdőív 2-4 éves korra kifejlesztett szülői változatát alkalmaztuk.

A gondozók háromfokú skálán értékelték, hogy bizonyos állítások mennyire voltak érvényesek a gyermek viselkedésére az elmúlt 6 hónapban (1 = nem igaz, 2 = valamennyire igaz, 3 = határozottan igaz). A kérdőív 7., 11., 14., 21. és 25. tétele fordított állítás volt. Mivel a kérdőív eredetileg 0-2 skálán pontozandó, ezért a Kohorsz '18 kérdőívében található 1-3 értékeket az adatbázis előkészítéskor átkódoltuk, és a jelen módszertani kötetben is a 0-2 értékre átkódolt leíró statisztikákat mutatjuk be. (A nyilvános adatbázis is ezeket az átkódolt értékeket tartalmazza.)

A tételek öt, egyenként öt tételből álló alskálába csoportosíthatók: *Érzelmi tünetek, Viselkedési problémák, Hiperaktivitás, Kortárskapcsolati problémák és Proszociális viselkedés*. Ezek összesített értéke 0 és 10 pont között változhat. Emellett a problémákra vonatkozó alskálák pontszámait (vagyis a *Proszociális viselkedés* kivételével a másik négy alskála értékét) összeadva kapjuk meg az *Összesített probléma pontszámot*, amelynek értéke 0 és 40 pont között változhat, ahol a magasabb pontszám a pszichopatológiai tünetek magasabb szintjére utal.

A magyar adaptáció egyes alskáláinak belső konzisztenciája hatévesek esetén (Birkás et al., 2008) nagy változatosságot mutatott (Cronbach alfa = 0,43 - 0,70), és az összesített probléma pontszám belső konzisztenciája is kérdéses volt (Cronbach alfa = 0,68). Ezen értékek ugyanakkor a szerzők interpretációjában más publikált adatokhoz - beleértve az eredeti, Goodman-féle alfa értékeket - hasonlóak és többségében elfogadhatóak. Birkás és mtsai. vizsgálatában emellett a kérdőív érvényessége is megerősítést nyert.

A kérdőív eredményének kiértékeléséhez a lelki egészségzavarra utaló határeseti és rendellenes övezetet kijelölő vágóértékek állnak rendelkezésre, ám ezek felülbírlata a reprezentatív hazai adatok függvényében szükséges, nincs ugyanis tudomásunk háromévesekre vonatkozó hazai normákról. (A kérdőív hivatalos, egyesült-királyságbeli adatokra támaszkodó útmutatója szerint az *Összesített probléma pontszám* ≥ 16 pont esetén utalhat pszichológiai nehézségekre.) Erre a kérdésre a hároméves kori adatfelvételi szakasz eredményeit bemutató kötetben térünk majd ki.

A kérdőív egyes alskáláit a gondozók 94,5-99,4 százaléka töltötte ki hiánytalanul; az összesített probléma pontszám a gyermekek 92,6 százaléka esetén állt rendelkezésre nyers formában. Ezek az arányok az adatpótlást követően - amely alskálánként legalább 3 megválaszolt tétel esetén, a válaszadó adott alskálához tartozó további tételekre adott válaszainak átlagával történt - a 100 százalékot közelítették.

19. táblázat: A gyermekek társas-érzelmi és viselkedési problémáinak mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámban

Felmért jelenség	Társas-érzelmi és viselkedési problémák n = 6062 gyermek, vér szerinti anyja vagy egyéb elsődleges gondozó által nevelt Képességek és Nehézségek Kérdőív	Viselkedési problémák	Kortárskapcsolati problémák	Proszociális viselkedés
Minta				
Skála				
Alkalmazott tételek száma	25			
Átkódolás	1→0, 2→1, 3→2			
Adatpótlás	Alskálánként min. 3 megválaszolt tétel esetén.			
Alskálák	Hiperaktivitás	Érzelmi tünetek	Viselkedési problémák	Proszociális viselkedés
Tételek száma	5	5	5	5
Cronbach alfa (nyers)	0,632	0,638	0,572	0,564
Átlag ± szórás (nyers)	4,28 ± 2,39	1,58 ± 1,79	3,14 ± 2,01	8,28 ± 1,69
Átlag ± szórás (adatpótlást követő)	4,28 ± 2,40	1,59 ± 1,80	3,15 ± 2,01	8,25 ± 1,71
Medián (nyers; adatpótlást követő)	4,00; 4,00	1,00; 1,00	3,00; 3,00	9,00; 9,00
Teljes válaszadási arány	98,4%	99,4%	99,4%	97,5%
Válaszási arány az adatpótlást követően	100% (n=6060)	100% (n=6060)	100% (n=6059)	100% (n=6060)
Képzett változó	q5chnypers	q5chemots	q5chconducts	q5chpross
Felhasznált változók	q5chnyper1- q5chnyper5	q5chemo1- q5chemo5	q5chconduct1- q5chconduct5	5chpros1- q5chpros5
Összesített probléma pontszám	A problémákra vonatkozó 20 tétel összege.			
Cronbach alfa (nyers)	0,756			
Átlag ± szórás (nyers; adatpótlást követő)	10,63 ± 5,45; 10,77 ± 5,51			
Medián (nyers; adatpótlást követő)	10,00; 10,00			
Teljes válaszadási arány	92,6%			
Válaszási arány az adatpótlást követően	99,7%			
Képzett változó	q5chsdqprobls			
Felhasznált változók	q5chnypers, q5chemots, q5chconducts, q5chpeers			

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adafeivélei. Sülyozatlan adatbázis. Gyermekszintű adat.

Az egyes alskálák belső konzisztencia mutatói a *Hiperaktivitás* és az *Érzelmi tünetek* kivételével nem bizonyultak megfelelőnek. A jövőben érdemes a kérdőív faktorszerkezetét is vizsgálat alá vetni, tesztelve az A. Goodman és mtsai. (2010) által javasolt háromfaktoros szerkezetet is (*Internalizáló problémák, Externalizáló problémák, Proszociális viselkedés*), ám az ilyen irányú elemzések elvégzése e jelentésnek nem képezték tárgyát. A kérdőív mutatóit és leíró adatait a 19. táblázat szemlélteti.

7.6. A GYERMEK ÁLTALÁNOS FEJLŐDÉSE

A gyermekek alapvető képességterületei fejlődésének mérése a másfél éves kutatási szakaszhoz hasonlóan az *Ages and Stages Questionnaire-3*. kiadású (ASQ-3) kérdőív (Squires et al., 2009) magyar változatával (Lábadi és Pohárnok, 2019) történt¹⁰.

Az ASQ-3 szülői megfigyelésen alapuló szűrőkérdőív, amely 2 hónapostól 60 hónapos korig alkalmazható, és összesen 21 eltérő életkori változatot kínál. A hároméves kutatási szakaszban alkalmazott 36 hónapos kori kérdőív a kiadó ajánlása szerint 34 hónapos és 16 napos kortól 38 hónapos és 30 napos korig alkalmazható. A kutatási szakaszban a kérdőív eredményét ennél némiképp megengedőbben azon gyermekek esetén számítottuk ki, akik tényleges életkora a 3 éves interjú elkészültekor 34,50 hónapos és 39,99 hónapos kor közé esett.

A kérdőív 30 tételt tartalmaz, amelyek megértését rajzos illusztrációk és példák is segítik. Egyenként 6 tételes alskálái a mindenkori életkori normatív fejlődési elvárás megjelenését ragadják meg öt területen: kommunikáció, nagy mozgás, finom mozgás, problémamegoldás és személyes-szociális kompetenciák.

Az anyák a gyermek fejlődésére vonatkozó állításokat háromfokú skálán értékelték aszerint, hogy mutatja-e már a gyermek a kérdezett viselkedést (1 = igen, 2 = néha, 3 = még nem). A kérdőív eredeti változatában a szülő üres jelölőnégyzeteken jelöli a gyakoriság-válaszát, amelyhez a kiértékeléskor rendelnek számokat (igen = 10; néha = 5; még nem = 0). A Kohorsz '18 kérdőívében szereplő értékeket az adatbázis előkészítésekor ennek megfelelően kódoltuk át, így a jelen módszertani kötet elemzései is ezekkel az átkódolt értékekkel készültek. (A nyilvános adatbázis is ezeket az átkódolt értékeket tartalmazza.) A kutatásban bevezetésre került mindemellett egy „nem tudja” válasz opció, amely választ az elemzés során hiányzó adatként kezeltünk.

Az ASQ-3 összesített pontértékét a résztvevők által adott válaszok összegeként számítjuk ki, értéke így 0 és 300 pont között változhat. A magasabb pontszám az életkorhoz viszonyított jó általános fejlődési szintre utal, míg az alacsonyabb pontszám fejlődési elmaradást jelez ki. Az összpontszám mellett mind az öt fejlődési területre külön számolunk pontértéket alskálánként, amelynek értéke 0-60 között változhat. Mivel a kérdőív eredményét Squires és munkatársai (2009) alskálánként legfeljebb 2 hiányzó adat esetén tekintik érvényesnek, ezért a hiányzó adatokat a képzett változók létrehozásakor legalább 6/4 megválaszolt tétel esetén pótoltuk, a szülő által megválaszolt, adott alskálához tartozó tételek átlagértékével.

A kérdőív felvételekor a fejlesztők szándéka szerint lehetőséget kell teremteni a szülők számára a kérdésekben szereplő viselkedések, cselekvések kipróbálására. Ez a Kohorsz '18

¹⁰ A kérdőív jogvédett, alkalmazását a Brookes Publishing kiadóval kötött szerződés tette lehetővé.

másfél éves kori kutatási szakaszában nem valósult meg, és néhány tétel esetén jelentős arányú válaszhiány is megfigyelhető volt (Szabó et al., 2023). Így ebben a kutatási szakaszban a szülők számára postai úton előzetesen megküldtük a gyermekfejlődés kérdőívet egy kis füzet formájában, azzal a céllal, hogy kipróbálhassák gyermekükkel a benne található tevékenységeket. Összesen az anyák 60,1 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a kipoztázott füzetet megkapta, és a benne szereplő tevékenységeknek legalább egy részét ki is próbálta gyermekével. 38,2 százalékuk a füzetet nem kapta meg, nem töltötte ki előzetesen vagy bár kitöltötte, egyetlen tevékenységet sem próbált ki belőle. 1,7 százalékuk esetén az előzetes kitöltés körülményei bizonytalanok (nem tudja válasz/válaszhiány a vonatkozó kérdések valamelyikén).

A kérdezőbiztosok a füzet előzetes kitöltésétől függetlenül a gyermekfejlődés kérdőív kérdéseit is feltették az anyáknak az adatfelvételkor, vagyis az anyák a gyermek képességeiről a kérdés időpontjára vonatkozóan adtak választ. A gyermekfejlődés kérdőív segédanyagként történő előzetes kipoztázása viszonylag hatékony eljárásnak bizonyult, ugyanis azok, akik kipróbáltak belőle egyes feladatokat a gyermekükkel a kérdezést megelőzően, a kérdőív kérdéseire a tényleges adatfelvételkor szignifikánsan kevesebb „nem tudom” választ adtak ($M=0,14$, $SD = 0,48$; összesen 10,4 százalék adott legalább egyet), mint azok akik ezt nem tették ($M=0,56$, $SD = 1,05$; összesen 32,4 százalék adott legalább egyet), vagy akik esetén az előzetes kitöltésre vonatkozó adat bizonytalan volt ($M=0,48$, $SD=0,92$, összesen 28,7 százalék adott legalább egyet).

Mindemellett azon anyákat, akik kipróbálták legalább a feladatok egy részét a gyermekükkel, öt konkrét tevékenység kipróbálásáról is megkérdeztük (kérésre cipzár fel- és lehúzása, egy lábon állás támaszkodás nélkül, függőleges vonal húzása egy lap tetejétől az aljáig, három hallott szám megisméltése, tükörben önmaga megnevezése). Döntő többségük, 96,5 - 97,1 százalékuk ki is próbálta ezeket a gyermekkel (ami azt jelenti, hogy az összes válaszadó anya 58,9 - 59,4 százaléka). Az összes válaszadót vizsgálva (kizárva a bizonytalan eseteket), azon anyákra, akik később „nem tudom” választ adtak ezen konkrét tevékenységek kapcsán, szintén jellemzőbb volt, hogy előzetesen nem próbálták ki őket a gyermekkel. Emellett, azokra szűkítve a kérdést, akik kipróbáltak bizonyos feladatokat, megfigyelhetjük, hogy a fejlődési elmaradásra utaló válaszok gyakoribbak voltak az adott feladatokat ki nem próbálóknál, míg az elvárt viselkedések teljesítése gyakoribb volt az adott feladatokat kipróbálóknál. Elképzelhető tehát, hogy az anyák magabiztosabbak abban, hogy milyen tevékenységeket nem tud még a gyermek elvégezni (így ezeket nem tartották fontosnak kipróbálni), ugyanakkor az is lehetséges, hogy többen a feladat kipróbálásakor ismerték fel, hogy a gyermek képes bizonyos tevékenységekre, vagy esetleg a kipoztázott füzet hatására „gyakorolták” a gyermekkel valamely készség elsajátítását.

A 36 hónapos kori magyar nyelvű ASQ-3 belső konzisztenciája egydimenziós eszközként megfelelőnek bizonyult a korábbiakban (Lábadai és Pohárnok, 2019: Cronbach alfa = 0,91), alskáláinak belső konzisztenciája egyenként ugyanakkor nagyobb variabilitást mutatott (Squires et al., 2015: Cronbach alfa = 0,61 - 0,77; Pohárnok és Lábadai, 2019: Cronbach alfa = 0,56 - 0,74). A mérőeszköz emellett megfelelő szenzitivitással (azon gyermekek azonosítási aránya, akik elfogadott külső kritérium alapján fejlődési elmaradással jellemezhetők) és specificitással (azon gyermekek 'nem-azonosításának' aránya, akik elfogadott külső kritérium alapján nem jellemezhetők fejlődési elmaradással) volt jellemezhető (amelyet Squires et al.

ugyanakkor csak az összes életkori tartományra együttesen közölnek). A fejlődési rizikó mérlegeléséhez a fejlődési elmaradásra utaló rizikótartományt és az ennél normatívabb, ám kockázatot jelző monitorozandó övezetet kijelölő – nemzetközi és hazai – vágóértékek állnak rendelkezésre, ám ezek felülbírálata a reprezentatív hazai adatok függvényében szükséges lehet. Erre a hároméves kori adatfelvételi szakasz eredményeit bemutató kötetben térünk majd ki.

Az ASQ-3 kérdőívnek mind a 30 tételét a 34-39 hónapos gyermeket nevelő anyák 78,3 százaléka válaszolta meg hiánytalanul. A legnagyobb bizonytalanságot két finommozgásos (fel tud-e fűzni a gyermek apró tárgyat madzagra, fűzőre: 7,3% nem tudja válasz; próbál-e ollóval vágni: 4,3% nem tudja válasz) és egy problémamegoldási (hogyan nevez meg a gyermek egy emberre hasonlító alakot: 6,2% nem tudja válasz) tétel megválaszolása eredményezte. Ezek a tevékenységek feltehetőleg, a kérdőívfejlesztők szándékával ellentétben, mégsem képezték mindenki számára a mindennapi tapasztalatok részét. Sokan ugyanakkor csupán 1-2 tétel megválaszolását mulasztották el, így esetükben lehetőség volt az adatok pótlására, amelynek eredményeként a teljes válaszadási arány az ASQ-3 kérdőíven 98,7 százalék. Az egyes alskálák belső konzisztenciája a tételek számát és értékeit figyelembe véve, a *Személyes-szociális skála* kivételével, elfogadható volt. A kérdőív pszichometriai mutatóit és leíró adatait a 20. táblázat szemlélteti.

20. táblázat: A gyermek általános fejlődésének mérése a Kohorsz '18 hároméves kori hullámban

Felmért jelenség	Hároméves kori általános fejlődés	Finom mozgás	Nagy mozgás	Probléma-megoldás	Személyes-szociális
Minta	n = 6021 gyermek, 34,50-39,99 hónapos életkorban, vér szerinti anya által nevelt	6	6	6	6
Skála	Ages and Stages Questionnaire - 3	6	6	6	6
Alkalmazott tételek száma	30	6	6	6	6
Cronbach alfa (nyers)	0,872	0,691	0,632	0,682	0,553
Átlag ± szórás (nyers; adatpótlást követő)	270,88 ± 34,63; 269,52 ± 35,53	48,80 ± 12,85;	56,89 ± 6,80;	55,35 ± 8,90;	53,76 ± 8,13;
Medián (nyers; adatpótlást követő)	280,00; 280,00	48,75 ± 12,85	56,84 ± 6,91	55,35 ± 8,97	53,67 ± 8,27
Átkódolás	1→10, 2→5, 3→0				
Teljes válaszadási arány	78,3%				
Válaszadási arány az adatpótlást követően	98,7%				
Adatpótlás	Alsóánként min. 4 megválaszolt tétel esetén.				
Képzett változó	q5chdevs				
Felhasznált változók	q5chdevcms, q5chdevgmots, q5chdevmfoms, q5chdeyprobs, q5chdevsocs				
Alskálák	Kommunikáció	Nagy mozgás	Finom mozgás	Probléma-megoldás	Személyes-szociális
Tételek száma	6	6	6	6	6
Cronbach alfa (nyers)	0,702	0,632	0,691	0,682	0,553
Átlag ± szórás (nyers; adatpótlást követő)	55,01 ± 9,14;	56,89 ± 6,80;	48,80 ± 12,85;	55,35 ± 8,90;	53,76 ± 8,13;
	54,94 ± 9,24	56,84 ± 6,91	48,75 ± 12,85	55,35 ± 8,97	53,67 ± 8,27
Medián (nyers; adatpótlást követő)	60,00; 60,00	60,00; 60,00	50,00; 50,00	60,00; 60,00	55,00; 55,00
Teljes válaszadási arány	97,9%	97,4%	88,5%	90,1%	98,3%
Válaszadási arány az adatpótlást követően	99,9%	100% (n=6019)	99,4%	99,3%	100% (n=6019)
Képzett változó	q5chdevcms	q5chdevgmots	q5chdevmfoms	q5chdeyprobs	q5chdevsocs
Felhasznált változók	q5chdevcms1- q5chdevcms6	q5chdevgmots1- q5chdevgmots6	q5chdevmfoms1- q5chdevmfoms6	q5chdeyprobs1- q5chdeyprobs6	q5chdevsocs1- q5chdevsocs6

Forrás: Kohorsz '18 hároméves adatfelvételei. Sülyozatlan adatbázis. Gyermekszintű adat.

HIVATKOZÁSOK

- Birkás, E., Lakatos, K., Tóth, I., & Gervai, J. (2008). Gyermekkori viselkedési problémák felismerésének lehetőségei rövid kérdőívekkel I: A Strengths and Difficulties Questionnaire magyar változata. *Psychiatria Hungarica*, 23(5), 358–365.
- Bono, C., Ried, L. D., Kimberlin, C. and Vogel, B. (2007). Missing data on the Center for Epidemiologic Studies Depression Scale: A comparison of 4 imputation techniques. *Research in Social and Administrative Pharmacy*, 3(1), 1–27.
<https://doi.org/10.1016/j.sapharm.2006.04.001>
- Bracke, P., Levecque, K. and Van de Velde, S. (2008). *The psychometric properties of the CES-D 8 depression inventory and the estimation of cross-national differences in the true prevalence of depression*. Ghent: Ghent University.
- Charles, M. A., Thierry, X., Lanoe, J.-L., Bois, C., Dufourg, M.-N., Popa, R., Cheminat, M., Zarnos, C., & Geay, B. (2020). Cohort Profile: The French national cohort of children (ELFE): birth to 5 years. *International Journal of Epidemiology*, 49(2), 368–369j.
<https://doi.org/10.1093/ije/dyz227>
- Downey, R. G. and King, C. V. (1998). Missing Data in Likert Ratings: A Comparison of Replacement Methods. *The Journal of General Psychology*, 125(2), 175–191.
<https://doi.org/10.1080/00221309809595542>
- George, D. and Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 11.0 update* (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Gilford, R., & Bengtson, V. (1979). Measuring Marital Satisfaction in Three Generations: Positive and Negative Dimensions. *Journal of Marriage and Family*, 41(2), 387–398.
<https://doi.org/10.2307/351705>
- Goodman, A., Lamping, D. L., & Ploubidis, G. B. (2010). When to Use Broader Internalising and Externalising Subscales Instead of the Hypothesised Five Subscales on the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ): Data from British Parents, Teachers and Children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38(8), 1179–1191.
<https://doi.org/10.1007/s10802-010-9434-x>
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 38(5), 581–586.
- Kapitány, B. (2018). Az alapsokaság meghatározásának, a minta kialakításának gyakorlati lépései. In Zs. Veroszta (Szerk.), *Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat módszertani leírás. A várandós kutatási szakasz előkészítése. Kutatási jelentések 99.* (pp. 11–18). Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.

- Kárász J. T., Nagy O. N., Széll K., & Takács S. (2022). Cronbach-alfa: Vele vagy nélküle? *Magyar Pszichológiai Szemle*, 77(1), 81-98. <https://doi.org/10.1556/0016.2022.00004>
- Kopcsó K. (szerk.) (2022). *Egyéves kori mérések. Jelentés a Dél-dunántúli Vizsgálóról. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási Jelentések 107*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Kopcsó, K. (2018). Kérdőívelemek magyar adaptációja. In Zs. Veroszta (Ed.), *Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat módszertani leírás. A várandós kutatási szakasz előkészítése, Kutatási Jelentések 99*. (pp. 33-40). Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Központi Statisztikai Hivatal (2018). *Az örökbefogadás helyzete. Statisztikai tükör*. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal.
- Központi Statisztikai Hivatal (2019). *Szociális statisztikai évkönyv, 2018*. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal.
- Kroenke, K., Spitzer, R. L., Williams, J. B. W., Monahan, P. O. and Löwe, B. (2007). Anxiety disorders in primary care: Prevalence, impairment, comorbidity, and detection. *Annals of Internal Medicine*, 146(5), 317-325. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-146-5-200703060-00004>
- Lábadai, B. & Pohárnok, M. (2019). *A 12-, 16-, 18- és 36-hónapos Ages & Stages Questionnaires, Third Edition (ASQ-3) magyar változata*, kiadatlan kézirat.
- Lábadai, B. (2022). Az adatgyűjtés módja és a mérőeszközök bemutatása. In Kopcsó K. (szerk.), *Egyéves kori mérések. Jelentés a Dél-dunántúli Vizsgálóról. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási Jelentések 107*. (pp. 35-60). Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Magnus, P., Birke, C., Vejrup, K., Haugan, A., Alsaker, E., Daltveit, A. K., Handal, M., Haugen, M., Høiseth, G., Knudsen, G. P., Paltiel, L., Schreuder, P., Tambs, K., Vold, L., & Stoltenberg, C. (2016). Cohort Profile Update: The Norwegian Mother and Child Cohort Study (MoBa). *International Journal of Epidemiology*, 45(2), 382-388. <https://doi.org/10.1093/ije/dyw029>
- Mostafa, T., & Ploubidis, G. (2017). *Millennium Cohort Study, Sixth Survey 2015-2016. Technical report on response (age 14)*. Centre for Longitudinal Studies, UCL Institute of Education. https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10060140/1/mcs6_report_on_response.pdf
- Murray, A., Quail, A., McCrory, C., & Williams, J. (2013). *A Summary Guide to Wave 2 of the Infant Cohort (at 3 Years) of Growing Up In Ireland*. ESRI. https://www.growingup.gov.ie/pubs/Summary-Guide_Infant-Cohort_Wave-2.pdf
- Ökrös F., Boros J., Fábrián I., Kapitány B., Kis R., Kopcsó K., Sándor N. G., Šindýlková Zs., Spéder Zs., Szabados D., Szabó L., Veroszta Zs. (2023). *Jelentés az Anyai Munkavállalás Vizsgálóról. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási Jelentések 108*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Ökrös F., Boros J., Kapitány B., Kopcsó K., Szabó L., Veroszta Zs. (2024). Kora gyermekkor Magyarországon. *Jelentés a Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 3. hullámáról. Kutatási Jelentések 110*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Radloff, L. S. (1977). The CES-D Scale: A Self-Report Depression Scale for Research in the General Population. *Applied Psychological Measurement*, 1(3), 385-401. <https://doi.org/10.1177/014662167700100306>

- Silverstein, M., & Bengtson, V. L. (2008). Longitudinal Study of Generations, 1971, 1985, 1988, 1991, 1994, 1997, 2000, 2005 [California]. ICPSR - Interuniversity Consortium for Political and Social Research. <https://doi.org/10.3886/ICPSR22100.v4>
- Squires, J., Twombly, E., Bricker, D. and Potter, L. (2009). *ASQ-3 User's Guide*. Baltimore, London, Sydney: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Szabó L., Boros J., Fábrián I., Kapitány B., Kopcsó K., Ökrös F., Spéder Zs., & Veroszta Zs. (2023). *Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Másfél éves kutatási szakasz. Technikai riport. Kutatási Jelentések 109*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Szabó, L., Boros, J., Fábrián, I., Gresits, G., Hortobágyi, A., Kapitány, B., Kis, R., Kopcsó, K., Leitheiser, F., Rohr, A., Spéder, Zs., & Veroszta, Zs. (2020). *Várandós kutatási szakasz. Technikai riport. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat, Kutatási Jelentések 102*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Szeifert L. (2010). *Depresszió és életminőség krónikus veseelégtelenségben szenvedő betegek körében*. Budapest: Doktori disszertáció.
- Veroszta Zs. (szerk.) (2018a). *Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Módszertani leírás. A várandós kutatási szakasz előkészítése. Kutatási Jelentések 99*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Veroszta Zs. (szerk.) (2018b). *Kutatási koncepció. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási Jelentések 100*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Veroszta Zs., Boros J., Fábrián I., Kapitány B., Kis R., Kopcsó K., Leitheiser F., Szabó L., Spéder Zs. (2022). *Féléves kutatási szakasz. Technikai riport. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Kutatási Jelentések 105*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Veroszta Zs., Boros J., Kapitány, B., Kopcsó K., Leitheiser F., Szabó, L., Spéder, Zs. (2021). *Várandósság Magyarországon - Jelentés a Kohorsz'18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 1. hullámáról. Kutatási Jelentések 104*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Veroszta Zs., Boros J., Kapitány, B., Kopcsó K., Leitheiser F., Sándor N. G., Spéder, Zs. (2022). *Csecsemőkor Magyarországon - Jelentés a Kohorsz'18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 2. hullámáról. Kutatási Jelentések 106*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Zubrick, S. R., Lucas, N., Westrupp, E. M. and Nicholson, J. M. (2014). *Parenting measures in the Longitudinal Study of Australian Children: Construct validity and measurement quality, Waves 1 to 4*. Canberra: Department of Social Services.

MELLÉKLET

A HÁROMÉVES KÉRDŐÍV VÁLTOZÓI

A melléklet az alábbi linken tölthető le:

<https://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/kutatasijelentesek/article/view/2894/2791>

A NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET KUTATÁSI JELENTÉSEI

1982.

1. (Előszót írta: Monigl István)
Népesedés és népesedéspolitikai tárcaszintű középtávú kiemelt kutatási főirány (1982-1985).
A KSH Népeségtudományi Kutatóintézet távlati tevékenységének irányelvei (1982-1990).
2. S. Molnár Edit: Érték-orientációk a népesedési magatartásban.
3. Összeállította: Nemeskéri János, Juhász Attila: Sorköteles fiatalok testi fejlettsége, biológiai, egészségi állapota (Előzetes tájékoztató).
4. Szabó Kálmán: A népességelőreszámítások néhány módszertani kérdése (Előterjesztés az MTA Demográfiai Bizottságának).
5. Valkovics Emil: A demográfiai átmenet elemzésének néhány gyakorlati nehézségéről.
6. Bies Klára: A területi népességprognózisok előkészítése.
7. Készítette az MTA Gazdaság és Jogtudományok Osztályának megbízásából az MTA Demográfiai Bizottsága: A demográfiai tudomány helyzete Magyarországon.

1983.

8. S. Molnár Edit – Pataki Judit: Vélemények és előítéletek az öregségről.
9. Máday Lajos: Az utolsó nagy kolerajárvány demográfiai képe Európában és az Egyesült Államokban (1872-1873).
10. Vukovich Gabriella: A népesedéspolitikai tartalma, jellege, céljai, eszközei, hatékonysága. Nyugat-európai tapasztalatok.
11. Hoóz István: Társadalompolitika, gazdaságpolitika, szociálpolitika, valamint a népesedéspolitikai kapcsolatai a szocialista országokban.
12. Joubert Kálmán: Születési súly és születési hossz standard az 1973-78 évben élveszületett újszülöttek adatai alapján (angol és orosz nyelven).
13. Pongrácz Tiborné: Fiatalkori terhességek társadalmi, demográfiai vizsgálata.
14. Hoóz István: A népesedéspolitikai eszközei, különös tekintettel a gazdasági jellegű eszközök alkalmazásának gyakorlatára és az ezekkel összefüggő nézetekre a szocialista országokban.

1984.

15. Készítették: Bies Klára, Hablicsek László: Területi népességelőreszámítás 1981-2001.
16. Szabó Kálmán: Családok és háztartások néhány jellemzőjének alakulása, 1981-2001. (Előzetes változat.)

17. Szerkesztette: Habcsek László, Monigl István: Társadalmi-demográfiai prognózisok. A Népeségtudományi Kutatóintézet tudományos szemináriuma Budapest, 1983. május 17-18.
18. Klinger András: A családtervezési programokon kívüli népesedéspolitikai intézkedések hatása a termékenységre (angol nyelven).
19. Moksony Ferenc: Települési tényezők és az öngyilkosság. Az öngyilkosság egyes demográfiai összefüggései egy összetételhatást vizsgáló elemzés eredményei.
20. Csernák Józsefné: A 18 éven aluli nők házasságkötésének néhány demográfiai jellemzője Magyarországon.
21. Összeállította: Cseh-Szombathy László, Klinger András, Monigl István, Vukovich György: A népesedéssel összefüggő tudományos kutatások főbb eredményei, a jövőbeni kutatás fő irányai.
22. Szukicsné Serfőző Klára: Budapest és Pest megye népeségfejlődése, az ezredfordulóig várható tendenciák.

1985.

23. Rátay Csaba – Tusnády Gábor: Veszélyeztetett gyermekek szocializációjának vizsgálata a családtípusok kialakításával.
24. Terestényi Tamás: Népesedéspolitikai tartalmak a sajtóban.
25. Szerkesztette: Káposztás Ferenc: A népesség területi elhelyezkedése és mozgása. Pécs, 1984. április 25-26.
26. Habcsek László – Monigl István – Vukovich Gabriella: A magyarországi népességfejlődés keretei és jövőbeni lehetséges irányai 1880-2050.
27. Munkácsy Ferenc – Szentgáli Tamás – Szívós Péter: A népesség gazdasági aktivitásának demográfiai tényezői.

1986.

28. Szukicsné Serfőző Klára: A termékenység és az iskolai végzettség néhány összefüggése Magyarországon az elmúlt negyedszázadban.
29. Szerkesztette: S. Molnár Edit: Népesedési folyamatokat befolyásoló kulturális-tudati tényezők. A KSH Népeségtudományi Kutatóintézet tudományos szemináriuma Budapest, 1985. november 12-13.
30. Munkácsy Ferenc: Népesedés és foglalkoztatás.

1987.

31. Szerkesztette: Káposztás Ferenc, Monigl István: A népesedéspolitika; tudományos kutatás és társadalmi cselekvés. A KSH Népeségtudományi Kutatóintézet nemzetközi szemináriuma Budapest, 1986. október 14-15.
32. Pongrácz Tiborné: Serdülőkori terhességek társadalmi-demográfiai vonatkozása.
33. Szerkesztette: Barabás Miklós: Az erősen fogyó népességű települések demográfia jellemzői.

1988.

34. Szerkesztette: Hablicsek Lászlók, Monigl István: Az 1986–2021 közötti időszakra szóló népességprognózisok. A KSH Népeségtudományi Kutatóintézet tudományos szemináriuma Budapest, 1987. január 28.
35. Csernák Józsefné – Szabó Kálmán: A családok és háztartások előreszámítása, 1986–2021.

1989.

36. Fóti János: A magyar népesség gazdasági aktivitásának távlati alakulása.

1990.

37. Szerkesztette: Monigl István: Népesedési viták Magyarországon, 1960–1986. A KSH Népeségtudományi Kutatóintézet tudományos vitaülése Budapest, 1988. június 2.
38. S. Molnár Edit – Virágh Eszter: Közvélemény-kutatás népesedési kérdésekről – 1989.

1991.

39. Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit: Abortuszkérdés Magyarországon – 1991.
40. Joubert Kálmán – Gárdos Éva: Terhesek és csecsemők egészségügyi és demográfiai vizsgálata. (A kutatási program általános ismertetése.)
41. Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit: Sokgyermekes családok.

1992.

42. Hablicsek László: A magyarországi hosszú távú népességfejlődés vizsgálata.
43. Fóti János – Illés Sándor: A munkanélküliség demográfiai vonatkozásai.
44. Falussy Béla – Miltényi Károly – Mórítz Pálné – Paksy András: Az egészségi állapot összefüggései az életmóddal és az időfelhasználással.
45. Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit: Összefoglaló a terhességmegszakításról tartott 1992. júliusi közvélemény-kutatás főbb eredményeiről.
46. Csernák Józsefné – Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit: Élettársi kapcsolatok Magyarországon.

1993.

47. Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit: Kisgyermekes szülők. (Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat főbb magyarországi eredményei.)
48. Szukicsné Serfőző Klára: Iskolázottságunk alakulása a népszámlálási adatok tükrében.
49. Tóth Pál Péter: Nemzetközi vándorlás – Magyarország.

1994.

- 50. Illés Sándor: Miért költöztek az emberek Pásztóra 1989–91-ben?
- 51. Szukicsné Serfőző Klára: A szülők és gyermekeik iskolázottsága.
- 52. Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit: Kisgyermekes anyák és apák szülői, családi attitűdjei négy európai országban.
- 53. Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit: Serdülőkorban szült anyák társadalmi, demográfiai jellemzőinek longitudinális vizsgálata.

1995.

- 54. Habcsek László: Az első és második demográfiai átmenet Magyarországon és Közép-Kelet-Európában.
- 55. Szukicsné Serfőző Klára: Az egyszülős családok társadalmi–demográfiai jellemzői.

1996.

- 56. Szűcs Zoltán: Az élettársi kapcsolatban élő családok társadalmi–demográfia jellemzői.
- 57. S. Molnár Edit – Pongrácz Tiborné: Változások a gyermeknevelési támogatások rendszerében és azok megítélése a közgondolkodásban
- 58. Illés Sándor – Habcsek László: A külső vándorlások népesség hatásai Magyarországon 1955–1995 között.
- 59. Szukicsné Serfőző Klára: Az egyszülős családok az állandó és a lakónépesség alapján

1997.

- 60. Daróczy Etelka: A halandóság területi etérései Magyarországon 1959/60–1992.

1998.

- 61. S. Molnár Edit – Pongrácz Tiborné – Kamarás Ferenc – Habcsek László: Házasságon kívüli szülések.

2000.

- 62. Pongrácz Tiborné – S. Molnár Edit – Dobossy Imre: Család és munka – értékek és aggodalmak a rendszerváltozás után.
- 63. Illés Sándor: Belföldi vándormozgalom a XX. század utolsó évtizedeiben.
- 64. Daróczy Etelka – Spéder Zsolt (szerk.): A korfa tetején. Az idősök helyzete Magyarországon.
- 65. Melegh Attila: Kiskunhalas népesedéstörténete a 17. század végétől a 20. század elejéig.

2001.

- 66. Gödri Irén: A házassági kapcsolatok minősége és stabilitása.
- 67. Tárkányi Ákos: A családdal kapcsolatos jogszabályok Magyarországon 1980–98-ig.
- 68. Hablicsek László: A népességreprodukció alakulása a 20–21. században.
- 69. Spéder Zsolt – Monostori Judit: Mozaikok a gyermekszegénységről.
- 70. Joubert Kálmán – Gyenis Gyula: A 18 éves sorköteles ifjak egészségi állapota, testfejllettsége I.

2002.

- 71. Illés Sándor – Lukács Éva: Migráció és statisztika.
- 72. Tóth Pál Péter – Valkovics Emil: Népesedési helyzetünk.
- 73. Pongrácz Tiborné – Spéder Zsolt (szerk.): Népeség – értékek – vélemények 2003.
- 74. Daróczi Etelka (szerk.): Kettős szorításban.
- 75. Óri Péter: A demográfiai viselkedés mintái a 18. században.

2004.

- 76. Tóth Pál Péter: Külföldiekkel vagy idegenekkel.
- 77. Daróczi Etelka – Kovács Katalin: Halálozási viszonyok az ezredfordulón: társadalmi és földrajzi választóvonalak.

2005.

- 78. Hablicsek László: A Kárpát-medencei magyarság demográfiai helyzete és előreszámítása, 1991–2021.
- 79. Gellénné Lukács Éva – Illés Sándor: Migrációs politikák és jogharmonizáció.
- 80. Gödri Irén – Tóth Pál Péter: Bevándorlás és beilleszkedés.
- 81. Kamarás Ferenc – Kapitány Balázs – Vaskovics László: F fiatal házaspárok életútja Németországban és Magyarországon.

2006.

- 82. Blaskó Zsuzsa: Nők és férfiak – keresőmunka, házimunka.
- 83. Joubert Kálmán (szerk.): Az Országos Longitudinális Gyermeknövekedés-vizsgálat eredményei születéstől 18 éves korig I.

2007.

- 84. Hablicsek László – Kovács Katalin: Az életkilátások differenciálódása iskolázottság szerint, 1986–2005.

2009.

85. Ilés Sándor (szerk.): Magyarország vonzásában.
 86. Spéder Zsolt (szerk.): Párhuzamok. Anyaországi és erdélyi magyarok a századfordulón.
 87. Kovács Katalin: Munkapiac, munkakörülmények és egészség.

2010.

88. Melegh Attila – Kovács Éva – Gödri Irén: „Azt hittem célt tévesztettem.” A bevándorló nők élettörténeti perspektívái, integrációja és a bevándorlókkal kapcsolatos attitűdök nyolc európai országban.
 89. Gödri Irén: Migráció a kapcsolatok hálójában. A kapcsolati tőke és kapcsolathálók jelenléte és szerepe az ezredvégi magyarországi bevándorlásban.
 90. Bálint Lajos: A területi halandósági különbségek alakulása Magyarországon, 1980–2006.

2011.

91. Pongrácz Tiborné (szerk.): A családi értékek és a demográfiai magatartás változásai.
 92. Kovács Katalin: Társadalmi egyenlőtlenségek a mortalitásban Magyarországon (1971– 2008) és az epidemiológiai átmenet elmélete.
 93. Németh Zsolt: Az urbanizáció és a térbeli társadalomszerkezet változása Magyarországon 1990 és 2001 között.

2013.

94. Murinkó Livia: Első elköltözés a szülői házból Magyarországon.
 95. Pakot Levente: Nemek és nemzedékek. Demográfiai reprodukció a 19–20. századi Székelyföldön.

2015.

96. Gál Róbert Iván – Vargha Lili: Jövedelemáramlás együtt élő korosztályok között: a nemzeti transzfeszámmlák és nemzeti időtranszfeszámmlák.

2016.

97. Murinkó Livia – Spéder Zsolt (szerk.): Felhasználói kézikönyv az *Életünk fordulópontjai* panelkutatás 1–4. hullámához.
 98. Gödri Irén: Elvándorlási szándékok – álmok és konkrét tervek között. A migrációs potenciál jellemzői és meghatározó tényezői a 18–40 évesek körében Magyarországon.

2018.

99. Veroszta Zsuzsanna (szerk.): Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat módszertani leírás. A vándorlás kutatási szakasz előkészítése.
100. Veroszta Zsuzsanna (szerk.): Kutatási koncepció. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat.

2019.

101. Gábrriel Dóra: A Magyarországról Ausztriába irányuló idősgondozói migráció

2020.

102. Szabó Laura – Boros Julianna – Fábián Ildikó – Gresits Gabriella – Hortobágyi Anna – Kapitány Balázs – Kis Réka – Kopcsó Krisztina – Leitheiser Fruzsina – Rohr Adél – Spéder Zsolt – Veroszta Zsuzsanna: Vándorlás kutatási szakasz. Technikai riport. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat.

2021.

103. Faragó Tamás – Őri Péter: A magyarországi történeti demográfiai kutatás vázlatos története (1945–2020)
104. Veroszta Zsuzsanna – Boros Julianna – Kapitány Balázs – Kopcsó Krisztina – Leitheiser Fruzsina – Szabó Laura – Spéder Zsolt: Vándorosság Magyarországon - Jelentés a Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 1. hullámáról

2022.

105. Veroszta Zsuzsanna – Boros Julianna – Fábián Ildikó – Kapitány Balázs – Kis Réka – Kopcsó Krisztina – Leitheiser Fruzsina – Szabó Laura – Spéder Zsolt: Féléves kutatási szakasz. Technikai riport. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat.
106. Veroszta Zsuzsanna – Boros Julianna – Kapitány Balázs – Kopcsó Krisztina – Leitheiser Fruzsina – Sándor Nikolett Gabriella – Szabó Laura – Spéder Zsolt: Csecsemőkor Magyarországon – Jelentés a Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 2. hullámáról
107. Kopcsó Krisztina (szerk.): Egyéves kori mérések. Jelentés a Dél-dunántúli Vizsgálatról. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat.

2023.

108. Ökrös Fruzsina – Boros Julianna – Fábián Ildikó – Kapitány Balázs – Kis Réka – Kopcsó Krisztina – Sándor Nikolett Gabriella – Šindýlková Zsófia – Spéder Zsolt – Szabados Dániel – Szabó Laura – Veroszta Zsuzsanna: Jelentés az Anyai Munkavállalás Vizsgálatról. Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat.
109. Szabó Laura – Boros Julianna – Fábián Ildikó – Kapitány Balázs – Kopcsó Krisztina – Ökrös Fruzsina – Spéder Zsolt – Veroszta Zsuzsanna: Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat. Másfél éves kutatási szakasz. Technikai riport.

2024.

110. Ökrös Fruzsina – Boros Julianna – Kapitány Balázs – Kopcsó Krisztina – Szabó Laura – Veroszta Zsuzsanna: Kora gyermekkor Magyarországon. Jelentés a Kohorsz '18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat 3. hullámáról.